

gemeente
TEYLINGEN

Thuisvoelen in Teylingen WMO Beleidsplan 2008-2011

Maatschappelijke Ontwikkeling

September 2007

Sassenheim / Voorhout / Warmond

Inhoudsopgave

		Blz.
Hoofdstuk 1	<i>Inleiding</i>	
	1.1 Smalle invoeringsvariant	1
	1.2 Reeds gezette stappen	1
	1.3 Reikwijdte	1
	1.4 Leeswijzer	2
Hoofdstuk 2	<i>De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)</i>	
	2.1 Achtergronden en aanleiding WMO	3
	2.2 Doelstelling en hoofdlijnen WMO	3
	2.3 Prestatievelden	4
	2.4 Civil society en procesverplichtingen	5
Hoofdstuk 3	<i>Visie en uitgangspunten WMO beleid gemeente Teylingen</i>	
	3.1 Beleidskaders	9
	3.2 Visie op maatschappelijke ondersteuning	9
	3.3 Beleidsuitgangspunten	10
Hoofdstuk 4	<i>De negen prestatievelden van de WMO</i>	
	4.1 Prestatieveld 1	11
	4.2 Prestatieveld 2	24
	4.3 Prestatieveld 3	33
	4.4 Prestatieveld 4	37
	4.5 Prestatieveld 5	49
	4.6 Prestatieveld 6	59
	4.7 Prestatievelden 7, 8 en 9	68
Hoofdstuk 5	<i>Financiën</i>	78
Hoofdstuk 6	<i>Alle actiepunten op een rijtje</i>	83
Bijlage	<i>Verslag werkconferentie Leefbaarheid gemeente Teylingen 6 maart 2007</i>	87

Hoofdstuk 1   Inleiding

Voor u ligt het WMO Beleidsplan 2008-2011 van de gemeente Teylingen. Met de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) per 1 januari 2007 heeft de gemeenteraad de verplichting gekregen telkens voor een periode van ten hoogste vier jaar een of meer plannen vast te stellen die richting geven aan de door de gemeenteraad of het college van burgemeester en wethouders te nemen beslissingen betreffende de maatschappelijke ondersteuning in de desbetreffende gemeente. Dit alles met het uiteindelijke doel van de wet dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen, leven en deelnemen aan de samenleving.

1.1 Smalle invoeringsvariant

Al ruim voor het vaststellen van de wet is de gemeente Teylingen begonnen met zich voor te bereiden op de komst van de WMO. Niet alleen omdat zij tijdig klaar wilde zijn voor uitvoering van de nieuwe wet maar ook omdat zij gelooft in de achterliggende filosofie en de kansen die de wet voor haar inwoners biedt. Om optimaal gebruik te kunnen maken van deze kansen, heeft Teylingen besloten om de WMO in eerste instantie smal in te voeren. Deze smalle invoeringsvariant houdt in dat zij zich dit eerste jaar met name gericht heeft op de nieuwe taken die deze wet voor de gemeente met zich meebrengt. Deze taken betreffen de organisatie van de hulp bij het huishouden en de subsidieregelingen die overkomen vanuit de Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ). Ook de versterking en uitbreiding van de huidige informatie- en adviesfunctie voor maatschappelijke ondersteuning behoort hiertoe. Het bestaande beleid met betrekking tot de andere prestatievelden is zoveel mogelijk gehandhaafd en is enkel aangepast wanneer dit noodzakelijk was om te voldoen aan de wettelijke vereisten.

Met de wettelijke verplichting om op 1 januari 2008 een vierjarig WMO beleidsplan vastgesteld te hebben, zal zij volgend jaar de overstap maken naar de brede invoeringsvariant van de wet. Op dat moment zullen de verschillende prestatievelden integraal benaderd worden en zal de samenhang in het beleid ten aanzien van de maatschappelijke ondersteuning in Teylingen voorop staan.

Juist door te kiezen voor een dergelijke gefaseerde invoering van de WMO, kunnen de kansen die de wet biedt beter benut worden. Door immers in eerste instantie volledig te focussen op een zorgvuldige organisatie van de voor de gemeente nieuwe taken, kan in een later stadium de aandacht volledig gericht worden op de ontwikkeling van een integrale visie op de negen prestatievelden van de wet. Op dat moment kan vanuit verschillende invalshoeken bekeken worden op welke wijze de burger in Teylingen (indien nodig) het beste ondersteund kan worden. Wanneer de WMO gelijk in zijn gehele omvang opgepakt was, zouden de aandacht en de inspanningen als gevolg van de tijdsdruk teveel versnipperd zijn geweest om tot een optimaal resultaat te kunnen komen.

1.2 Reeds gezette stappen

Gedurende 2006 is er een aantal documenten opgesteld om vorm te geven aan de smalle invoeringsvariant van de wet in Teylingen. Zo is er op basis van een expertmeeting met het veld een kadernota opgesteld en is er een beleidsnotitie met een verdere uitwerking van de in de kadernota opgenomen kaders vastgesteld. Tevens heeft de raad ingestemd met de *Verordening maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek*, het *Verstrekkingenbeleid maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* en het *Besluit financiële bijdragen maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* voor de organisatie van de individuele voorzieningen binnen de WMO. Voor zover van toepassing en voor zover mogelijk is hetgeen opgenomen in deze documenten onverkort overgenomen in dit beleidsplan.

1.3 Reikwijdte

Gemeenten zijn vrij het beleidsplan zo breed mogelijk te maken als zij dat zelf wensen, zolang de negen prestatievelden van de wet maar aan de orde komen. Er moet echter voor gewaakt worden dat het beleidsplan geen onuitputtelijke beschrijving wordt van alle activiteiten en knelpunten die op de rand van deze prestatievelden liggen. Het is daarom van groot belang steeds het uiteindelijke doel van de WMO voor ogen te houden en een grens te stellen bij de exacte inhoud en bedoeling van de prestatievelden. Voor Teylingen is de reikwijdte van het beleidsplan tevens bepaald door de mate waarin de gemeente invloed heeft op de geconstateerde knelpunten en problemen. Wanneer zaken buiten de invloedssfeer van de gemeente liggen, zijn deze niet

opgenomen in het plan. Overigens is niet al het beschreven beleid nieuw. Waar dat niet noodzakelijk is, is volstaan met een beschrijving van de huidige activiteiten. Daar de WMO gedeeltelijk reeds voor de gemeente bestaande taken omvat, hoeft immers niet voor alle prestatievelden het wiel opnieuw uitgevonden te worden.

1.4 Leeswijzer

Allereerst wordt in hoofdstuk 2 een toelichting gegeven op de WMO zelf. Hierbij wordt achtereenvolgens ingegaan op de aanleiding, de achtergronden, de doelstelling en de prestatievelden van de wet en tevens wordt inzicht gegeven in de procesverplichtingen die aan de gemeenten gesteld worden. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens stil gestaan bij de visie en de uitgangspunten zoals deze bij de uitvoering van de WMO in Teylingen gehanteerd worden, gevolgd door hoofdstuk 4 waarin per prestatieveld een schets gegeven wordt van de inhoud van het prestatieveld, de relatie van het prestatieveld met de andere prestatievelden, de doelstelling(en), het huidig beleid, de geconstateerde knelpunten en de mogelijke actiepunten. In hoofdstuk 5 komen de financiën aan de orde, gevolgd door hoofdstuk 6 waarin de voorgestelde actiepunten op een rijtje gezet worden.

Hoofdstuk 2 De Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO)

2.1 Achtergronden en aanleiding WMO

De aanleiding voor de invoering van de WMO per 1 januari jongstleden wordt gevormd door maatschappelijke ontwikkelingen op het terrein van wonen, zorg en welzijn. Hieraan liggen demografische, sociaal-culturele en bestuurlijk-financiële ontwikkelingen ten grondslag. Deze worden hieronder kort toegelicht.

Demografisch: vergrijzing

Nederland vergrijst. In de periode tussen nu en 2040 neemt het aantal 65 plussers sterk toe, evenals het aantal oudere ouderen (75 plussers). Omdat de zorgvraag van met name oudere ouderen een stuk hoger ligt dan die van de gemiddelde Nederlander, betekent dit dat ook de behoefte aan zorg en maatschappelijke ondersteuning sterk zal stijgen, volgens sommige scenario's zelfs met meer dan 100%.

Sociaal-cultureel: individualisering

De individualisering zal naar verwachting in de toekomst doorzetten. Dit heeft gevolgen voor de behoefte aan diensten van wonen, zorg en welzijn. In de eerste plaats zal er behoefte zijn aan meer woningen omdat het aantal personen per huishouden afneemt. Tevens zullen er eisen gesteld worden aan de kwaliteit van het aanbod. Individualisering, gekoppeld aan de sterk gestegen welvaart, leidt ertoe dat mensen niet zo snel meer genoegen nemen met standaardpakketten, een doorsnee aanbod en grootschalige voorzieningen. De normen voor en wensen met betrekking tot privacy, autonomie, kleinschaligheid en kwaliteit zullen in de toekomst een stuk hoger liggen dan nu het geval is.

Bestuurlijk- financieel: extramuralisering en verantwoordelijkheidstoedeling

De rijksoverheid, de intramurale zorgsector en de vertegenwoordigers van zorgvragers hebben elkaar gevonden in het beleid van extramuralisering. In plaats van mensen met een zorgbehoefte 'op te sluiten' in grote, buiten de maatschappij gelegen, intramurale instellingen, wordt in de ouderenzorg en de geestelijke gezondheidszorg meer en meer getracht mensen met een zorgbehoefte een plek te geven in de 'gewone' maatschappij. Deze ontwikkeling vindt plaats in het perspectief dat zorg belangrijk is, maar tegelijkertijd ook betaalbaar moet blijven.

Het kabinet meent dat er op het terrein van de zorg een onevenwichtigheid is geslopen in de verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheid, maatschappelijk middenveld, burgers en markt. Het is te vanzelfsprekend geworden dat de overheid betaalt voor alle zorg en ondersteuning. De overheid stuurt er dan ook op aan dat de burger zelf meer verantwoordelijkheid neemt om in zijn eigen zorgbehoefte te voorzien. Zij vindt dat er meer beroep mag en moet worden gedaan op de omgeving van de zorgvragers en het maatschappelijk middenveld en ziet pas als dat allemaal onmogelijk is gebleken een verantwoordelijkheid voor zichzelf weggelegd.

Bovenstaande ontwikkelingen vormen de aanleiding voor een herziening van het zorgstelsel, waarvan de introductie van de Zorgverzekeringswet, de modernisering van de AWBZ en de introductie van de WMO allen deel uit maken.

2.2 Doelstelling en hoofdlijnen WMO

Met de WMO wordt beoogd dat alle mensen mee kunnen doen aan de samenleving. Dat meedoen geldt voor iedereen, jong en oud, ongeacht zijn maatschappelijke of economische positie, ongeacht of iemand beperkingen ondervindt of niet.

Mensen met een beperking (fysiek of psychisch) dienen te worden toegerust om te kunnen deelnemen aan de samenleving. Daarbij staat zelfredzaamheid voorop, daarna ondersteuning door de gemeente via de WMO en als dat niet voldoende is ondersteuning via de inmiddels gewijzigde AWBZ. Dit geldt voor alle burgers, ongeacht hun eventuele zorgbehoefte. Essentieel aan de WMO is de verbinding die gelegd moet worden tussen alle prestatievelden en de relatie die er met de overige beleidsvelden is. Inherent is de noodzaak om integraal en inclusief te denken bij het formuleren van beleid over de volle breedte van de gemeentelijke verantwoordelijkheden. Het kabinet hoopt daarmee de volgende doelstellingen te realiseren:

1. Het veilig stellen van de zware en langdurige zorg in de toekomst;
2. De beheersing van de groei in de zorguitgaven;
3. Het herstellen van de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van burgers;

4. Het bevorderen van samenhang in lokaal beleid en lokale uitvoering;
5. Het realiseren van noodzakelijke en laagdrempelige ondersteuning dichterbij.

Om deze doelstellingen te kunnen realiseren, kent de WMO de volgende uitgangspunten:

- De eigen individuele verantwoordelijkheid
Iedere burger is zelf verantwoordelijk voor het regelen van zaken die nodig zijn om te participeren, in overleg met en met steun van zijn eigen sociale netwerk.
- De *civil society*
Burgers zijn niet alleen verantwoordelijk voor zichzelf maar ook voor elkaar. Waar nodig wordt men geacht elkaar te helpen. De gemeentelijke overheid stimuleert en faciliteert dit volgens de wet.
- Algemene lokale voorzieningen
Elke gemeente dient te voorzien in een algemeen (collectief) ondersteuningsaanbod waar alle burgers gebruik van kunnen maken. In dit kader kan gedacht worden aan instellingen voor sociaal-cultureel werk, algemeen maatschappelijk werk, sport, cultuur en recreatie.
- Specifieke (individuele) voorzieningen
Elke gemeente dient te voorzien in een persoonsgericht ondersteuningsaanbod voor kwetsbare burgers die, ondanks eigen inspanningen en ondanks ondersteuning van derden, geen oplossingen kunnen vinden. Hierbij kan gedacht worden aan rolstoelen, scootmobielen, woningaanpassingen en hulp bij het huishouden.
- Een grote mate van beleidsvrijheid voor de gemeente
De gemeente is vrij om binnen de aangegeven kaders te kiezen welke lokale voorzieningen hun bijdrage kunnen leveren aan de maatschappelijke ondersteuning en welke zij wil ondersteunen. De gemeente is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid, de betaalbaarheid en kwaliteit van deze voorzieningen.
- De gemeente voert de regie over een samenhangend stelsel van wonen, zorg en welzijn op lokaal niveau.

De WMO is een kaderwet waarin de volgende wetten en regelingen samenkomen:

- De Welzijnswet
- De Wet voorzieningen gehandicapten (WVG)
- De hulp bij het huishouden vanuit de AWBZ
- De openbare geestelijke gezondheidszorg vanuit de Wet collectieve preventie volksgezondheid (WCPV)
- Een aantal subsidieregelingen vanuit de AWBZ, te weten:
  1. Initiatieven Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
  2. Zorgvernieuwingsprojecten Geestelijke Gezondheidszorg
  3. Diensten bij Wonen met Zorg
  4. Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg
  5. Vorming, Training en Advies van Vrijwilligers
  6. Collectieve GGZ Preventie

Daar de Welzijnswet en de WVG reeds tot de gemeentelijke verantwoordelijkheden behoren, omvat de wet omvat zowel bestaande als nieuwe taken voor de gemeente.

2.3 Prestatievelden

De WMO ordent de gemeentelijke verantwoordelijkheden in negen prestatievelden. Gemeenten dienen beleid te ontwikkelen op deze prestatievelden, geformuleerd in doelstellingen, uitvoering en resultaten. Het kabinet heeft de volgende prestatievelden benoemd:

1. Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten;
2. Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden;
3. Het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning;
4. Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers;
5. Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem;
6. Het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behouden en het bevorderen van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer;

7. Het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang en het voeren van beleid ter bestrijding van geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd;
8. Het bevorderen van de openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen;
9. Het bevorderen van verslavingsbeleid.

2.4 Civil society en procesverplichtingen

Van burgers wordt verwacht dat zij zich méér inspannen om problemen zelf op te lossen in samenwerking met hun sociale omgeving. Die sociale omgeving moet op haar beurt bereidheid tonen tot het helpen oplossen. Op die manier ontstaat er een samenleving die tot op zekere hoogte door middel van hand- en spandiensten in een vrijwillig kader zorgdraagt voor kwetsbare mensen. Dit wordt ook wel aangeduid met de term *civil society*. Het ministerie van VWS hanteert de volgende definitie voor *civil society*: '*Civil society is een systeem van verbanden waar mensen vrijwillig deel van uitmaken. De verbanden in een civil society vallen buiten de sfeer van 'gevestigde verbanden', zoals overheid, de markt en de verbanden van familie en vrienden. De civil society gaat uit van betrokkenheid van burgers bij de publieke zaak, vergroting van maatschappelijk zelfbestuur, minder overheidsbemoeienis, beperking van commerciële invloeden en versterking van gemeenschapszin en tolerantie*'.

Als begrip verwijst het vooral naar allerlei vrijwillige organisaties en samenwerkingsverbanden van mensen die niet direct voortvloeien uit het primaire leefverband (gezin, familie, vrienden), de overheid of het bedrijfsleven. Daarmee heeft de *civil society* vooral betrekking op wat wordt genoemd het maatschappelijk middenveld, de verenigingen en organisaties van mensen die zelf sturing proberen te geven aan de buurt zonder dat zij een beroep hoeven te doen op de overheid of het bedrijfsleven. Zij moeten als het ware zelf en in onderlinge samenwerking het heft in handen nemen. De *civil society* bestaat idealiter uit allerlei initiatieven die door burgers zelf gestart worden. Deze initiatieven worden gestart omdat burgers die zelf belangrijk vinden en omdat ze vinden dat deze bijdragen aan de leefbaarheid van hun leefomgeving of van de samenleving als geheel.

In een *civil society* is de overheid voorwaardenscheppend en aanvullend actief. Dit betekent enerzijds dat zij ruimte biedt aan burgers en hun organisaties voor het uitvoeren van hun taken en voorwaarden creëert voor een goede dienstverlening en anderzijds dat zij de specifieke taken van de overheid (coördinatie, ondersteuning, verstrekking van individuele voorzieningen) toereikend invult.

De WMO gaat uit van een moderne sturingsvisie, gebaseerd op het 'Actieprogramma modernisering overheid'. Relevante actielijnen voor de WMO zijn:

- De overheid gaat minder en anders regelen: in plaats van gedetailleerde sturing zal de overheid zich meer concentreren op globale kaderstelling waardoor er meer ruimte ontstaat voor uitvoeringsorganisaties en burgers. In dit kader past ook de overgang van een systeem van verticale verantwoording naar een systeem van horizontale verantwoording;
- Meer betrokkenheid van burgers bij de beleidsvorming;
- Betere dienstverlening door de overheid door het inzichtelijk maken van prestaties;
- Moderne interbestuurlijke verhoudingen waarbij het Rijk meer afstand bewaart tot taken die naar aard en schaal tot de competentie van de lokale overheid behoren.

Deze uitgangspunten vinden hun weerslag in de WMO in de vorm van procesvereisten. De wet kent de volgende eisen:

1. De participatie van burgers bij de totstandkoming van beleid;
2. Het opstellen van een vierjaarlijks beleidsplan;
3. Het opstellen van een verordening voor de verstrekking van individuele voorzieningen (rolstoelen, woningaanpassingen, scootmobielen, hulp bij het huishouden, etc.);
4. Een horizontale verantwoordingsplicht;
5. Het monitoren van de WMO dienstverlening (benchmarking).

Ad.1 Burger- en cliëntenparticipatie

'Meedoen' is het uitgangspunt van de WMO. Deelname aan de samenleving, ook voor kwetsbare burgers, moet de basis van het beleid zijn. De WMO wil daartoe de maatschappelijke ondersteuning beter aan laten sluiten bij de behoeften en de directe leefomgeving van mensen.

Burgerparticipatie is een brede, algemene term voor alle activiteiten die de overheid onderneemt om burgers te betrekken bij haar activiteiten. Bij burgerparticipatie gaat het de wetgever niet enkel om belangenbehartiging, maar om blijvende betrokkenheid van burgers bij een bredere visie op maatschappelijke ondersteuning in de gemeente. Daarnaast is de betrokkenheid van maatschappelijke instellingen van groot belang.

De WMO eist van gemeenten dat zij vorm geven aan deze participatie. Dit betekent dat zij de burgers en instellingen die betrokken zijn bij de maatschappelijke ondersteuning, dienen te betrekken bij de opstelling, de uitvoering en de evaluatie van het beleid. Bovendien legt de gemeente verantwoordelijkheid aan deze partijen af door de bereikte resultaten inzichtelijk te maken.

Naast het feit dat burger- en cliëntenparticipatie dus wettelijk verplicht is, is het ook om een aantal andere redenen van groot belang binnen de WMO. Zo levert burger- en cliëntenparticipatie inzicht in de specifieke wensen en behoeften van burgers, creëert het draagvlak voor het beleid, draagt het bij aan de ontwikkeling en betrokkenheid van burgers en instellingen, levert het een betere en snellere besluitvorming op en bevordert het uiteindelijk de tevredenheid van de burger.

In de gemeente Teylingen is er in 2006 een WMO adviesplatform opgericht. Dit platform heeft voornamelijk een adviserende taak en wordt op regelmatige basis betrokken bij de totstandkoming, de uitvoering en de evaluatie van het WMO beleid in de gemeente. Het platform werkt op basis van een Instellingsbesluit.

Zoals in de inleiding aangegeven, heeft Teylingen er voor gekozen te starten met een smalle invoeringsvariant van de wet. De omvang en samenstelling van het platform was hier ook op afgestemd. Nu binnenkort de overstap gemaakt gaat worden naar de brede invoeringsvariant van de WMO, is in 2007 gewerkt aan een verbreding van de samenstelling van het platform zodat er sprake is van een evenwichtige vertegenwoordiging van de negen prestatievelden. Het platform is inmiddels uitgebreid met een vertegenwoordiging van de prestatievelden leefbaarheid (prestatieveld 1), opvoedingsondersteuning (prestatieveld 2) en maatschappelijke opvang en verslavingszorg (prestatievelden 7, 8 en 9). De volgende instellingen zijn nu vertegenwoordigd:

- Koepel Bonden van Ouderen Teylingen
- Stichting Welzijn Ouderen Teylingen
- Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Teylingen
- Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek
- Kansplus (voorheen Vereniging van Ouders en Verwanten van Mensen met een Verstandelijke Beperking)
- Cliëntenplatform GGZ Duin- en Bollenstreek
- Woningcorporaties Teylingen
- Reboundvoorziening KTS Voorhout

Ad. 2 Vierjaarlijks beleidsplan

Op grond van artikel 3 lid 1 en 2 van de WMO stelt de gemeenteraad telkens voor een periode van ten hoogst vier jaar een of meer plannen vast die richting geven aan de door de gemeenteraad of het college van burgemeester en wethouders te nemen beslissingen betreffende maatschappelijke ondersteuning.

De leden 3 en 4 geven aan welke eisen er aan de inhoud van dit beleidsplan gesteld worden:

- de hoofdzaken van het beleid betreffende maatschappelijke ondersteuning;
- de doelstellingen op de verschillende onderdelen van maatschappelijke ondersteuning;
- de wijze waarop het samenhangende beleid wordt uitgevoerd en welke acties er in de door het plan bestreken periode ondernomen worden;
- de resultaten welke de gemeente in de door het plan bestreken periode wenst te behalen;
- de maatregelen welke de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders nemen om de kwaliteit te borgen van de wijze waarop de maatschappelijke ondersteuning wordt uitgevoerd;
- de maatregelen welke de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders nemen om voor degene aan wie maatschappelijke ondersteuning wordt verleend, keuzevrijheid te bieden met betrekking tot de activiteiten van maatschappelijke ondersteuning;
- de wijze waarop de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders zich hebben vergewist van de behoeften van kleine doelgroepen.

Ook het onderhavig beleidsplan dient dus aan bovenstaande eisen te voldoen. In hoofdstuk 4, waarin de verschillende prestatievelden aan de orde zullen komen, zal nader op deze voorwaarden in worden gegaan.

Ad.3 WMO verordening

De WMO schrijft verder voor dat de gemeente in een verordening vastlegt aan de hand van welke regels de gemeente individuele voorzieningen verleent aan mensen met een beperking en onder welke voorwaarden mensen die aanspraak hebben op dergelijke voorzieningen recht hebben op het ontvangen van die voorziening in natura, het ontvangen van een financiële tegemoetkoming of een persoonsgebonden budget. Uit de verordening moet ten minste blijken op welke wijze de toegang tot het aanvragen van individuele voorzieningen in samenhang met voorzieningen op het gebied van en zorg als bedoeld in de AWBZ geregeld is en hoe de verkrijging van individuele voorzieningen samenhangend afgestemd op de situatie van de aanvrager bepaald wordt.

Uitgangspunt bij het verstrekken van individuele voorzieningen is het 'compensatiebeginsel'. Als gevolg van dit beginsel heeft de gemeente de plicht oplossingen te bieden aan burgers met beperkingen via de verstrekking van voorzieningen die hen in staat stelt:

- a. een huishouden te voeren;
- b. zich te verplaatsen in en om de woning;
- c. zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel;
- d. medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan.

De gemeente is verplicht invulling te geven aan dit compensatiebeginsel. Hoe de gemeente dit doet, mag zij zelf bepalen. Er kan bijvoorbeeld een afweging gemaakt worden tussen individuele voorzieningen (bijvoorbeeld hulp bij het huishouden) en algemene voorzieningen (bijvoorbeeld maaltijdverstrekking). Bij het bepalen van deze voorzieningen dient de gemeente rekening te houden met de persoonskenmerken en behoeften van de aanvrager van de voorzieningen, alsmede met de capaciteit van de aanvrager om uit een oogpunt van kosten zelf in maatregelen te voorzien.

In de raadsvergadering van 28 september 2006 is voor Teylingen een dergelijke WMO verordening vastgesteld. Bij de behandeling van prestatieveld 6 in hoofdstuk 4 zal dieper op deze verordening ingegaan worden.

Ad. 4 Horizontale verantwoordingsplicht

Op grond van artikel 9 van de WMO dienen burgemeester en wethouders jaarlijks vóór 1 juli over de prestaties op het gebied van maatschappelijke ondersteuning over het voorgaande kalenderjaar te publiceren. Daarmee vindt verantwoording plaats aan de gemeenteraad, de inwoners en de Minister van de resultaten van het beleid en de uitvoering. De gemeenteraad kan op basis van deze verantwoording, gehoord de inwoners en belanghebbenden, het beleid aanpassen. De bedoeling is dat de burgers en belanghebbenden daarmee maximale invloed op het beleid kunnen uitoefenen. De verantwoordelijkheid voor de WMO wordt zodoende volledig bij de gemeente neergelegd; het kabinet probeert haar uiteindelijke invloed op de uitvoering van de wet zo gering mogelijk te maken.

In de gemeente Teylingen zal deze horizontale verantwoording langs verschillende wegen plaatsvinden. In de eerste plaats zullen de uitkomsten van de benchmark en het klanttevredenheidsonderzoek (zie ad. 5) lokaal gepubliceerd worden. In de tweede plaats zullen de gemeentelijke prestaties (beknopt) neergelegd worden in het jaarverslag en het burgerjaarverslag.

Ad.5 Benchmarking

De gemeente is verplicht om deel te nemen aan een jaarlijkse, landelijke benchmark WMO die de prestaties van de afzonderlijke gemeenten meet en vergelijkt. Gemeenten dienen gegevens aan te leveren voor deze benchmark. Tevens moet de gemeente elk jaar een klanttevredenheidsonderzoek uitvoeren. De eerste gegevens dienen in 2008 aangeleverd te worden.

De benchmark en het klanttevredenheidsonderzoek leveren relevante informatie op over de beleidskeuzes, organisatie en prestaties en effecten voor alle negen prestatievelden van de wet op hoofdlijnen. Deze informatie is niet alleen van belang voor de eigen gemeente, maar maakt het ook mogelijk om een vergelijking te trekken met alle andere deelnemers aan de benchmark. Op deze wijze wordt inzicht verkregen in de eigen prestaties ten aanzien van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid, de organisatie, de uitvoering en de effecten van de WMO. De benchmark biedt de mogelijkheid om op tijd op de juiste factoren bij te sturen.

Onderzoeksbureau SGBO biedt aan gemeenten de mogelijkheid om zowel de basisbenchmark als het klanttevredenheidsonderzoek voor hen uit te voeren. Gemeenten zijn niet verplicht beide onderzoeken uit te besteden maar uitvoering langs deze weg leidt er wel toe dat de juiste gegevens op de juiste wijze aan het ministerie aangeleverd worden. Bovendien neemt dit de gemeente heel wat werk uit handen.

Voor 2008 is de afspraak gemaakt om in Holland Rijnland verband deel te nemen aan zowel de basisbenchmark als het klanttevredenheidsonderzoek via het SGBO. Uiteraard zullen de onderzoeken op het niveau van de afzonderlijke gemeenten uitgevoerd worden. Deelname op het niveau van Holland Rijnland levert een korting op de deelnamekosten op en maakt het tevens mogelijk om het beleid van Teylingen te vergelijken met de regiogemeenten. Afhankelijk van het verloop en de uitkomsten van de onderzoeken zal bekeken worden op welke wijze vanaf 2009 voldaan zal gaan worden aan deze procesverplichting.

Het SGBO biedt tevens een aantal verdiepingsmodules aan. Deze modules gaan dieper in op verschillende onderwerpen van de WMO en zijn vergelijkbaar met een zelfstandige benchmark, alleen in omvang iets kleiner. De volgende modules zijn beschikbaar:

- algemene en individuele voorzieningen
- hulp bij het huishouden
- preventief jeugdbeleid
- mantelzorg en vrijwilligersbeleid
- huiselijk geweld

Bovenstaande modules zijn niet verplicht maar bieden gemeenten een goed inzicht in de kwaliteit van het beleid en de uitvoering van de genoemde beleidsterreinen. Eventuele knelpunten en lacunes komen boven water en kunnen zo aangepakt worden.

Gezien het feit dat de individuele voorzieningen en de hulp bij het huishouden (is feitelijk een van de individuele voorzieningen) voor Teylingen door de ISD Bollenstreek uitgevoerd worden, is met de andere ISD Bollenstreek gemeenten afgesproken voor 2008 de verdiepingsmodules die betrekking hebben op de algemene en individuele voorzieningen en de hulp het huishouden af te nemen. Zeker het eerste jaar van de WMO is het van groot belang goed zicht te hebben op de uitvoering van deze (gedeeltelijk) nieuwe taken waar een aanzienlijk deel van het WMO budget mee gemoeid is.

Tevens is gekozen voor deelname aan de verdiepingsmodule Mantelzorg en Vrijwilligersbeleid (zie ook paragraaf 4.4.4). Binnen deze module wordt antwoord verkregen op vragen als:

- Hoe ondersteunt de gemeente de mantelzorgers (beleid)?
- Welke rol speel je als gemeente bij de uitvoering, besteed je de activiteiten uit en met welke afspraken? Hoe betrek je vrijwilligers en mantelzorgers bij het beleid (organisatie)?
- Hoeveel mensen maken gebruik van respijtzorg, hoeveel vragen komen er binnen bij de steunpunten, hoeveel gebruik wordt er gemaakt van de aangeboden cursussen en hoe zit het met de kosten (uitvoering)?
- Wat vinden vrijwilligers en mantelzorgers van het aanbod, hoe tevreden zijn zij (effect)?

De versterking van de mantelzorg en het vrijwilligersbeleid is een van de speerpunten binnen de WMO en speelt een belangrijke rol bij de versterking van de *civil society* en daarmee bij het beperken van de instroom bij de individuele voorzieningen.

Al naar gelang de behoefte en de ontwikkelingen tijdens het eerste uitvoeringsjaar van het beleidsplan, kunnen er in de jaren 2009 en verder andere verdiepingsmodules afgenomen worden.

Hoofdstuk 3 Visie en uitgangspunten WMO beleid gemeente Teylingen

3.1 Beleidskaders

In de eerder opgestelde kadernota is aangegeven dat de beleidskaders voor de uitvoering van de WMO in Teylingen (naast het wettelijk kader) gevormd worden door de uitgangspunten vastgelegd in de volgende gemeentelijke nota's:

Coalitieakkoord 2006-2010

Met betrekking tot de WMO staat in het coalitieakkoord het volgende opgenomen:

Algemeen

Een kwalitatief goede zorgverlening is van uitermate groot belang. Dat wil zeggen dat zij die het nodig hebben kunnen rekenen op de gemeente. De gemeente wordt met invoering van de WMO zelf verantwoordelijk voor de ondersteuning van burgers die niet in staat zijn om op eigen kracht deel te nemen aan de samenleving. Het beleid van de gemeenteraad zal er de komende jaren op gericht blijven het bestaande aanbod van zorg zoveel mogelijk in stand te houden.

Informatie over zorg

Uitgangspunt is dat informatie over de zorg zo dicht mogelijk bij de klanten georganiseerd wordt, in elk van de drie kernen. Informatie over zorg die in de kernen gegeven wordt, hoeft dan niet in de gemeentewinkel gegeven te worden. Ook kan gedacht worden aan informatieverlening via de Stichting Welzijn Ouderen Teylingen zoals momenteel vergelijkbaar in Warmond georganiseerd is.

Bij deze laatste zin dient overigens opgemerkt te worden dat de informatieverlening via de Stichting Welzijn Ouderen Teylingen in de kernen Voorhout en Sassenheim op dit moment niet anders georganiseerd is dan de informatieverlening in de kern Warmond. Hierin wordt door de Stichting Welzijn Ouderen Teylingen geen verschil gemaakt.

Collegewerkprogramma 2006-2010

In het collegewerkprogramma staat bij het onderwerp "Zorg voor inwoners" het volgende beoogde effect opgenomen:

Maatschappelijke zorg dient voor iedereen beschikbaar te zijn. De gemeente schept voorwaarden waarbinnen de inwoners hun eigen verantwoordelijkheid in voldoende mate kunnen nemen. De gemeente zorgt voor:

- 1. een netwerk van collectieve voorzieningen die de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van de inwoners van Teylingen bevordert en versterkt;*
- 2. voor inwoners die niet die verantwoordelijkheid kunnen nemen, zorgt de gemeente voor een goed samenhangend stelsel van individuele voorzieningen van zorg.*

Om dit effect te bereiken, staan de volgende acties gepland:

- 1. Implementatie van de WMO waarbij de gemeente initiatieven neemt voor het opzetten van en versterken van zorgnetwerken waarin inwoners zich verbinden (civil society).*
- 2. Advies en informatie inzake de zorgvoorzieningen wordt zo dicht mogelijk bij de burger georganiseerd. Behalve het opzetten van een informatie- en adviesfunctie in de gemeentewinkel (met onder meer de ISD Bollenstreek) zal ook per kern deze functie worden opgezet (basisbibliotheek).*

Bij de uitwerking van de prestatievelden in het volgende hoofdstuk zullen bovenstaande beleidskaders het uitgangspunt vormen.

3.2 Visie op maatschappelijke ondersteuning

Om de doelstelling van de WMO te kunnen realiseren, zal de gemeente Teylingen zich de komende jaren richten op de realisatie van maatschappelijke samenhang en actieve participatie. Daartoe zal zij het initiatief nemen om mensen bij elkaar te brengen. Zij zal zoeken naar gemeenschappelijkheid in belangen en die gebruiken om de gewenste integratie en participatie te bereiken. Waar belangen uiteenlopen, zal de gemeente zoeken naar raakvlakken; waar tegenstellingen zijn zal de gemeente bruggen trachten te slaan of noodzakelijke keuzes maken. De gemeente draagt uit dat de leefbaarheid op termijn afhangt van de mate waarin medeverantwoordelijkheid feitelijk wordt vertaald naar meedoen. De gemeente faciliteert hiertoe

binnen haar financiële mogelijkheden initiatieven die een bijdrage leveren aan de het realiseren van de gewenste gemeenschap.

Om deze financiële mogelijkheden te optimaliseren, zal er binnen het WMO beleid een balans gezocht moeten worden tussen de individuele verstrekkingen enerzijds (het sociale vangnet) en de collectieve voorzieningen (de actieve samenleving) anderzijds. Beide werken als communicerende vaten. Wanneer er meer geld aan individuele voorzieningen uitgegeven wordt, kan dit gevolgen hebben voor de bestaande collectieve welzijnsvoorzieningen en omgekeerd. De uitdaging voor de komende jaren is dan ook om de actieve samenleving zo goed mogelijk te faciliteren zodat het beroep op het sociale vangnet beperkt blijft.

3.3 Beleidsuitgangspunten

Afgeleid van de eerder vastgestelde nota's en de zojuist uiteengezette visie op maatschappelijke ondersteuning, kunnen de volgende beleidsuitgangspunten benoemd worden:

1. De gemeente voert de regie over een samenhangend stelsel van wonen, zorg en welzijn om de zelfredzaamheid van burgers met een beperking en hun deelname aan de maatschappij te bevorderen. Deze regievoering speelt zich af in een netwerk van verschillende publieke en private organisaties en is gericht op afstemming en samenwerking ten einde het gemeentelijk WMO beleid te realiseren.
2. De gemeente Teylingen werkt aan sociale infrastructuur gericht op versterking van de gemeenschap en de sociale samenhang. Dit beleid is gericht op alle burgers en is gericht op het zoveel mogelijk wegnemen van geestelijke en fysieke belemmeringen.
3. Het beleid is vooral gericht op het behoud van de sociale kwaliteit van de Teylinger samenleving. Wederzijdse zorg en ondersteuning van burgers met een beperking is hiervoor een belangrijke voorwaarde. Teylingen zet vooral in op een preventief beleid (voorkomen is beter dan genezen).
4. Burgers zijn zoveel mogelijk zelf verantwoordelijk voor de oplossing van hun problemen en de organisatie van ondersteuning en hulp. Indien mogelijk zal de hulp van vrienden, familie of vrijwilligers ingeschakeld moeten worden. Wanneer deze ondersteuning niet of onvoldoende geregeld kan worden, biedt de gemeente ondersteuning door individuele compenserende maatregelen te treffen die erop gericht zijn om de burger zo normaal mogelijk mee te laten doen aan de samenleving.
5. Het WMO beleid wordt opgebouwd op basis van solidariteit tussen generaties, tussen mensen met een hoog en laag inkomen en tussen mensen met een goede en een slechte gezondheid.
6. De gemeente Teylingen wil haar ondersteuning zo inrichten dat de beschikbare middelen op een zo efficiënte en doelmatig mogelijke wijze ingezet worden. Hierbij is samenhangend beleid het uitgangspunt.

Hoofdstuk 4 De negen prestatievelden van de WMO

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven, kent de WMO negen prestatievelden waarop gemeenten beleid dienen te ontwikkelen. In dit hoofdstuk zal per prestatieveld achtereenvolgens ingegaan worden op een omschrijving en afbakening van het prestatieveld, de relatie van het prestatieveld met de andere prestatievelden, de doelstelling(en), het huidige beleid, de geconstateerde knelpunten en de mogelijke actiepunten. Waar mogelijk zullen dwarsverbanden tussen de diverse prestatievelden aangegeven worden.

Zoals ook reeds in hoofdstuk 2 gesteld, wordt er aan de inhoud van het vierjaarlijks WMO beleidsplan een aantal eisen gesteld. Een hiervan betreft het aangeven van de wijze waarop de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders zich op de hoogte hebben gesteld van de behoeften van kleine doelgroepen. Dit is in de gemeente Teylingen gebeurd middels het voeren van diverse gesprekken met relevante instellingen. In de uitwerking per prestatieveld is aangegeven met welke organisaties overleg is gepleegd en tot welke input voor het beleidsplan dit geleid heeft.

De gemeente Teylingen is een fusiegemeente. De drie kernen waaruit de gemeente is opgebouwd zijn niet hetzelfde. Zowel qua bevolkingsopbouw als qua voorzieningenniveau zijn er aanmerkelijke verschillen. Daar de WMO inzet op maatwerk zal er per prestatieveld bekeken worden of de verschillen zodanig zijn dat hier apart beleid op gevoerd dient te worden.

4.1 Prestatieveld 1 Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten

4.1.1 Omschrijving en afbakening

Uitgangspunt van het prestatieveld 'Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten' is dat mensen minder op de overheid moeten terugvallen en meer zelf sturing moeten geven aan hun leven. De institutionele, professionele dienstverlening vanuit het welzijnswerk en de zorg zijn aanvullend bedoeld en alleen voor situaties waarin mensen of hun omgeving het niet meer zelf kunnen. Een grotere zelfredzaamheid van mensen, ook wanneer ze een beperking hebben of lichamelijk, psychisch of financieel kwetsbaar zijn, stelt eisen aan de leefomgeving. Met andere woorden, belangrijk binnen de WMO is dat de leefbaarheid en sociale samenhang in wijken en buurten zodanig is, dat waar mogelijk voorkomen wordt dat burgers een beroep doen op voorzieningen. Behalve gezonde en prettige leefomstandigheden in de buurt, houdt dit ook in dat de bewoners en de er werkzame professionals bij de meer kwetsbare burgers 'een oogje in het zeil houden', en in een vroeg stadium signaleren en (indien nodig) actie ondernemen waar zaken fout dreigen te gaan. Deze taak binnen de WMO kan collectieve preventie genoemd worden.

Waar echter al sprake is van problemen, zoals bij mensen met een lichamelijke of een verstandelijke beperking of bij mensen met psychische problemen, zodanig dat zij het zonder extra hulp of zorg niet redden, is het belangrijk dat zij in hun buurt zo goed mogelijk en naar tevredenheid van henzelf en de omgeving kunnen wonen en functioneren. Dat kan betekenen dat zij in speciaal aangepaste woningen of woonomgevingen wonen en goed toegang hebben tot de voor hen noodzakelijke zorg- en of welzijnsvoorzieningen.

Verder geldt onder de WMO voor beide groepen burgers (mensen met en zonder een beperking) het participatieprincipe. Dit betekent dat zij samen met andere buurtbewoners de buurt zodanig proberen in te richten, zowel fysiek als sociaal, dat zij er met genoeg (blijven) wonen. De rol van de gemeente in dit geheel ligt in de randvoorwaardenscheppende sfeer en als aanjager van het proces dat burgers het zoveel mogelijk zelf ter hand nemen. Een leefbare woonomgeving heeft immers geen vast format maar wordt bepaald door de bewoners zelf. Op deze wijze sluiten de activiteiten en voorzieningen ook het beste aan bij hun wensen.

Het prestatieveld 'Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten' is ruim en breed geformuleerd. Gemeenten hebben dan ook een grote mate van beleidsvrijheid om hier op lokaal niveau invulling aan te geven en prioriteiten te stellen. De verschillen in behoeften variëren immers tussen gemeenten, onder meer vanwege de bevolkingssamenstelling en lokale tradities. Bovendien zijn er vele manieren waarop gemeenten de lokale samenhang en leefbaarheid kunnen bevorderen. Gezien de breedte van dit prestatieveld is

het van groot belang de raakvlakken met beleidsterreinen zoals wonen, ruimtelijk ordening, jeugd- en jongerenwerk, sport- en welzijnsaccommodaties, veiligheid en integratie in de gaten te houden.

Om (eventuele) knelpunten in het huidige beleid ten aanzien van leefbaarheid en sociale samenhang te kunnen signaleren en om oplossingen voor deze knelpunten aan te kunnen dragen, is een goede begripsafbakening noodzakelijk. Ten aanzien van de beide begrippen kunnen de volgende drie onderling samenhangende elementen worden onderscheiden:

1. Huis en directe woonomgeving

- *Woning*
Iedereen, met of zonder beperking, dient passende huisvesting te hebben.
- *Woonomgeving*
Het gaat hierbij om 'schoon en onderhouden', 'heel' en 'prettig'. Dit betekent dat de woonomgeving niet verloederd is, beklad, dat er geen straat- of zwerfvuil ligt of dat er langdurige leegstand is. 'Prettig' verwijst naar de subjectieve beleving van bewoners van die woonomgeving en heeft, afhankelijk van individuele voorkeuren en smaken, betrekking op een aangename inrichting van de wijk.
- *Bereikbaarheid*
De woning dient goed bereikbaar te zijn. Deze bereikbaarheid wordt onder andere bepaald door de infrastructuur en door de parkeervoorzieningen.
- *Criminaliteit*
De buurt is in objectieve zin veilig in de zin dat er geen groot slachtofferrisico is of dat er hoge criminaliteitscijfers zijn.
- *Overlast*
De bewoners ervaren weinig overlast van elkaar en van anderen. Overlast kan enerzijds betrekking hebben op verkeersoverlast en verkeersonveiligheid en anderzijds op geluidsoverlast, drugsoverlast of jongerenoverlast (hangjeugd).
- *Subjectieve veiligheid*
Voor mensen met een beperking geldt dat zij zich voldoende veilig voelen in hun woning om er zelfstandig te blijven wonen. Dit betekent onder andere dat er daar waar nodig alarmsystemen aanwezig zijn. In openbare ruimtes buitenshuis kunnen ook mensen met een beperking zich voldoende veilig bewegen in de buurt. Dit betekent dat de openbare ruimte toegankelijk is voor mensen die zich voortbewegen in een rolstoel, met een rollator of met andere hulpmiddelen en dat de woonomgeving en de toegang tot de woning voldoende verlicht zijn.

2. Diensten en voorzieningen

Het voorzieningenniveau is zodanig dat kwetsbare mensen er kunnen wonen. Dit betekent dat er voldoende basisvoorzieningen zijn op het terrein van zorg en welzijn zodat mensen met een lichamelijke of psychische beperking in de wijk kunnen blijven wonen. Wanneer deze voorzieningen zich in een andere wijk bevinden, dienen ze goed bereikbaar te zijn. Het gaat dan om zorgvoorzieningen zoals een gezondheidscentrum en om welzijnsvoorzieningen zoals het maatschappelijk werk of het ouderen- c.q. jongerenwerk. Het gaat echter ook om additionele diensten die het mogelijk maken langer zelfstandig te wonen in de wijk, zoals maaltijdvoorzieningen, boodschappendiensten en klussendiensten. Ook steun bij financiële problemen en administratieve lasten hoort daarbij. Deze voorzieningen zijn bekend bij de doelgroep en goed toegankelijk. Voor degenen die slecht ter been zijn, is een vervoersmogelijkheid aanwezig.

Voor mensen met en zonder beperking zijn er voldoende voorzieningen op het vlak van zorg en welzijn, scholing, recreatie, primaire levensbehoeften (winkels), ontspanning en vervoer. Voldoende betekent dat ze zijn afgestemd op de behoeften van de bewoners in de wijk. Verder zijn er voorzieningen die de sociale contacten kunnen bevorderen, zoals buurtcentra of andere ontmoetingsplaatsen.

3. Sociale samenhang

In meer algemene zin gaat het in dit geval om een buurt waar mensen iets voor elkaar betekenen, iets voor elkaar over hebben en waar 'een oogje in het zeil' gehouden wordt.

Dit kunnen buurtbewoners zijn maar ook professionals. Te denken valt aan huismeesters en wijkagenten die als aanspreekpunt fungeren, signaleren waar problemen kunnen ontstaan en een bijdrage leveren aan de oplossing hiervan (dit kan bijvoorbeeld ook doorverwijzen zijn). In meer concrete zin gaat het dan om:

- *Sociale waarden en normen*
  - betrokkenheid bij elkaar
  - bereidheid om elkaar te helpen
  - vertrouwen in andere buurtbewoners
  - affiniteit met de buurt, gehechtheid aan de buurt
  - tolerantie ten opzichte van andere levensstijlen of ten opzichte van buurtbewoners met een beperking
- *Hulp en contact*
  - frequentie van contact met buurtbewoners, ook met degenen met een beperking
  - het bieden van hulp aan buurtbewoners, ook aan degenen met een beperking
  - deelname aan sociale buurtactiviteiten/dorpsactiviteiten
- *Organisatiegraad*
  - informele netwerken in de buurt
  - verenigingsleven, clubs, e.d. in de buurt
  - deelname aan buurtactiviteiten gericht op verbetering van de buurt

4.1.2 Relatie tot de overige prestatievelden

Leefbaarheid en sociale samenhang hangen zeer nauw samen met de in paragraaf 2.4 aangehaalde term *civil society*, de kern van de WMO. Daar ligt de basis voor het realiseren van resultaten op vrijwel alle overige prestatievelden van de wet. Door de onderlinge samenhang en betrokkenheid te versterken, ontstaat draagvlak om invulling te geven aan het primaire beroep op mantelzorg en vrijwilligerswerk, voorafgaand of in de plaats van professionele ondersteuning op velerlei terreinen. Dit prestatieveld is zodoende verweven met alle andere acht prestatievelden en de op dit terrein behaalde resultaten zijn van invloed op de mate waarin de op de andere prestatievelden geformuleerde doelstellingen al dan niet behaald zullen worden.

Om inzicht te krijgen in de huidige situatie voor wat betreft de leefbaarheid in de drie kernen, is op 6 maart jongstleden een discussiebijeenkomst met als thema 'Leefbaarheid in de gemeente Teylingen' georganiseerd. Voor deze bijeenkomst waren instellingen en organisaties uitgenodigd die kennis hebben van de leefbaarheid in de brede zin van het woord. Voor de werkbaarheid van de avond is leefbaarheid onderverdeeld in de drie zojuist beschreven hoofdthema's 'huis en directe woonomgeving', 'diensten en voorzieningen' en 'sociale samenhang'. Per hoofdthema zijn de volgende vragen aan de deelnemers voorgelegd:

- Welke activiteiten vinden er op dit moment plaats om de leefbaarheid te bevorderen?
- Wat vindt u goed gaan?
- Wat vindt u voor verbetering vatbaar en in hoeverre bent u van mening dat de gemeente deze knelpunten positief kan beïnvloeden?
- In hoeverre hebben de geconstateerde knelpunten effect op de volksgezondheid?
- Kunt u verschillen benoemen tussen de kernen Sassenheim, Voorhout en Warmond?

Tevens is met elkaar gesproken over mogelijke oplossingen voor de geconstateerde knelpunten. Een verslag van deze bijeenkomst is als bijlage bij dit beleidsplan gevoegd.

De uitkomsten van de discussiebijeenkomst zijn verwerkt in de onderstaande paragrafen die betrekking hebben op de huidige situatie en het huidige beleid, de geconstateerde knelpunten en de mogelijke oplossingen. Tevens heeft een afzonderlijk gesprek met de drie woningcorporaties in de gemeente input opgeleverd voor deze onderdelen.

4.1.3 Doelstelling

Wil de gemeente een doelstelling en hieraan gekoppeld (nieuw) beleid kunnen formuleren op het voor haar relatief nieuwe terrein van 'leefbaarheid', dan zal zij een beeld moeten hebben van hoe de inwoners op dit moment de leefbaarheid in de gemeente Teylingen ervaren. Om dit beeld te verkrijgen, zal onderzoek verricht moeten worden onder alle inwoners van de gemeente. Er dient met andere woorden een nulmeting uitgevoerd te worden. Noodzakelijk is dan echter wel, dat de belangrijkste factoren bepaald zijn die van invloed zijn op de mate van leefbaarheid. Het begrip 'leefbaarheid' op zich valt immers niet te meten.

Daartoe heeft de gemeente tijdens de discussiebijeenkomst samen met de aanwezigen de verschillende factoren geïnventariseerd en de belangrijkste hieruit gedestilleerd. Het uiteindelijke resultaat betreft de onderstaande clustering in zeven factoren:

1. Veiligheid
  - veiligheid op straat
  - veiligheid in de woning
  - onderhouden openbaar gebied
  - goede infrastructuur (voldoende fietspaden en voetpaden)
2. Schoon en onderhouden
  - geen geluidsoverlast
  - geen fijnstof
  - onderhouden openbaar gebied
  - schone leefomgeving
3. Recreatie/kwaliteit van de openbare ruimte
  - voldoende speelplekken voor kinderen in alle leeftijden
  - voldoende en kwalitatief hoogwaardige groenvoorzieningen
4. Voorzieningen (breed opgevat)
  - voldoende parkeerplaatsen
  - voldoende (starters)woningen
  - welzijnsvoorzieningen voor senioren
  - voldoende kleine middenstand
  - voldoende onderwijsvoorzieningen
  - voldoende mogelijkheden om jezelf te ontplooiën
  - goede vervoersvoorzieningen
  - de voorzieningen dienen zowel fysiek als psychisch laagdrempelig te zijn
5. Sociale samenhang
  - goede samenhang tussen bewoners
  - de aanwezigheid van een preventief en outreachend vangnet
  - actief verenigingsleven
  - de mogelijkheid tot sociale contacten/voldoende ontmoetingsplekken
6. Informatie en advies
  - kennis van de aanwezige voorzieningen
  - de aanwezigheid van een aanspreekpunt bij knelpunten
  - de aanwezigheid van wijk- en buurtbeheerders
  - voldoende communicatie vanuit de gemeente over knelpunten/gehoord worden/terugkoppeling
7. Differentiatie
  - voldoende variatie in wonen, werken en leren
  - keuzemogelijkheden voor burgers op allerlei gebied
  - de aanwezigheid van een evenwichtige bevolkingsopbouw

Deze factoren kunnen grotendeels teruggevonden worden in het onderzoek *De Staat van de Gemeente*, waar Teylingen in 2006 voor de eerste maal aan meegedaan heeft. In dit onderzoek wordt ten aanzien verschillende aspecten van het functioneren van de gemeente naar de mening van de burger gevraagd. Dit onderzoek zou zodoende voor een groot aantal van bovenstaande factoren als nulmeting gezien kunnen worden. Voor de in dit onderzoek opgenomen leefbaarheidsfactoren kent de gemeente Teylingen een gemiddeld waarderingscijfer van 6.4. Het ligt in de lijn der verwachting dat de gemeente ook in de komende jaren deel zal nemen aan dit onderzoek. Door aan de huidige scores doelstellingen te verbinden kan zodoende over een aantal jaar bekeken worden of de voorgestelde actiepunten het gewenste effect opgeleverd hebben. Het is goed hierbij in eerste instantie uit te gaan van het jaar 2011, het laatste jaar van de looptijd van dit beleidsplan.

Daar leefbaarheid een breed begrip is, veel aspecten omvat en door iedereen anders ervaren wordt, is het niet zinvol voor elke factor afzonderlijk een streefwaarde te bepalen. Er is daarom gekozen om uit te gaan van het zojuist genoemde gemiddelde waarderingscijfers en dit als uitgangspunt voor de komende periode te hanteren. De doelstelling voor de komende vier jaar is

om dit gemiddelde waarderingscijfer van 6.4 minimaal te handhaven. Dat er niet ingezet wordt op het bereiken van een hoger waarderingsniveau, heeft verschillende redenen. In de eerste plaats is de gemeente Teylingen een nieuwe gemeente die veel ambities heeft maar tegelijkertijd ook realistisch moet zijn. De opbouw van een nieuwe organisatie kost veel tijd en daarnaast zijn de beschikbare middelen beperkt. Dit maakt dat zij zeker de eerste jaren heel goed moet kijken op welke terreinen zij hoog in kan en wil zetten en op welke terreinen zij iets behoudender op moet stellen. In de tweede plaats is leefbaarheid (inclusief sociale samenhang) een relatief nieuw beleidsterrein voor de gemeente. Op dit moment is nog niet geheel duidelijk welke factoren precies de leefbaarheid (in negatieve en positieve zin) beïnvloeden en daarnaast zullen er ook factoren zijn waar de gemeente in zijn geheel geen invloed op heeft (privé aangelegenheden zoals ongeneeslijke ziekten en echtscheiding). Hier zal de komende jaren ervaring mee opgedaan moeten worden. Bij de opstelling van het volgende vierjarig WMO beleidsplan zal bekeken worden of het realistisch is het ambitieniveau voor dit prestatieveld te verhogen.

Met een gemiddeld waarderingscijfer van 6.4 is Teylingen vergelijkbaar met onderzochte gemeenten in dezelfde inwonersklasse. Voor wat betreft de rol van de burger als wijkbewoner (de meest voorkomende in bovenstaand overzicht) is het landelijk gemiddelde namelijk een waarderingscijfer van 6.5. Overigens is het hierbij goed te vermelden dat leefbaarheid over beleving gaat en niet over feiten. Een goed voorbeeld hiervan is criminaliteit. Criminaliteitscijfers zeggen niets over de veiligheidsbeleving van de burger. Burgers kunnen zich onveilig voelen terwijl de cijfers over inbraken en dergelijke hier geen enkele aanleiding toe geven. Binnen dit gemiddelde waarderingscijfer van 6.4 zijn enkele 'uitschieters' naar beneden waar te nemen waarvan op voorhand al duidelijk is dat het heel moeilijk zal worden om deze te laten stijgen. Een voorbeeld hiervan betreft de score voor wat betreft de tevredenheid over het parkeren in de buurt (5.6). Gezien de zeer beperkte ruimte binnen de gemeente en de hoge kosten die hieraan verbonden zijn, is het heel waarschijnlijk dat deze leefbaarheidsfactor de komende periode niet zal stijgen. Een ander voorbeeld is de score ten aanzien van de tevredenheid over uitgaansvoorzieningen (5.8). Met de gemeenten Leiden en Noordwijk in de buurt, is het niet aannemelijk dat er binnen afzienbare tijd voorzieningen als bioscopen en discotheken in de gemeente Teylingen gevestigd zullen worden.

Het onderzoek *De Staat van de Gemeente* biedt geen aanknopingspunten voor de factoren die betrekking hebben op 'sociale samenhang' en 'differentiatie'.

Differentiatie verwijst met name naar variatie in het woningaanbod. Een goede variatie in het woningaanbod heeft immers zijn weerslag op het verkrijgen van een meer evenwichtige bevolkingsopbouw. En een evenwichtige bevolkingsopbouw is van groot belang om de *civil society* vorm te kunnen geven. Wanneer de variatie in het woningaanbod onvoldoende is, is dit van invloed op het welslagen van de WMO. De sociale samenhang, die noodzakelijk is om het meedoen van iedereen aan de samenleving mogelijk te maken, wordt hierdoor immers afgezwakt. Vanuit de gemeentelijke afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling is in 2007 gestart met de opstelling van de *Woonvisie Teylingen*. Onderdeel van deze woonvisie betreft het onderzoek *Woningmarktverkenning Teylingen*. In deze verkenning is op basis van gegevens over de bevolkingsopbouw uit 2006 onderzoek gedaan naar de woonbehoeften van verschillende doelgroepen. Aan de uitkomsten van dit behoefteonderzoek zijn echter geen actiepunten verbonden in de zin van concrete aantallen starterswoningen of woningen voor senioren die in een bepaald jaar gerealiseerd zouden moeten zijn. Getracht zal worden dit knelpunt verder uit te werken binnen de algehele *Woonvisie Teylingen*.

Blijft over het element 'sociale samenhang'. Om een beeld te verkrijgen van de huidige stand van zaken zal in 2008 aan alle inwoners van Teylingen een enquête voorgelegd worden met vragen over dit onderwerp. De burger zal gevraagd worden de verschillende aspecten van 'sociale samenhang' in de gemeente te waarderen met een rapportcijfer. Hierbij zal mogelijk een koppeling gemaakt worden met de enquêtes van de drie woningcorporaties in het kader van de woontevredenheid. In 2011 zal deze enquête opnieuw uitgevoerd worden en zal de inwoners opnieuw gevraagd worden naar hun waardering. De effectiviteit van de voorgestelde oplossingen zal dan duidelijk worden.

4.1.4 Huidige situatie en huidig beleid

Vóór er een opsomming gegeven zal worden van de huidige activiteiten c.q. projecten die van invloed zijn op de leefbaarheid in Teylingen, zal eerst (kort) stil gestaan worden bij de huidige situatie. Daar leefbaarheid een breed begrip is, kan deze huidige situatie vanuit verschillende invalshoeken bekeken worden. Voor een logische indeling van dit prestatieveld wordt in deze

paragraaf aangesloten bij de drie eerder beschreven componenten 'huis en directe woonomgeving', 'diensten en voorzieningen' en 'sociale samenhang'. Gelet op de verschillen in schaalgrootte, bevolkingsopbouw en woningbouw, is het goed hierbij een onderscheid te maken tussen de drie kernen.

Allereerst zal een overzicht van de leefbaarheid gegeven worden bekeken vanuit het aspect 'huis en directe woonomgeving'. Met name het gesprek met de drie woningcorporaties heeft hier een goed beeld van opgeleverd.

- Kern Sassenheim
De leefbaarheid in de kern Sassenheim is over het algemeen als zeer behoorlijk te kenmerken. Er bestaat niet de indruk dat er zich veel problemen voordoen. Er is wel een tweetal aandachtsgebieden, te weten het gebied rond de Kagerdreef/Kagersingel en het gebied rond de Arend Verkleijstraat. Met name bij het gebied rond de Kagerdreef/Kagersingel is sprake van een grote concentratie woningen (flats) waar veel 65 plussers wonen die over een aantal jaren (mogelijk) problemen zouden kunnen krijgen met hun vrijetijdsbesteding. Woningcorporatie Vooruitgang is dan ook voornemens op termijn hier een gemeenschappelijke ruimte te ontwikkelen die niet alleen door deze ouderen maar ook door andere doelgroepen gebruikt kan gaan worden. Tevens zijn door deze woningcorporatie sinds 1991 huismeesters aangesteld voor een aantal wooncomplexen. De aanwezigheid van deze huismeesters heeft een bijzonder positieve invloed op de woonomgeving (afval opruimen, schoonhouden, verlichting repareren, enzovoort).
- Kern Voorhout
In de kern Voorhout is de leefbaarheid goed te noemen. Vanuit de woningcorporatie Trias Woondiensten zijn er in drie buurten (Beukenrode/Boekhorstlaan, Hoogh Teylingen en de Koninginnebuurt) bewonerscommissies actief waarmee door de woningcorporatie op regelmatige basis overleg gevoerd wordt over de woningen en de woonomgeving. Bij dit overleg is ook de politie aanwezig. Deze overleggen worden als zeer constructief ervaren. Door de woningcorporatie wordt één specifiek aandachtsgebied voor wat betreft de leefbaarheid benoemd. Dit betreft de stationslocatie in de kern Voorhout. In deze buurt is sprake van een relatief hoog aantal woninginbraken.
- Kern Warmond
Ook in de kern Warmond doen zich weinig problemen voor rond de leefbaarheid. Gelet op de schaalgrootte van de kern is de sociale samenhang in dit gebied iets sterker dan in de andere twee kernen, al is dit wel aan het veranderen. Dit heeft te maken met het feit dat de kern sterk vergrijsd en dat jongeren veelal wegtrekken naar omliggende dorpen of steden als gevolg van het ontbreken van geschikte starterswoningen. Er zijn geen specifieke aandachtsgebieden aan te wijzen.

Tevens wordt in alle drie de kernen door de woningcorporaties het Politiekeurmerk Veilig Wonen toegepast en zijn er acties ten aanzien van de achterpadverlichting genomen.

De volgende invalshoek betreft de component 'diensten en voorzieningen'. Onderstaande beschrijving per kern is hoofdzakelijk gebaseerd op de uitkomsten van de discussiebijeenkomst.

- Kern Sassenheim
Het diensten- en voorzieningenniveau in de kern Sassenheim wordt door alle aanwezigen als goed ervaren. Zowel op de gebieden zorg en welzijn als op de gebieden onderwijs en vrijetijdsbesteding worden geen knelpunten geconstateerd in het huidige aanbod. Ook het winkelbestand komt tegemoet aan de behoeften van de inwoners. Als specifieke pluspunten worden de gecreëerde combinaties tussen wonen en winkelen (de ontwikkeling van het centrum) en wonen en zorg (de ontwikkeling van Sassembourg) genoemd. De aanwezigen zijn echter wel van mening dat er te weinig hangplekken en trapveldjes voor jongeren zijn en dat er onvoldoende aanbod is voor wat betreft ontmoetingsplekken voor ouderen.
- Kern Voorhout
Het aanbod aan diensten en voorzieningen in de kern Voorhout wordt gekenmerkt als redelijk. Voor wat betreft de gebieden zorg, welzijn, onderwijs en vrijetijdsbesteding doen er zich geen problemen voor en voldoet het huidige aanbod, maar qua winkelveorzieningen ervaart men toch wel een tekort in aantal en variatie. Ook voor deze kern wordt een onvoldoende aanbod in hangplekken en trapveldjes voor jongeren genoemd, evenals een tekort aan ontmoetingsplekken.

- Kern Warmond
Over het diensten- en voorzieningenniveau in de kern Warmond maken de aanwezigen zich zorgen. Deze zorgen worden voor een groot deel ingegeven door de angst voor centralisering van voorzieningen in een bepaalde kern van de gemeente. In deze kern doet zich bovendien nog meer dan in de andere twee kernen een tekort aan geschikte starterswoningen voor, waardoor veel jongeren wegtrekken naar de omliggende gemeenten. Evenals in de kern Voorhout is er in de kern Warmond sprake van een te beperkt winkelaanbod met een wegtrekkende kleine middenstand.

Voor alle drie de kernen zijn de aanwezigen van mening dat de aanwezige diensten en voorzieningen beter afgestemd zouden moeten worden op de kenmerken van de bevolking. Er zou veel meer sprake van 'meegroeien' moeten zijn.

Tot slot wordt nu per kern een overzicht gegeven van de leefbaarheid bekeken vanuit het aspect 'sociale samenhang'. Ook hierbij hebben met name de resultaten van de discussiebijeenkomst als input gediend.

- Kern Sassenheim
De kern Sassenheim kent een aantal oudere wijken waarin de sociale samenhang erg hoog is. Een voorbeeld hiervan is de Oranjebuurt. In de kern Sassenheim is sprake van een evenwichtige bevolkingsopbouw. Een dergelijke bevolkingsopbouw is van positieve invloed op de sociale samenhang in een wijk of buurt. Overigens gaat ook hier de algemene trend van individualisering niet ongemerkt voorbij en ervaren de aanwezigen dat de sociale samenhang ten opzichte van een aantal jaren geleden toch wel onder druk is komen te staan.
- Kern Voorhout
De sociale samenhang in de kern Voorhout kan als laag gekenmerkt worden, zeker in de nieuwbouwwijken. In deze wijken zijn veel mensen van buiten Voorhout komen wonen, van wie een gedeelte nog steeds lid is van een vereniging in de oude woonplaats of nog steeds in de oude woonplaats gebruik maakt van voorzieningen. Dit komt de integratie niet ten goede. Tevens kent de kern Voorhout een zeer onevenwichtige bevolkingsopbouw met veel jonge tweeverdieners met kinderen die weinig tijd hebben voor activiteiten buiten de deur.
- Kern Warmond
In de kern Warmond is op dit moment sprake van een hoge sociale samenhang. Deze sociale samenhang wordt echter door een aantal (mogelijke) ontwikkelingen bedreigd. In de eerste plaats doet er zich, evenals in de kern Voorhout, een zeer onevenwichtige bevolkingsopbouw voor. De bevolking vergrijsd in hoog tempo waardoor de mogelijkheden voor bijvoorbeeld mantelzorg afnemen. Deze ontwikkeling wordt nog versterkt doordat veel jongeren als gevolg van een tekort aan geschikte starterswoningen wegtrekken naar de regio. In de tweede plaats dreigt als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen een aantal voorzieningen op termijn uit de kern Warmond te verdwijnen. Daar voorzieningen ook vaak als ontmoetingsplekken fungeren, betekent het weghalen van voorzieningen tegelijk ook het weghalen van ontmoetingsplekken (en dus een verzwakking van de sociale samenhang).

Uiteraard zal de huidige situatie ten aanzien van de sociale samenhang in de gemeente Teylingen gevormd worden door de uitkomsten van de in paragraaf 4.1.3 aangekondigde nulmeting.

Vervolgens komen nu de huidige activiteiten c.q. projecten aan die orde die een rol spelen bij de leefbaarheid in Teylingen.

- Accommodatiebeleid
De gemeente Teylingen kent (nog) geen beleid ten aanzien van accommodaties. In de voormalige gemeente Voorhout is echter een voorzieningennota vastgesteld waarin een aantal uitgangspunten is neergelegd ten aanzien van (onder andere) accommodaties die ook als kader voor de gemeente Teylingen kunnen dienen. Het betreft de volgende punten:
  - doelmatig en doelgericht
  - multifunctioneel en flexibel
  - duurzaam: gericht op toekomstwaarde
  - bereikbaarheid en spreiding

Het concept 'brede school' is een goed voorbeeld van de toepassing van deze uitgangspunten. Een brede school kan gezien worden als een basisvoorziening in een wijk die met een combinatie van onderwijs, kinderopvang, zorg- en welzijnsdiensten en cultuur veel te bieden heeft voor diverse doelgroepen. In verband met de verplaatsing van de basisschool Andreas in de kern Voorhout, worden momenteel de mogelijkheden onderzocht om op de nieuwe locatie van deze school een brede school te vormen.

- Subsidiëring welzijnswerk

De gemeente subsidieert zowel het welzijnswerk dat eigen initiatieven van burgers en vrijwilligers ondersteunt als het welzijnswerk dat kwetsbare groepen burgers ondersteunt om hun participatie en zelfredzaamheid te bevorderen en kennis en vaardigheden te ontwikkelen. Hierbij kan gedacht worden aan de subsidiëring van de Stichting Welzijn Ouderen Teylingen (SWOT), de subsidiëring van Stichting Vluchtelingenwerk, de subsidiëring van Stichting De Zevensprong en de subsidiëring van de sport- en muziekverenigingen.

- Prestatieafspraken woningcorporaties

Eind 2005 is er tussen de voormalige gemeente Sassenheim en woningcorporatie Vooruitgang een prestatieovereenkomst afgesloten. In deze overeenkomst nam het onderwerp 'leefbaarheid' een belangrijke plaats in. Gemeente en woonstichting erkenden een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het bevorderen van de leefbaarheid van de woonomgeving in de buurten en wijken van de kern Sassenheim. Aangezien de leefbaarheid beïnvloed wordt door tal van zaken, zowel op het fysieke als het sociale vlak, realiseerden gemeente en woonstichting zich dat de wisselwerking daartussen complex en vaak onvoorspelbaar is. Deze wisselwerking vraagt om een samenhangende aanpak van leefbaarheidsvraagstukken, op een schaalniveau dat dicht bij de bewoners staat: de wijk, de buurt en soms zelfs de straat of het blok. Daarnaast zijn de bewoners uiteindelijk degenen die de leefbaarheid van hun woon- en leefomgeving het beste kunnen beoordelen. Gelet op het voorgaande hebben de voormalige gemeente Sassenheim en de woonstichting met elkaar de afspraak gemaakt dat buurtbewoners met regelmaat naar hun oordeel gevraagd werd (en nog steeds wordt) over de leefbaarheid van hun woon- en leefomgeving. Hiervoor worden enquêteformulieren gebruikt. Aan de hand van de uitkomsten hiervan werd door de gemeente en de woonstichting samen met andere relevante partners een samenhangende, gebiedsgerichte aanpak georganiseerd.

Bovenstaande prestatieafspraken hadden enkel betrekking op de kern Sassenheim. Begin 2007 is er gewerkt aan de opstelling van (beperkte) prestatieafspraken met alle drie de woningcorporaties in Teylingen. Naar aanleiding van de uitkomsten van de eerder genoemde Woonvisie zal er naar verwachting eind 2007 een uitgebreidere prestatieovereenkomst met de betrokken woningcorporaties opgesteld worden. In deze overeenkomst zal het thema 'leefbaarheid' weer een grote(re) rol spelen.

Overigens hebben de drie betrokken woningcorporaties allen aangegeven al langer bezig te zijn met leefbaarheid. Dit is niet iets dat met de komst van de WMO opeens gekomen is. De beleidslijnen van de woningcorporaties in Teylingen blijken aardig met elkaar overeen te komen. De bereidheid om het initiatief te nemen en om te investeren in leefbaarheid komt in alle beleidsplannen terug. Ook het actief zijn in het maatschappelijke veld is een gezamenlijke doelstelling. Overigens is dit ook niet verwonderlijk, de leefbaarheid in een wijk of buurt bepaalt immers voor een aanzienlijk gedeelte de waarde van het vastgoed. Voorbeelden van deze maatschappelijke activiteit zijn het woonzorgcentrum Sassembourg in de kern Sassenheim en het gezondheidscentrum Bolero in de kern Voorhout (beiden op initiatief van woningcorporatie Vooruitgang) en Heerenstaete in de kern Voorhout (op initiatief van woningcorporatie Trias Woondiensten).

- Overleg Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Teylingen en gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving

De inrichting van de buitenruimte en de toegankelijkheid van openbare ruimten levert nog al eens problemen op voor de mobiliteit van mensen met een lichamelijke beperking. Om deze problemen zo veel mogelijk te beperken, is er tussen de Stichting Platform Gehandicaptenbeleid_Teylingen en de gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving een afspraak gemaakt. Wanneer er zich een situatie voordoet die om een oplossing vraagt, bestaat er voor het platform de mogelijkheid iemand van Beheer Leefomgeving uit te nodigen voor een van hun vergaderingen om eventuele oplossingen te bespreken. Door

deze afspraak met elkaar te maken, bestaat voor zowel het platform als de afdeling Beheer Leefomgeving de mogelijkheid om te bekijken wat zij voor elkaar kunnen betekenen.

- Overleg Moskee El Imaan en gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving (openbare orde en veiligheid)
In de kern Sassenheim is op incidentele basis sprake van overlast door Marokkaanse jongeren. Deze overlast uit zich in vernielingen maar ook in een onveilig gevoel bij mensen die in de omgeving van de hangplekken van de jongeren woonachtig zijn. Wanneer deze overlast zich voordoet, vindt er overleg plaats tussen het bestuur van de in de kern Sassenheim gevestigde moskee El Imaan en de burgemeester en de gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving. Het moskeebestuur is een goed aanspreekpunt daar veel van de Marokkaanse jongeren (of in elk geval hun ouders) banden onderhouden met de moskee.
- Zorgnetwerkoverleggen
De GGD Hollands Midden heeft een aantal jaren geleden op grond van de Wet collectieve preventie volksgezondheid (WCPV) het Meldpunt Zorg & Overlast opgericht. Dit is gebeurd op verzoek van de gemeente Leiden. Bij dit meldpunt kunnen burgers situaties melden waarover zij zich zorgen maken of waarvan zij overlast ondervinden. Naast de mogelijkheid tot het doen van meldingen is er in iedere gemeente in de regio Hollands Midden een zorgnetwerk ingesteld waar deze meldingen behandeld worden. Deze werkwijze wordt ook wel bemoeizorg genoemd. In de gemeente Teylingen is voor elke kern een zorgnetwerk aanwezig. Onlangs zijn bij wijze van proef de zorgnetwerken van de kernen Sassenheim en Voorhout samengevoegd. Deze samenvoeging wordt nog geëvalueerd met de deelnemers aan het overleg.

Het doel van een zorgnetwerk is het uitwisselen van informatie ter verbetering van de situatie van mensen met meervoudige en complexe problemen. Het betreft vaak mensen met zowel psychosociale, psychiatrische en verslavingsproblemen, die wonen in de desbetreffende gemeente en soms overlast veroorzaken, schulden hebben of juist wegwijnen in hun woning zonder dat iemand naar hen omkijkt terwijl zij wel hulpverlening nodig hebben.

Het afstemmen en coördineren van alle hulp- en dienstverlenende activiteiten rond een casus is van groot belang. Deze afstemming vindt veelal in het zorgnetwerk plaats. Van een zorgnetwerk kan een grote preventieve werking uitgaan. Een zorgnetwerk biedt daarnaast mogelijkheden om knelpunten in de hulp- en dienstverlening op gemeenteniveau te signaleren, gebruik te maken van de verschillende deskundigheden van de betrokken professionals en efficiënt en effectief samen te werken.

De mensen die in een zorgnetwerk besproken worden, kenmerken zich door een of meerdere van de volgende omschrijvingen:

- psychisch en sociaal kwetsbare mensen met onvoldoende zelfredzaamheid en tekort schietende sociale steun;
- complexe problematiek op meerdere leefgebieden;
- dreigende verkommering en verloedering;
- een omgeving die zich zorgen maakt;
- overlastgevend gedrag;
- *multi problem* gezinnen;
- stil leed achter de voordeur (bijvoorbeeld armoede of huiselijk geweld);
- uitstoting uit de hulpverlening doordat mensen zichzelf onmogelijk maken bijvoorbeeld vanwege agressief gedrag.

De zorgnetwerkoverleggen in Teylingen kennen de volgende deelnemers: de politie, de GGZ Duin- en Bollenstreek, verslavingszorg, de woningcorporaties, de ISD Bollenstreek, het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW), de GGD Zuid-Holland Noord, het SWOT en de gemeentelijke afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. In de kern Sassenheim wordt de gemeente ook vertegenwoordigd door een ambtenaar Openbare orde en veiligheid en in de kern Warmond participeren tevens de huisartsen in het overleg. De frequentie van de zorgnetwerkoverleggen in de kernen Sassenheim en Voorhout is vier keer per jaar, de frequentie van het zorgnetwerkoverleg in de kern Warmond is twee keer per jaar (en twee maal per jaar een eerstelijns-overleg).

- Project 'Jeugd in de buitenruimte'

Begin 2007 is het project 'Jeugd in de buitenruimte' van start gegaan. Dit project heeft als motto 'hangen mag onder voorwaarden' en is gericht op het beperken van de overlast van jongeren op straat. Bij deze overlast moet gedacht worden aan vernielingen, dronkenschap en geluidsoverlast. Bij dit project zijn de burgemeester, de jongerenwerkers uit de drie kernen, de wijkagenten uit de drie kernen en de gemeentelijke afdelingen Beheer Leefomgeving en Maatschappelijke Ontwikkeling betrokken en uiteraard de jeugd waar het project voor opgezet is. In gezamenlijkheid wordt bekeken op welke wijze de overlast zo veel mogelijk ingeperkt kan worden. Hierbij is aandacht voor de specifieke probleemgebieden in de drie kernen (het gebied rond De Wasbeek in Sassenheim, Elsgest en het Oosthoutplein in Voorhout en het gebied rond jongeren centrum Generation en Koudenhorn in Warmond). Mogelijk zal binnen dit project gebruik gemaakt gaan worden van een digitaal registratiesysteem waarvoor ook op Holland Rijnland niveau belangstelling bestaat.

Er wordt door de jongerenwerker uit de kern Warmond een inventarisatie van de hangjeugd in geheel Teylingen opgesteld, inclusief een plan van aanpak voor de beperking van de overlast hiervan.

- Opstelling beleid speeltuintjes en speelterreinen

Begin 2007 is vanuit de gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving gestart met het opstellen van beleid voor de openbare speeltuintjes en speelterreinen binnen de gemeente. Bekeken wordt of de speeltuintjes en speelterreinen voldoen aan de gestelde veiligheidsnormen, of de speeltuintjes en speelterreinen in de huidige vorm aansluiten bij de doelgroep en of er nu of op de langere termijn aanpassingen noodzakelijk zijn. Tevens wordt bepaald of er wellicht speeltuintjes en speelterreinen verplaatst moeten worden.

- Platform 'Versterkte banden in Holland Rijnland'

Daar de gemeenten Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Noordwijkerhout geconfronteerd werden met periodiek terugkerende uitingen van racisme, hebben deze gemeenten vanaf 2003 binnen het project 'Multicultureel tussen Duin en Bollen' hierop beleid en activiteiten ontwikkeld. De afgelopen jaren is ingezet op een preventieve aanpak die gericht is op de verbetering van het algehele klimaat. In het kader van dit project zijn er zeer uiteenlopende activiteiten uitgevoerd zoals debatten, sportactiviteiten, tentoonstellingen en projecten in het primair en voortgezet onderwijs.

Het project 'Multicultureel tussen Duin en Bollen' loopt nu een aantal jaren en inmiddels is er, mede op aanraden van de provincie Zuid-Holland, gekozen voor een inhoudelijke verbreding naar het sociaal- en diversiteitsbeleid. De kern hiervan wordt gevormd door het bijdragen aan de bevordering van sociale cohesie. Het preventieve karakter van het beleid richt zich daarbij op het scheppen van voorwaarden die de zelfredzaamheid van burgers vergroten, waardoor burgerparticipatie bevorderd wordt. De interactie tussen burgers onderling en tussen burgers en de samenleving leidt tot sociale cohesie en realiseert voorwaarden voor het verminderen van kansen op interetnische spanningen.

Vanuit zowel de provincie als de regio Duin- en Bollenstreek werd 2006 gezien als een overgangsjaar waarin uitwerking werd gegeven aan een verbrede en structurele inbedding van het project. Als eerste aanzet hiertoe is er een politiek debat gehouden over de multiculturele Duin- en Bollenstreek, waarbij de belangrijkste conclusies waren dat het percentage allochtone inwoners in de regio vrij klein is, maar dat misschien juist daardoor de spanningen onder de oppervlakte vrij groot zijn. Confrontaties tussen allochtonen en autochtonen zijn echter incidenten. Ten slotte werd tijdens dit debat het voorstel om structureel en regionaal in te zetten op de problematiek breed gesteund.

Mede vanuit de overweging dat de Duin- en Bollenstreek en de Leidse regio (waar ook soortgelijke projecten lopen) overgegaan zijn in de regio Holland Rijnland, was de aansluiting met de Regionale Agenda Samenleving (RAS) van Holland Rijnland een logische stap. Hiertoe heeft Stichting Meander (een van de steunfuncties van de provincie Zuid-Holland) een eindevaluatie van het project 'Multicultureel tussen Duin en Bollen' opgesteld, een analyse gemaakt van de stand van de sociale cohesie en een advies gegeven ten aanzien van aangrijpingspunten in de betrokken gemeenten (niet alleen de gemeenten die deelnemen aan het project maar alle gemeenten in Holland Rijnland) ten einde een vervolgvorstel te kunnen ontwikkelen voor de jaren 2007 en verder. Uit het onderzoek naar de stand van de sociale cohesie is naar voren gekomen dat er in Teylingen sprake is

van een relatief lage concentratie van allochtonen en dat er zich binnen de gemeente geen aandachtsgebieden voor wat betreft etnische cohesie voordoen.

In het vervolgvoorstel geeft Stichting Meander aan de nieuwe organisatiestructuur aan te laten sluiten op de bestaande structuur van de 'Sociale Agenda' met de vorming van een regionaal platform 'Versterkte banden in Holland Rijnland'. Het platform zou moeten bestaan uit (enkele) bestuurders, aangevuld met een vertegenwoordiging van burgemeesters die vanwege de invalshoek van openbare orde en veiligheid op het terrein van sociale cohesie een specifieke verantwoordelijkheid hebben. Mede afhankelijk van de ontwikkelingen zou het platform verder uitgebreid kunnen worden. Het platform is met name gericht op het vaststellen van het te ontwikkelen programma op basis van de signalen vanuit de regiogemeenten en de evaluatie van de programmaonderdelen en daarnaast draagt zij zorg voor de agendering van het thema 'sociale cohesie' binnen de regio Holland Rijnland (Sociale Agenda).

Stichting Meander geeft in het vervolgvoorstel uitvoering aan de coördinatie van het initiatief 'Versterkte banden in Holland Rijnland' als spin in het web van signalen, initiatieven en methodiekontwikkelingen. Stichting Meander richt zich daarbij op:

1. Opbouw van een netwerk van partners (waaronder de gemeenten, de corporatiesector en zelforganisaties/burgerinitiatieven, welzijnswerk) in de regio rondom het thema 'sociale (etnische) cohesie'.
2. In samenspraak met (lokale en regionale) partners ontwikkelen en begeleiden/ondersteunen van goede praktijkvoorbeelden, projecten en activiteiten op het gebied van een preventieve aanpak van etnische spanningen en bevordering van de sociale samenhang.
3. Het realiseren van een uitwisseling van (goede) praktijkvoorbeelden, ontwikkelde expertise en het delen van kennis.
4. Het ontwikkelen op basis van signalering van methodieken betreffende multicultureel jeugd- en jongerenbeleid.
5. Het adviseren van gemeenten en/of maatschappelijke organisaties betreffende onder andere interculturalisatietrajecten en etnische spanningsvelden in buurten.

Om een verdere uitwerking en een plan van aanpak voor dit vervolgvoorstel op te stellen, is er vanuit het samenwerkingsverband Holland Rijnland een werkgroep in het leven geroepen.

- Wijkbeheer
Door de gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving is begin 2007 een opzet gemaakt voor het wijkbeheer binnen Teylingen. Onderdelen van deze opzet worden onder andere gevormd door wijkactieplannen en wijkavonden. Momenteel wordt er hard gewerkt om het wijkbeheer op poten te krijgen. In de voormalige gemeenten Sassenheim, Voorhout en Warmond hebben er diverse malen wijkschouwen en wijkwandelingen plaatsgevonden die door alle betrokken als zeer nuttig en belangrijk ervaren zijn. Zowel in het gesprek met de drie woningcorporaties als tijdens de gehouden discussiebijeenkomst is naar voren gekomen dat het grote aanbeveling verdient dergelijke activiteiten ook in de gemeente Teylingen te continueren.
- Digitaal meldpunt Leefomgeving
Via de gemeentelijke website bestaat er voor burgers en instellingen de mogelijkheid melding te maken van concrete klachten over de leefomgeving. De melding wordt doorgegeven aan de verantwoordelijk gemeentelijke afdeling en al dan niet in overleg met de betrokkenen wordt er naar een oplossing gezocht. Uit het gesprek met de drie woningcorporaties kwam naar voren dat zij erg enthousiast zijn over dit digitale meldpunt. Tijdens de discussiebijeenkomst met het veld kwam echter naar voren dat lang niet alle partijen op de hoogte zijn van (de mogelijkheden van) dit instrument.

4.1.5 Knelpunten

Uit het gesprek met de drie woningcorporaties en de gehouden discussiebijeenkomst kunnen de volgende knelpunten op het gebied van de leefbaarheid in de gemeente Teylingen aangegeven worden:

1. In alle drie de kernen wordt een tekort aan trapveldjes en hangplekken voor de jeugd geconstateerd. Voor kinderen in de basisschoolleeftijd zijn er voldoende speelmogelijkheden maar voor kinderen vanaf ongeveer 12 jaar ('voor wie de wipkip niet meer interessant is') zijn er te weinig passende voorzieningen.
2. Met name in de kernen Voorhout en Warmond is sprake van een zeer onevenwichtige bevolkingsopbouw. In de kern Voorhout zijn onevenredig veel jonge gezinnen woonachtig en in de kern Warmond is sprake van een zeer sterke vergrijzing. Een evenwichtige bevolkingsopbouw is noodzakelijk om de *civil society* die de WMO voorstaat, vorm te kunnen geven. Verschillende factoren zijn van invloed op de bevolkingsopbouw in een gemeente maar een van de belangrijkste betreft een voldoende variatie in het woningaanbod. Gebleken is dat er zich een groot tekort aan geschikte starterswoningen en in iets mindere mate een tekort aan seniorenwoningen voordoet in de gemeente. In de opgestelde gemeentelijke Woonvisie ontbreken echter concrete doelstellingen ten aanzien van de realisatie van deze benodigde woningtypen.
3. In alle drie de kernen wordt een tekort aan ontmoetingsplekken voor ouderen genoemd. Veel ouderen zouden de behoefte hebben om in een neutrale omgeving met elkaar gezellig samen te zijn en een goede dagbesteding te hebben. Plekken waar dat op dit moment mogelijk is, zouden nu nauwelijks aanwezig zijn. Overigens kan hierbij de vraag gesteld worden of dit probleem ook echt door de ouderen zelf ervaren wordt.
4. In met name de kern Warmond baart het diensten- en voorzieningenniveau de inwoners zorgen. Het aanbod aan winkels is zeer beperkt en er is angst dat op termijn voorzieningen op het gebied van zorg, welzijn, onderwijs en vrijetijdsbesteding als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen zullen verdwijnen. Daar voorzieningen ook vaak tegelijk als ontmoetingsplek dienen, zou deze mogelijke ontwikkeling een aantasting van de sociale samenhang kunnen betekenen. Meer in zijn algemeenheid is geconstateerd dat diensten en voorzieningen beter afgestemd zouden moeten zijn op de kenmerken van de bevolking in een buurt, wijk of kern. Deze dienen veel meer 'mee te groeien' dan nu het geval is.
5. Ondanks de reeds bestaande afspraak tussen de Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Teylingen en de gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving voor wat betreft de aanpak van knelpunten in de inrichting van de buitenruimte voor mensen met een lichamelijke beperking, blijkt de openbare ruimte op sommige punten nog steeds slecht toegankelijk te zijn.
6. De verstrekking van informatie vanuit de gemeente schiet tekort. Burgers en organisaties zijn onvoldoende op de hoogte van de reguliere activiteiten van de gemeente en van (de reden of urgentie van) gemeentelijke projecten. Ook de activiteiten en producten van organisaties die door de gemeente gesubsidieerd worden, zijn lang niet altijd bekend. Hierdoor komt het voor dat er een dienst of voorziening gemist wordt terwijl deze wel onderdeel uitmaakt van het huidige aanbod.

4.1.6 Actiepunten

Uit hetgeen opgenomen in de vorige paragrafen, kunnen de volgende actiepunten geformuleerd worden:

1. In 2008 zal er middels een schriftelijke enquête onder alle inwoners van Teylingen een nulmeting uitgevoerd worden voor wat betreft de huidige situatie ten aanzien van de sociale samenhang in Teylingen. Mogelijk zal hierbij een koppeling gemaakt worden met de enquêtes van de drie woningcorporaties in het kader van de woontevredenheid. Deze enquête zal in 2011 opnieuw uitgevoerd worden teneinde de effectiviteit van de voorgestelde actiepunten te kunnen bepalen.
2. Het waar mogelijk en noodzakelijk medewerking verlenen aan activiteiten en/of projecten van de woningcorporaties in de gemeente Teylingen die een positieve invloed hebben op de leefbaarheid in een buurt of wijk. Deze medewerking kan op verschillende wijzen tot uiting komen.
3. Er zal onderzocht moeten worden in hoeverre het genoemde tekort aan ontmoetingsruimtes voor ouderen ook daadwerkelijk door de doelgroep zelf ervaren wordt. Hiervoor zou eventueel aangesloten kunnen worden bij het behoefteonderzoek dat

tweejaarlijks door het SWOT uitgevoerd wordt. Indien de uitkomsten van dit onderzoek dit tekort ook aantonen, zullen binnen het ouderenbeleid de mogelijkheden voor dergelijke ontmoetingsruimtes onderzocht worden.

4. Het ligt in der verwachting dat uit de inventarisatie van de hangjeugd die in het kader van het project 'Jeugd in de Buitenruimte' uitgevoerd wordt, knelpunten naar voren zullen komen. Op deze knelpunten zal actie ondernomen moeten worden middels de uitvoering van het plan van aanpak dat aan deze inventarisatie gekoppeld wordt.
5. Als gevolg van de verbreding van het project 'Multicultureel tussen Duin en Bollen' naar het niveau van Holland Rijnland (project 'Versterkte banden in Holland Rijnland') bestaat de kans dat hier acties uit voort gaan komen. Vanuit Teylingen zal dit project intensief gevolgd worden en indien gewenst zal overgegaan worden tot de uitvoering van activiteiten en/of projecten die relevant zijn voor de situatie in Teylingen.
6. Het stimuleren van burgerinitiatieven gericht op ontmoeting tussen wijkbewoners en de integratie in de wijk van mensen met een beperking. Hierbij kan gedacht worden aan de subsidiëring van de eerste activiteit bij de oprichting van een wijk- of buurtvereniging (subsidiëren vindt plaats aan de hand van het gemeentelijk subsidiebeleid).
7. Wat betreft de kern Warmond wordt zoveel mogelijk getracht het diensten- en voorzieningenniveau te handhaven. Aan het eerder door de raad in het Coalitieakkoord vastgestelde kernenbeleid zal worden vastgehouden. Letterlijk is in het Coalitieakkoord opgenomen dat de raad belang hecht aan het huidige niveau van levendigheid, kwaliteit en variëteit van het verenigingsleven in de drie kernen.
Een goed middel om een betere afstemming tussen de diensten en voorzieningen en de kenmerken van de bevolking te bewerkstelligen zijn de wijkschouwen en wijkwandelingen als onderdeel van het wijkbeheer. Tijdens dergelijke wandelingen wordt de gemeente immers geïnformeerd over de wensen en behoeften van de inwoners van een wijk of buurt.
8. Het binnen het jeugdbeleid en binnen het nog op te zetten beleid voor speeltuintjes en speelterreinen aandacht schenken aan het in alle drie de kernen geconstateerde tekort aan trapveldjes en hangplekken voor oudere kinderen en hier acties aan verbinden.
9. Het geven van prioriteit aan de verdere uitwerking en invulling van het wijkbeheer binnen de gemeente en hierbij de mogelijkheden onderzoeken van het per wijk aanstellen van een wijkregisseur als aanspreekpunt voor knelpunten.
10. Het (in nog sterkere mate) onder de aandacht brengen van de slechte toegankelijkheid van de openbare ruimte bij zowel de Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Teylingen als de gemeentelijke afdelingen Beheer Leefomgeving en Ruimtelijke Ontwikkeling. Bij de ontwikkeling van de buitenruimte zal nog meer dan voorheen aandacht moeten zijn voor de eventuele knelpunten die mensen met een lichamelijke beperking hierbij zouden kunnen ondervinden.
11. Ten aanzien van het in de kernen Voorhout en Warmond geconstateerde tekort aan starterswoningen en in mindere mate het tekort aan woningen voor senioren, zal er een verdere uitwerking van dit knelpunt plaatsvinden binnen de *Woonvisie Teylingen*.
12. Het verbeteren en uitbreiden van de informatieverstrekking over de gemeentelijke activiteiten en projecten en de activiteiten en producten van organisaties die door de gemeente gesubsidieerd worden. Ook het digitale meldpunt Leefomgeving behoort hiertoe.

4.2 Prestatieveld 2 Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden

4.2.1 Omschrijving en afbakening

Het prestatieveld 'Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden' heeft betrekking op de in de gemeente wonende jeugdigen (0 tot en met 18 jaar) en in voorkomende gevallen hun ouders bij wie sprake is van een verhoogd risico als het gaat om ontwikkelingsachterstand of uitval (bijvoorbeeld schooluitval), maar voor wie zorg op grond van de Wet op de Jeugdzorg niet nodig is dan wel voorkomen kan worden. Ouders zijn de eerstverantwoordelijken voor de jeugdigen. Ondersteuning is erop gericht om die rol op een verantwoorde manier uit te kunnen voeren. De gemeente dient een sluitend aanbod met op preventie gerichte opvoedings-, opgroei- en gezinsondersteuning te realiseren. De nadruk dient te liggen op het voorkomen van (ergere) problemen. Dit beleidsterrein geldt als aanvulling op de in andere wetgeving, zoals de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid (WCPV) en de Leerplichtwet, vastgelegde taken.

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor de voorzieningen die zijn opgenomen in de Wet op de Jeugdzorg en voor de Bureaus Jeugdzorg. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor preventie. In het kader van het preventieve beleid schrijft de Wet op de Jeugdzorg voor dat de Bureaus Jeugdzorg ondersteuning bieden aan beroepskrachten, bijvoorbeeld op en rond scholen (informatie en advies). Gemeenten zijn daarentegen verantwoordelijk voor de samenhang in de beleidsketen. De verantwoordelijkheden van gemeenten en provincies in de keten van jeugdzorg zijn complementair: de provincie is verantwoordelijk voor het bieden van jeugdzorg aan kinderen en jongeren bij wie sprake is van ernstige opgroei- en opvoedproblematiek. Door het gemeentelijk jeugdbeleid moeten deze ernstige problemen zoveel mogelijk voorkomen worden.

Het gemeentelijk jeugdbeleid is breder dan dit prestatieveld van de WMO. Prestatieveld 2 heeft immers enkel betrekking op de component opvoedingsondersteuning (en niet op zaken zoals het jongerenwerk, jongerencentra of de scouting) en kan als zodanig gezien worden als een onderdeel van dit beleid. Gemeenten zijn vrij om dit prestatieveld naar eigen inzicht in te vullen. Het ligt echter voor de hand dat gemeenten bij de invulling van dit prestatieveld aansluiting zoeken bij de door het Rijk en de VNG overeengekomen functies van het preventief jeugdbeleid die er op lokaal niveau tenminste moeten zijn. Deze functies zijn aansluitend op de zorg zoals verankerd in de Wet op de Jeugdzorg. Door op deze manier te werk te gaan, wordt een goede aansluiting met de jeugdzorg gewaarborgd en vindt er tevens een goede aansluiting met de overige onderdelen van het gemeentelijk jeugdbeleid plaats. Het betreft de volgende vijf functies:

1. Het verstrekken van informatie en advies aan ouders, kinderen, jeugdigen en intermediairs over opvoeden en opgroeien;
2. Het signaleren van problemen door instellingen als de jeugdgezondheidszorg en het onderwijs;
3. De toeleiding tot het lokale en regionale hulpaanbod;
4. Licht pedagogische hulp (opvoedingsondersteuning aan ouders en gezinnen waar problemen zijn of dreigen te ontstaan);
5. Coördinatie van zorg in het gezin op lokaal niveau (het afstemmen en zo mogelijk bundelen van zorg in het geval dat meerdere hulpsoorten nodig zijn om een jeugdige of gezin te ondersteunen voorzover deze niet reeds onder de WCPV (basistakenpakket jeugdgezondheidszorg) is gebracht).

4.2.2 Relatie tot de overige prestatievelden

Om op te kunnen groeien tot een zelfstandige, volwassen en verantwoordelijke burger is een veilige leefomgeving een belangrijke voorwaarde (prestatieveld 1). Tevens kan in dit verband gedacht worden aan (sport)verenigingen en het jeugd- en jongerenwerk in buurt- en clubhuizen die een belangrijke rol spelen bij de bepaling van de leefbaarheid in een buurt of wijk. Door voorlichting over de effecten van gedrag op anderen, over strategieën om adequaat om te gaan met moeilijke situaties (druk, agressie, uitgaan), over hulpverlenende instanties en door laagdrempelige voorzieningen ten aanzien van opvoedingsondersteuning aan te bieden, kunnen in ieder geval aanknopingspunten geboden worden om het gedrag te veranderen. Hier ligt een relatie met prestatieveld 3 gericht op het geven van informatie en advies. Voor wat betreft het geven van informatie en advies (de loketfunctie) kan ook een relatie gelegd worden met de Centra voor Jeugd en Gezin waarvoor in Holland Rijnland verband pilots opgezet zullen gaan worden (zie paragraaf 4.2.4).

Ook met prestatieveld 4 liggen er dwarsverbanden. Zo kan bijvoorbeeld het doen van vrijwilligerswerk onder jongeren gestimuleerd worden middels het organiseren van workshops of

maatschappelijke stages in het onderwijs. Op deze wijze wordt er een stukje bewustzijn gecreëerd dat weer zijn weerslag heeft op de *civil society*.

Problematiek met geestelijke gezondheid, verslaving en huiselijk geweld doet zich niet alleen bij volwassenen voor maar ook bij kinderen en jongeren. Hierdoor liggen er ook relaties met de prestatievelden 7, 8 en 9. Het is zaak bij het beleid op deze prestatievelden deze doelgroep niet te vergeten.

4.2.3 Doelstelling

De gemeente Teylingen wil met haar preventieve jeugdbeleid bereiken, dat kinderen en jongeren kunnen opgroeien in een stimulerende en veilige omgeving en kunnen uitgroeien tot volwassenen, die zelfstandig kunnen functioneren in de maatschappij, tot mensen die hun eigen keuzes kunnen maken en respectvol met elkaar kunnen omgaan. Het beleid is gericht op het voorkomen van problemen. Speciale aandacht gaat uit naar die kinderen of jongeren die vanwege hun situatie niet kunnen voldoen aan de eisen die de maatschappij aan hen stelt.

4.2.4 Huidig beleid

Het huidig beleid ten aanzien van preventieve opvoedingsondersteuning laat zich het best onderverdelen in een regionale en een lokale component. De regionale component is vormgegeven middels afspraken op Holland Rijnland niveau al dan niet met de provincie Zuid-Holland. Voor de lokale component heeft onder andere een gesprek met Het Opvoedbureau als input gediend.

Zoals zojuist aangegeven verdient het de voorkeur bij dit prestatieveld aan te sluiten bij de functies van het preventief jeugdbeleid die er op lokaal niveau minimaal moeten zijn. Het huidig beleid zou dan ook naar deze vijf functies gerangschikt moeten worden. Voor het regionale beleid is dit niet zo zinvol, de overeengekomen functies hebben immers betrekking op het lokale niveau en daarnaast bestaat het regionale beleid voor de gemeente Teylingen hoofdzakelijk uit diverse convenanten die actiepunten voor alle vijf de functies omvatten. Voor het lokale beleid zal deze onderverdeling wel aangehouden worden, al zal er in sommige gevallen sprake zijn van enige overlapping.

Regionaal beleid

- Convenant 'Aansluiting jeugdbeleid en jeugdzorg 2004-2007'
In 2004 hebben de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek en de Leidse regio een convenant 'Aansluiting jeugdbeleid en jeugdzorg 2004-2007' afgesloten met de provincie Zuid-Holland. Met de gedeputeerde is eind 2006 afgesproken dit convenant met één jaar te verlengen om deze gelijk op te laten lopen met de Regionale Agenda Samenleving 2006-2008 van Holland Rijnland. In het convenant liggen de verantwoordelijkheden van zowel de gemeenten als de provincie ten aanzien van de in paragraaf 4.2.1 genoemde functies van het preventief jeugdbeleid vast. Tevens staat er in het convenant een drietal speerpunten benoemd:
  1. Versterking van het aanbod opvoedingsondersteuning en gezinsondersteuning;
  2. Verbetering van de aansluiting onderwijs - jeugdzorg, in het bijzonder het voorkomen van schooluitval;
  3. Aanpak jeugdcriminaliteit en kindermishandeling.

Met name het eerste actiepunt heeft volledig betrekking op dit tweede prestatieveld van de WMO.

- Actieplan Jeugd 2007
Om uitvoering te geven aan dit convenant, wordt jaarlijks een 'Actieplan Jeugd' opgesteld. Dit plan maakt duidelijk welke partij welke activiteiten uitvoert en welke middelen hiervoor beschikbaar zijn. Het actieplan biedt een goed samenhangend overzicht van wat er allemaal binnen de regio Holland Rijnland op dit gebied gebeurt op de drie bovengenoemde speerpunten van het convenant. Inmiddels is het plan voor 2007 vastgesteld.

Ten aanzien van het speerpunt 'Versterking van het aanbod opvoedingsondersteuning en gezinsondersteuning' staan in het actieplan de volgende actiepunten benoemd:

1. Het aanpassen en vraaggericht vormgeven van het aanbod aan opvoedingsondersteuning en het aanpassen van het lokaal beleid hierop;
2. Het in stand houden van een opvoedbureau voor iedere gemeente;
3. De coördinatie van zorg voor gezinnen met meervoudige problematiek;

4. Het door ouders, kinderen en jongeren kunnen beschikken over voorlichtingsmateriaal bij (pedagogische) vragen over opvoeden en opgroeien. Voor jongeren is een regionale informatie website beschikbaar;
5. Het stellen van kwaliteitseisen aan peuterspeelzalen om voor subsidie in aanmerking te komen;
6. De ondersteuning van algemene voorzieningen op het gebied van opvoedingsondersteuning en gezinsondersteuning;
7. Het voortzetten van de structurele informatie-uitwisseling tussen gemeenten, Bureau Jeugdzorg en lokale voorzieningen.

De uitvoering van bovenstaande actiepunten vindt zowel op lokaal als op regionaal niveau plaats. Een aantal actiepunten is nieuw voor de gemeenten en vraagt zodoende om het daadwerkelijk ontplooiën van nieuwe initiatieven, een aantal andere actiepunten heeft echter betrekking op (voor de meeste gemeenten) reeds bestaande activiteiten en projecten en vormt zodoende een continuering van het huidig beleid.

Ten aanzien van het eerste actiepunt is het goed te vermelden dat het Expertisecentrum voor Jeugd, Samenleving en Opvoeding (JSO) momenteel op lokaal niveau een behoefteonderzoek naar opvoedingsondersteuning uitvoert. Aan de uitkomsten van dit onderzoek, die eind 2007 met de betrokken gemeenten worden besproken, zullen naar verwachting een aantal acties verbonden moeten worden.

Gelet op de afbakening van dit prestatieveld, worden de actiepunten ten aanzien van de speerpunten 2 en 3 (de verbetering van de aansluiting onderwijs – jeugdzorg en de aanpak van jeugdcriminaliteit en kindermishandeling) hier verder buiten beschouwing gelaten.

- Convenant 'Ketenaanpak Jeugdzorg en Gezinsondersteuning Zuid-Holland Noord'
In het kader van het in convenant 'Aansluiting jeugdbeleid en jeugdzorg 2004-2007' opgenomen speerpunt 'Versterking van het aanbod van opvoedingsondersteuning en gezinsondersteuning' wordt er momenteel op Holland Rijnland niveau gewerkt aan de opstelling en ondertekening van een convenant 'Ketenaanpak Jeugdzorg en Gezinsondersteuning Zuid-Holland Noord'. Participanten in dit convenant zijn de betrokken gemeenten en instellingen. In de regio zijn de afgelopen jaren diverse initiatieven ontplooid ter verbetering van de zorg aan jeugdigen en gezinnen. De gemeenten Alphen aan den Rijn, Katwijk en Leiden hebben in 2006 ieder voor zich onder de noemer 'gezinscoach' een werkwijze ontwikkeld voor de coördinatie van zorg rond gezinnen met meervoudige problemen (*multi problem* gezinnen). Naar aanleiding van hun ervaringen daarbij zijn zij in 2006 met elkaar om de tafel gaan zitten om te bezien bij welke ontwikkelingen gezamenlijk kan worden opgetrokken. Hiertoe is een notitie opgesteld 'Een kwestie van niveau'. De aanpak die hierin wordt geschetst voor vroegsignalering en zorgcoördinatie sluit aan bij de landelijke ontwikkelingen die in het sturingsadvies van Operatie Jong staan. Ook de provincie is voorstander van de samenwerking tussen de ketenpartners en de coördinatie van zorg in het belang van het kind.

Met de provincie is afgesproken dat het wenselijk is de uitgangspunten van de notitie 'Een kwestie van niveau' regionaal te verankeren. Dit omdat de belangrijkste partijen regionaal georganiseerd zijn. Voor de uitvoering van het convenant is de provincie bereid middelen beschikbaar te stellen.

Het convenant richt zich op de volgende zaken:

1. Het ontwikkelen van een sluitende *informatieketen*. Dat wil zeggen het inrichten van een centraal meldpunt voor vroegsignalering, registratie en combinatie van signalen, terugkoppeling naar hulpverleners en het kunnen volgen van kinderen en gezinnen met ernstige problemen. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een nog op te zetten verwijsindex en het te implementeren elektronisch kinddossier;
2. Het ontwikkelen van een sluitende *zorgketen*. Daarvoor is het nodig dat zorginstellingen hun werkwijzen voor signalering, diagnostiek/intake enzovoort op elkaar afstemmen en dat zij onderling afspraken hebben over het uitwisselen van elkaars informatie, over het samen aanpakken van problemen en over de coördinatie van zorg;
3. Het ontwikkelen van een sluitende *bestuursketen*. Deze heeft tot doel dat er op lokaal niveau voldoende regie en doorzettingsmacht aanwezig is om kinderen of gezinnen dat te bieden wat ze op dat moment nodig hebben;

4. Het ontwikkelen van *Centra voor Jeugd en Gezin*, waarin de ketens van informatie, zorg en bestuurlijke regie bij elkaar komen. Met als resultaat dat deze centra ook (kunnen) functioneren als voorziening waar ouders en jongeren zelf terecht kunnen. Daartoe worden in de regio pilotcentra Jeugd en Gezin opgezet.

In de eerste helft van 2007 is er een gezamenlijk plan van aanpak uitgewerkt met concrete termijnen, inclusief een plan van aanpak voor de coördinatie. Alle Holland Rijnland gemeenten vervullen een rol binnen de deeltrajecten die in het plan van aanpak onderscheiden worden. De gemeente Teylingen is voornamelijk ingedeeld in het deeltraject gericht op het ontwikkelen van een sluitende informatieketen.

- Integrale Vroeghulp Stichting MEE

In 37 regio's in Nederland werken organisaties samen die gezamenlijk zorgen voor zo vroeg mogelijke ondersteuning van ouders met jonge kinderen met een beperking. Deze samenwerkingsverbanden vormen een landelijk dekkend netwerk. Aan de regionale netwerken wordt in ieder geval deelgenomen door een instelling voor verstandelijk gehandicapten en een instelling voor kinderrevalidatie. In de meeste gevallen wordt ook deelgenomen door Bureau Jeugdzorg, de thuiszorg, de GGD, instellingen voor lichamelijke gehandicapten en ziekenhuizen. De netwerken worden gecoördineerd door de MEE organisaties. Stichting MEE biedt overal in het land cliëntondersteuning aan mensen met een handicap, functiebeperking of chronische ziekte. Vanuit deze netwerken Integrale Vroeghulp wordt informatie en advies gegeven aan ouders en wordt (indien noodzakelijk) de hulpverlening in gang gezet en op elkaar afgestemd. Ook in de regio Zuid-Holland Noord is een dergelijk samenwerkingsverband actief.

- Jongerenloket voortijdig schoolverlaten Duin- en Bollenstreek

In de Duin- en Bollenstreek is het Jongerenloket voor voortijdig schoolverlaten (VSV) actief. Het Jongerenloket VSV is een samenwerkingsverband dat fungeert als een centraal meldpunt en richt zich op jongeren tot 23 jaar die van school af gaan zonder tenminste en opleiding op mbo niveau 2 of een havo diploma. Het hebben van een diploma op dat niveau geeft meer kans op een betere baan en vermindert de kans op werkloosheid. Er zijn diverse redenen waarom jongeren voortijdig een punt zetten achter hun schoolcarrière. Voor sommige jongeren is het een gebrek aan motivatie of een verkeerde studiekeuze. Anderen kampen met aanpassingsproblemen, psychosociale problemen of verslaving. Het jongerenloket stelt zich tot doel jongeren die dreigen uit te vallen of die al uitgevallen zijn te helpen. Dat gebeurt op verschillende manieren:

1. het volgen van onderwijs heeft de voorkeur;
2. een combinatie van leren en werken is een goed initiatief;
3. zorg, in combinatie met uitzicht op leren en werken.

Het Jongerenloket VSV is een samenwerkingsverband waarin zitting hebben het Centrum voor Werk en Inkomen Duin- en Bollenstreek (CWI), het ROC Leiden, het ID College, het Nova College, het regionaal Bureau Leerplicht Zuid-Holland Noord (RBL) en de gemeentelijke sociale diensten in de Duin- en Bollenstreek.

In de Leidse regio bestaat sinds medio 2006 een fysiek jongerenloket. In de Duin- en Bollenstreek is de afgelopen maanden onderzocht op welke wijze in deze subregio eveneens een fysiek jongerenloket gestalte kan krijgen. Het voordeel van een fysiek jongerenloket is dat de jongeren zelf er kunnen komen en dat zij actief begeleid kunnen worden vanuit een integrale aanpak in plaats van dat alleen een beperkt groepje probleemgevallen onderwerp van gesprek is in het casuoverleg. Met de toekomstige invoering van de meldplicht voor voortijdig schoolverlaters is er dan meteen een fysiek loket waar zij zich kunnen melden.

De stand van zaken op het moment van schrijven van dit beleidsplan, is dat de gemeenten in de Leidse regio en de gemeente Katwijk in kunnen stemmen met het uitbreiden van het fysieke Jongerenloket VSV van de Leidse regio met het werkgebied van de Duin- en Bollenstreek. De overige gemeenten vrezen dat het fysieke loket in Leiden te ver weg is voor hun jongeren. Er zal de komende periode onderzocht gaan worden in hoeverre het mogelijk is een dependance van het loket in Leiden in te richten bij het CWI in Lisse (besluit portefeuillehoudersoverleg Sociale Agenda Holland Rijnland 10 mei 2007).

Lokaal beleid

De gemeente Teylingen subsidieert diverse organisaties en activiteiten die op lokaal niveau een bijdrage leveren aan preventieve opvoedingsondersteuning. Onderstaand een overzicht hiervan, onderverdeeld in de eerder genoemde vijf functies van het preventief jeugdbeleid.

1. *Het verstrekken van informatie en advies aan ouders, kinderen, jeugdigen en intermediairs over opvoeden en opgroeien*

- Zorgloket Teylingen

Het zorgloket is uiteraard de aangewezen plek om informatie en advies aangaande opvoeden en opgroeien te verstrekken. Dit is immers een laagdrempelige voorziening waar de informatievraag (indien noodzakelijk) gelijk in samenhang met andere beleidsterreinen beantwoord kan worden (zie ook prestatieveld 3). Bij de oprichting van het zorgloket Teylingen is uitgegaan van een groeimodel. Sinds de startdatum van 1 september 2007 is het product opvoedingsondersteuning nog niet opgenomen in het informatieaanbod, hier zal echter wel op termijn naar toe gewerkt worden. Belangrijk is ook dat er een goede link gelegd wordt tussen het loket en een eventueel Centrum voor Jeugd en Gezin in de gemeente. Een degelijke informatie-uitwisseling is van essentieel belang om de cliënt zo goed mogelijk in het loket van dienst te kunnen zijn.

Naast het verkrijgen van informatie en advies in het fysieke loket, zal het voor de burger ook mogelijk worden gemaakt om langs digitale weg antwoord te krijgen op vragen over preventieve opvoedingsondersteuning. Dit onderwerp is meegenomen bij de ontwikkeling van het digitale loket.

- Project 'Jongereninformatie'

Dit project is een regionaal initiatief dat wordt uitgevoerd door de provinciale steunfunctie PJ Partners. De zes deelnemende gemeenten zijn Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout en Teylingen. Het project heeft tot doel het verschaffen van informatie aan jongeren over uiteenlopende onderwerpen zoals onderwijs, werk, alcohol en drugs, relaties, enzovoort. Hiertoe wordt er een regionale website in stand gehouden. De informatie is bestemd voor alle jongeren van 12 tot 23 jaar.

Overigens speelt regionaal de discussie of de regionale website in stand gehouden moet worden of dat deze moet worden samengevoegd met andere websites, zoals bijvoorbeeld www.blixum.nl van de provincie Zuid-Holland of www.overenuit.nl van de Leidse regio.

2. *Het signaleren van problemen door instellingen als de jeugdgezondheidszorg en het onderwijs*

- Signaleringsfunctie en opvoedingsondersteuning peuterspeelzaalwerk

In het Welzijnsprogramma is vastgelegd dat het peuterspeelzaalwerk een functie dient te hebben in de vroegsignalering van ontwikkelingsstoornissen en in de opvoedingsondersteuning van peuters. Daarnaast maakt het peuterspeelzaalwerk onderdeel uit van het lokaal preventief jeugdbeleid en dient er als gevolg hiervan te worden samengewerkt met lokale instellingen op het terrein van kinderopvang en met basisscholen.

De mate waarin peuterspeelzalen aan vroegsignalering en opvoedingsondersteuning doen, wordt aangeduid in door de VNG gehanteerde ambitieniveaus. De volgende niveaus worden onderscheiden:

Ambitieniveau 0

Dit gaat om de basis van het peuterspeelzaalwerk: spelen en ontmoeten. Op de peuterspeelzaal worden peuters gestimuleerd om veelzijdige speelervaring op te doen. Het uitvoerende werk wordt veelal gedaan door begeleiders (de in een peuterspeelzaal werkzame persoon die anders dan als functionaris belast is met het bieden van verzorging en opvoeding of onderdak en begeleiding aan kinderen). Voor dit niveau is een minimum aan kwaliteitseisen nodig op het gebied van pedagogisch klimaat en management.

Ambitieniveau 1

Bij dit ambitieniveau wordt naast spelen en ontmoeten expliciet aandacht besteed aan de ontwikkeling van de peuters en het signaleren van ontwikkelingsachterstanden. De peuterspeelzaal heeft een duidelijke rol in de sluitende aanpak en de doorgaande ontwikkelingslijn van het kind. Het uitvoerende werk wordt gedaan door een functionaris (in een peuterspeelzaal werkende persoon die werkzaamheden verricht, opgenomen in de voor kinderopvang geldende CAO, en die over de voor die werkzaamheden benodigde opleiding beschikt. Bij een groepsgrootte tot 16 peuters gebeurt dit samen met een begeleidster en bij een groepsgrootte tussen de 16 en 20 kinderen gebeurt dit door twee functionarissen).

De peuterspeelzalen in de kernen Voorhout en Warmond zitten op dit ambitieniveau.

Ambitieniveau 2

Bij dit ambitieniveau worden de kinderen ook daadwerkelijk ondersteund. De peuterspeelzaal heeft een nadrukkelijke rol in het onderwijsachterstandenbeleid. Kinderen met achterstanden worden begeleid en ondersteund met extra programma's. Op een groep van 16 kinderen staan twee functionarissen.

De peuterspeelzalen in de kern Sassenheim zitten op dit ambitieniveau.

Het is de bedoeling dat uiteindelijk alle peuterspeelzalen in Teylingen op ambitieniveau 2 functioneren. Hier zal middels een groeimodel naar toegewerkt worden. De peuterspeelzalen in de kern Voorhout zullen waarschijnlijk al eind 2007 op ambitieniveau 2 werkzaam zijn, voor de peuterspeelzalen in de kern Warmond is dit tijdstip nog niet bekend.

- Zorg Advies Teams (ZAT-teams) (onderdeel maatwerkgedeelte basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg)

In de gemeente Teylingen draaien diverse ZAT-teams. Zo is er een ZAT-team 0-4 jaar, een ZAT-team 4-12 jaar en een ZAT-team 12-18 jaar. Het ZAT 0-4 jaar valt zoals zojuist aangegeven onder het maatwerk deel van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg. Een ZAT-team is een samenwerkingsverband tussen verschillende organisaties gericht op het zo optimaal mogelijk helpen van kinderen met problemen. Het ZAT-team 0-4 jaar richt zich hoofdzakelijk op het ondersteunen van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven bij het zo vroeg mogelijk signaleren van problemen bij kinderen, het ZAT-team 4-12 jaar is georiënteerd op de basisscholen en het ZAT-team 12-18 jaar heeft betrekking op de jeugd in het voortgezet onderwijs. Een ZAT-team heeft meestal een vaste samenstelling maar deze kan worden aangepast afhankelijk van de kinderen die voor bespreking ingebracht worden.

- Signaleringsoverleg jeugd

Op regelmatige basis vindt het zogenaamde signaleringsoverleg jeugd plaats. Ter uitwerking van het eerder genoemde convenant 'Aansluiting jeugdbeleid en jeugdzorg 2004-2007' zijn gemeenten verplicht om zorg te dragen voor dekkende zorgnetwerken voor 0 tot en met 18 jarigen en voor de daaraan verbonden preventieve begeleiding van jongeren. Doel van dit overleg, waaraan de politie, de jongerenwerkers, het JPP, het Regionaal Bureau Leerplicht (RBL), Bureau HALT, Bureau Jeugdzorg en de gemeentelijke afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling deelnemen, is het vroegtijdig signaleren op dorpsniveau om (verder) afglijden van jeugd met een verhoogd risico te voorkomen. De doelgroep wordt gevormd door kinderen van 10 tot en met 15 jaar en jongeren van 16 tot en met 23 jaar die te maken hebben met problemen thuis, problemen op school of op het werk, financiële problemen, verslaving, psychosociale problemen, risicovolle relaties en/of politiecontacten. Ook jeugd met antecedenten en zwaardere delicten worden besproken. Verschil met de zojuist beschreven ZAT-teams is dat bij het signaleringsoverleg het onderwijs niet vertegenwoordigd is, terwijl bij de ZAT-teams de kinderen die besproken worden juist ingebracht worden door het onderwijs. Omgekeerd is het JPP wel aanwezig bij het signaleringsoverleg, maar niet bij de ZAT-teams. Dit zegt iets over de zwaarte van de problemen die besproken worden en de hoek waar deze (over het algemeen) vandaan komen.

3. De toeleiding tot het lokale en regionale hulpaanbod

- Jongeren Preventie Project (Valent RDB)

Het Jongeren Preventie Project (JPP) is onderdeel van het Algemeen Maatschappelijk Werk en betreft een samenwerkingsverband met Bureau Jeugdzorg. Jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 24 jaar kunnen hulpverlening krijgen als het even tegenzit thuis, met vrienden, op school/werk of met de politie. Middels het aanbieden van trajectbegeleiding worden de jongeren gestimuleerd en geholpen hun problemen op te lossen, uit hun isolement te komen of actiever te participeren dan zij gewend zijn. Het begeleidingstraject in de tijd bedraagt per jongere ongeveer 9 maanden en er zijn wekelijks contactmomenten. Voor 2007 is er met Valent RDB de afspraak gemaakt dat er vanuit Teylingen 17 jongeren deel kunnen nemen aan het project.

4. Licht pedagogische hulp (opvoedingsondersteuning aan ouders en gezinnen waar problemen zijn of dreigen te ontstaan)

- Het Opvoedbureau

Via Valent RDB wordt in Teylingen Het Opvoedbureau in stand gehouden. Het bureau verleent pedagogische hulp en adviezen aan ouders met kinderen (0-18 jaar) met opvoedingsproblemen en tevens heeft het bureau een doorverwijsfunctie. Het bureau is toegankelijk voor alle ouders in Teylingen en heeft in de kernen Sassenheim en Voorhout een locatie. Ouders uit de kern Warmond komen op het spreekuur in de locatie Sassenheim. In de kernen Sassenheim en Voorhout is het bureau 6 uur per week geopend.

In 2006 hebben 55 ouders uit Teylingen een bezoek gebracht aan Het Opvoedbureau.

- Peuter informatie avonden (themabijeenkomsten) (onderdeel maatwerkgedeelte basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg)

Hierbij wordt door middel van informatieoverdracht inzicht gegeven in de lichamelijke, psychische, cognitieve, sociale en verbale ontwikkeling van kinderen en worden er handreikingen gegeven over hoe hiermee om te gaan. Doel is het voorkomen of vroegtijdig signaleren van psychosociale problemen bij kinderen en hun ouders.

In 2006 hebben 28 ouders uit Teylingen een peuter informatie-avond bezocht.

- Preventieve oudercursussen (onderdeel maatwerkgedeelte basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg)

Een oudercursus is een reeks samenhangende bijeenkomsten voor een groep ouders met een duidelijk programma en vaste onderdelen en is een veelgebruikte vorm van groepsgerichte opvoedingsondersteuning. Deelname aan een cursus is niet vrijblijvend, ouders worden geacht aan alle bijeenkomsten deel te nemen. Oudercurssussen hebben als doel ouders competentier te maken waardoor hun zelfvertrouwen als opvoeder toeneemt, wat weer een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van de kinderen. Dit wil men met name bereiken met behulp van doelstellingen op het gebied van kennis en vaardigheden.

JSO organiseert in samenwerking met Valent RDB, het Algemeen Maatschappelijk Werk en Bureau Jeugdzorg preventieve oudercurssussen in de Duin- en Bollenstreek. Per jaar wordt bekeken aan welke cursussen behoefte is, hoeveel er in totaal nodig zijn (op basis van demografische gegevens, ervaring, signalen van verwijzers, vraag vanuit instellingen, enzovoort) en hoe groot de inzet vanuit de instellingen kan zijn (docenten, ruimten, enzovoort). Al een aantal jaren worden in de Duin- en Bollenstreek de oudercurssussen 'Opvoeden & Zo!' en 'Een puber in huis' aangeboden.

'Opvoeden & Zo!' is een van de meest bekende oudercurssussen die op grote schaal in Nederland wordt uitgevoerd. Een zeer succesvol programma voor opvoedingsondersteuning aan ouders met kinderen tussen de 3 en 12 jaar. De bijeenkomsten zijn gericht op het leren van vaardigheden op het terrein van grenzen stellen en belonen. Veel ouders zeggen dat ze door de cursus meer zelfvertrouwen hebben gekregen, dat de sfeer in huis verbeterd is en dat ze meer letten op de positieve kanten van hun kinderen.

'Een puber in huis' is een preventieve cursus, bedoeld voor ouders van kinderen in de leeftijd van ongeveer 12 tot 18 jaar. Het doel is ouders sociale steun te bieden: uitwisselen van ervaringen en emoties, informatie over puberteit al ontwikkelingsfase, ouders

vertrouwen en geloof in eigen kunnen geven. Onderwerpen die aan bod komen zijn: dagelijks opvoedproblemen, regels en grenzen stellen, onderhandelen, opvoedingsstijlen en het thema alcohol en drugs.

In 2006 volgden 9 ouders uit Teylingen de cursus 'Opvoeden & Zo!' en 20 ouders de cursus 'Een puber in huis'.

- Integrale Vroeghulp (onderdeel maatwerkgedeelte basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg)
Doelgroep van dit product zijn kinderen van 0 tot en met 4 jaar met een (vermoeden van een) achterstand in hun motorische en/of verstandelijke ontwikkeling en hun ouders. Het gaat om kinderen die gebaat zijn bij hulp vanuit verschillende vakgebieden en verschillende instellingen. Het doel is drieledig: het optimaal benutten van de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen en voorkomen dat er onnodige achterstanden ontstaan, het behandelen van niet te voorkomen achterstanden en het in staat stellen van ouders de opvoeding van hun kind(eren) zo goed mogelijk te laten verlopen. Aanmelding voor de Integrale Vroeghulp verloopt via het consultatiebureau wanneer ouders zich zelf zorgen maken of op advies van derden (bijvoorbeeld de kinderopvang of Het Opvoedbureau).
In 2006 waren 4 kinderen uit Teylingen in behandeling.
- Project 'Stevig Ouderschap' (onderdeel maatwerkgedeelte basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg)
Het project 'Stevig Ouderschap' is een extra preventief huisbezoekprogramma bij die gezinnen waar tijdens het eerste reguliere contactmoment op het consultatiebureau uit onderzoek (vragenlijst) en signalering blijkt dat er een verhoogd risico is op ernstige opvoedingsproblematiek en kindermishandeling. Het project omvat het aanbieden van opvoedingsondersteuning aan deze gezinnen in de vorm van een zestal huisbezoeken door de (interventie) wijkverpleegkundige in de eerste 18 maanden. De omgevingsfactoren die de gezondheid van een kind ernstig kunnen bedreigen worden nagegaan en hier wordt op ingezoomd tijdens de huisbezoeken. Doelgroep van dit project zijn alle kinderen van 0 tot 18 maanden met een hoog risicoprofiel voor een ongunstig pedagogisch klimaat, inclusief kindermishandeling. Het project loopt steeds 2,5 jaar. De eerste projectperiode liep van december 2004 tot en met maart 2007. In deze periode heeft enkel de kern Sassenheim deelgenomen aan dit project (24 gezinnen). Voor de volgende projectperiode kunnen gezinnen uit geheel Teylingen toegelaten worden tot het traject.

In 2006 is door het Rijk in het kader van de Regeling Specifieke Uitkering (RSU) Jeugdgezondheidszorg structureel extra geld aan de gemeenten toegekend om opvoedingsondersteuning binnen het gemeentelijk beleid een plaats te geven (motie Verhagen). Het gaat hierbij om 50 euro per nieuw geboren in enig jaar. In de Duin- en Bollenstreek is een gedeelte van dit geld ingezet om al in 2006 nieuwe gezinnen voor het project 'Stevig Ouderschap' aan te kunnen nemen.

5. *Coördinatie van zorg in het gezin (het afstemmen en zo mogelijk bundelen van zorg in het geval dat meerdere hulpsoorten nodig zijn om een jeugdige of gezin te ondersteunen voorzover deze niet reeds onder de WCPV (basistakenpakket jeugdgezondheidszorg) is gebracht)*

Voor de invulling van deze vijfde functie van het preventief jeugdbeleid zal aangesloten worden bij de lokale uitwerking van het bij het regionale beleid beschreven convenant 'Ketenaanpak Jeugdzorg en Gezinsondersteuning Zuid-Holland Noord' (zie ook paragraaf 4.2.6).

4.2.5 Knelpunten

In het gesprek met Het Opvoedbureau hebben de medewerkers aangegeven op lokaal niveau nauwelijks problemen te ervaren. De huidige voorzieningen op het gebied van preventieve opvoedingsondersteuning functioneren goed, sluiten aan bij de vraag en zijn voldoende. Uiteraard doen er zich soms situaties voor waarvoor het huidige aanbod niet volstaat en waarvoor andere oplossingen gezocht moeten worden. Het gaat hierbij echter om incidentele gevallen die niet de conclusie rechtvaardigen dat aanpassingen in het huidige aanbod aan opvoedingsondersteuning noodzakelijk zijn.

Op regionaal niveau doet zich echter wel een aantal knelpunten voor. Deze knelpunten hebben de aanleiding gevormd voor het opstellen van het onder paragraaf 4.2.3 beschreven convenant 'Ketenaanpak Jeugdzorg en Gezinsondersteuning Zuid-Holland Noord'.

Bij gezinnen is soms sprake van problematiek op verschillende levensterreinen. In deze zogenaamde *multi problem* gezinnen zijn vaak meerder hulpverlenende instanties tegelijkertijd werkzaam, instanties die doorgaans op verschillende niveaus (lokaal, regionaal en soms zelfs provinciaal) georganiseerd zijn. Het is noodzakelijk dat de stroom aan hulpverlening waar deze gezinnen doorgaans mee overspoeld worden, ingedamd wordt: hulpverleners moeten van elkaar weten wanneer ze bij hetzelfde gezin over de vloer komen, de hulpverlening dient op elkaar afgestemd te worden en, indien nodig, moet er een goede overdracht van een dossier plaatsvinden. Tevens is gebleken dat er door de afwijkende schaalniveaus signalen over gezinnen verloren gaan of dat deze niet op de juiste wijze gecombineerd worden. De huidige werkwijze maakt dat het nu vaak ontbreekt aan een regievoerende partij die de verantwoordelijkheid draagt voor de coördinatie van de zorg in het gezin. De uitvoering van het convenant 'Ketenaanpak Jeugdzorg en Gezinsondersteuning Zuid-Holland Noord' zal hier verandering in moeten brengen.

4.2.6 Actiepunten

Uit hetgeen opgenomen in de vorige paragrafen, kunnen de volgende actiepunten geformuleerd worden:

1. Naar aanleiding van het door JSO op lokaal niveau uitgevoerde behoefteonderzoek naar opvoedingsondersteuning, zal het gemeentelijk aanbod geëvalueerd moeten worden. Afhankelijk van de uitkomsten van deze evaluatie, verdient het wellicht aanbeveling het lokale beleid en aanbod voor wat betreft preventieve opvoedingsondersteuning hierop aan te passen. Kort samengevat zal er op de juiste wijze ingespeeld moeten gaan worden op de onderzoeksresultaten.
2. Er zal op actieve wijze zowel op lokaal als regionaal niveau uitvoering gegeven moeten gaan worden aan het convenant 'Ketenaanpak Jeugdzorg en Gezinsondersteuning Zuid-Holland Noord'. In het convenant zelf staan de volgende concrete actiepunten opgenomen:
  - Ten aanzien van de *informatieketen*: partijen zullen gezamenlijk een bovenlokaal meld- en registratiepunt voor vroegsignalering en het volgen van de zorg aan gezinnen met problemen op verschillende levensterreinen realiseren. Dit moet aansluiten op de bestaande lokale systemen voor (vroeg)signalering, de bestaande zorg- en signaleringsnetwerken en het nog in te voeren elektronisch kinddossier. De zorgverlenende instellingen zullen op basis van interne protocollen risico's signaleren in een op te zetten verwijsindex. Onderdeel van dit traject is ook de deskundigheidsbevordering bij (vroeg)signalering.
  - Ten aanzien van de *zorgketen*: partijen zullen een werkwijze ontwikkelen voor de coördinatie van zorg op lokaal niveau gebaseerd op de ervaringen opgedaan in Alphen aan den Rijn, Katwijk en Leiden. In geval van meervoudige problematiek dan wel betrokkenheid van meerdere instellingen wordt een zorgcoördinator per gezin aangewezen met als doel een optimale steun en zorg te waarborgen. Onderdeel van dit traject is ook de onderlinge afstemming en gezamenlijke methodiekontwikkeling door de instellingen.
  - Ten aanzien van de *bestuursketen*: partijen zullen afspraken maken op welke manier, onder welke condities en in welke gevallen de doorzettingsmacht van de overheden kan worden uitgeoefend.
  - Ten aanzien van de *Centra voor Jeugd en Gezin*: partijen zullen een werkwijze ontwikkelen voor Centra voor Jeugd en Gezin, die samenhangt met de werkwijze voor zorgcoördinatie en de zorgnetwerken, afhankelijk van en in overeenstemming met de lokale omstandigheden. Hiertoe wisselen partijen de ervaringen uit die worden opgedaan met de uit te voeren pilots.Tijdens het gesprek met Het Opvoedbureau hebben de medewerkers overigens gepleit voor een goede positie van dit bureau binnen de nog op te zetten Centra voor Jeugd en Gezin. Er heerst namelijk enige angst tussen de grotere regionale en provinciale instanties 'ondergesneeuwd' te worden.
3. Los van bovenstaande inventarisatie en gesignaleerde knelpunten zal er in 2008 een nota Jeugdbeleid voor de gemeente Teylingen opgesteld worden. De geformuleerde actiepunten zullen uiteraard onderdeel uitmaken van deze nota. In de nota zal, naast de component opvoedingsondersteuning, ingegaan worden op het gehele gemeentelijk jeugdbeleid inclusief de link met het onderwijsveld. Gelet op de invalshoek van de WMO is deze koppeling in dit prestatieveld achterwege gelaten.

4.3 Prestatieveld 3 Het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning

4.3.1 Omschrijving en afbakening

In de tekst van de WMO is geen bepaling opgenomen over een zorgloket. Wel is in de Memorie van Toelichting bij de oorspronkelijke wettekst onder prestatieveld 3 ('Informatie, advies en cliëntondersteuning') te lezen dat het bij de invulling van dit prestatieveld zowel kan gaan om individuele voorzieningen als om algemene voorzieningen. Met het geven van informatie en advies wordt bedoeld op activiteiten die de burger de weg wijzen in het veld van maatschappelijke ondersteuning. Dit kan zowel in de vorm van algemene voorzieningen zoals (voldoende) informatiepunten als in de vorm van meer specifieke voorzieningen zoals een individueel advies of hulp bij de verheldering van een ondersteuningsvraag. Het is wenselijk dat de gemeente zich daarbij laat leiden door de 'één-loket- gedachte': een burger dient zich in principe niet vaker dan éénmaal tot de gemeente te hoeven wenden om over het gehele scala van voorzieningen de nodige informatie te verkrijgen. Daarbij dient de gemeente zich niet te beperken tot die voorzieningen die zij zelf aanbiedt, maar ook informatie te geven over relevante aangrenzende terreinen zoals bijvoorbeeld wonen.

Onder cliëntondersteuning wordt verstaan het verhelderen en verbreden van de oorspronkelijke vraag, het onderzoeken of er wellicht een vraag achter de gestelde vraag schuilt, het onderzoek naar samenhang met andere diensten en producten (zowel vanuit de AWBZ als vanuit de WMO) en het begeleiden van de cliënt door het hele proces van vraagstelling, via een aanvraag, indicatiestelling en beschikking naar zorgverwezenlijking. Cliëntondersteuning heeft de regieversterking van de cliënt (en zijn omgeving) tot doel teneinde de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie te bevorderen. Het kan hierbij gaan om informatie en advies maar ook om uitgebreide vraagverheldering en kortdurende ondersteuning bij keuzes op diverse terreinen. Cliëntondersteuning gaat een stap verder dan informatie en advies en richt zich op mensen die voor een vraag of een situatie staan die zodanig complex is dat de betreffende persoon het niet zelf of met zijn omgeving op kan lossen.

In prestatieveld 3 wordt cliëntondersteuning genoemd als een activiteit van de gemeenten. Voor de gemeenten betekent dit voortzetting van de bestaande verantwoordelijkheid voor de ouderenadvisering en de algemene maatschappelijke dienstverlening (met name het maatschappelijk werk). De verantwoordelijkheid voor de cliëntondersteuning voor mensen met (verstandelijke of lichamelijke) beperkingen en voor mensen met een psychische aandoening is wel nieuw.

De belangrijkste uitgangspunten voor de dienstverlening zijn:

- laagdrempeligheid
- toegankelijkheid
- zo direct mogelijke afhandeling van de vraag
- zo min mogelijk doorverwijzingen

4.3.2 Relatie tot de overige prestatievelden

Informatie, advies en cliëntondersteuning heeft in de eerste plaats nauwe banden met prestatieveld 2, waar informatie en advies een van de vijf functies van het preventief lokaal jeugdbeleid vormt. Deze functie zal echter niet volledig ondergebracht worden in het loket daar deze functie in het jeugdbeleid al onderdeel uitmaakt van andere jeugdvoorzieningen op wijkniveau zoals bijvoorbeeld het consultatiebureau en Het Opvoedbureau. Aandachtspunt bij de relatie met dit prestatieveld zijn de reeds in hoofdstuk 2 genoemde Centra voor Jeugd en Gezin waarvoor in Holland Rijnland pilots zullen gaan draaien.

In de tweede plaats is dit prestatieveld sterk verweven met prestatieveld 4 waarin het (onder andere middels informatie en advies) gaat om het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers. Voor mantelzorgers en vrijwilligers is het belangrijk dat de ondersteuningsvoorzieningen herkenbaar zijn en dat deze beschikken over specifieke deskundigheid met betrekking tot de problemen waar zij mee te maken hebben. Het loket is in dit geval de voorziening die mensen de weg wijst en in contact brengt met specifieke voorzieningen, maar ook deze functie zal niet in zijn volledigheid uitgeoefend worden in het loket.

4.3.3 Doelstelling

Algemeen

De overtuiging dat mensen met een beperking graag zo veel mogelijk zelf de regie willen behouden over het eigen leven, sluit aan bij de in hoofdstuk 2 genoemde algemene doelstelling van de WMO.

Om te bepalen wat nodig is voor zo veel mogelijk regie over het eigen leven, moeten mensen weten op welke vormen van steun ze een beroep kunnen doen. Het gaat daarbij zowel om vraagverheldering, verwijzing en zo nodig bemiddeling om het contact tot stand te brengen als om mondeling contact en het beschikbaar stellen van schriftelijk en digitaal informatiemateriaal over ondersteuningsproducten, organisaties en voorzieningen.

Specifiek

Maandelijks vindt er een klanttevredenheidsonderzoek met betrekking tot de dienstverlening in de Gemeentewinkel plaats. Om ook de klanttevredenheid ten aanzien van het (digitale) Zorgloket Teylingen (zie paragraaf 4.3.6) te kunnen meten, zullen er op korte termijn aan de standaard vragenlijst specifieke vragen over de dienstverlening in het zorgloket toegevoegd worden.

Daar er bij de oprichting van het zorgloket uitgegaan is van een groeimodel en dus nog niet alle producten sinds de start van het loket in het loket aangeboden worden, is het op dit moment nog niet zinvol een doelstelling voor de klanttevredenheid met betrekking tot de dienstverlening in het zorgloket te formuleren. Bovendien is het zorgloket iets nieuws dat mensen moeten leren kennen. Het zal enige tijd duren voor burgers weten dat ze voor hun vragen op het gebied van de WMO terecht kunnen bij het Zorgloket Teylingen (aanlooptijd). Het is effectiever om bijvoorbeeld één jaar na de oprichting van het fysieke en digitale loket een doelstelling aan de werking ervan te verbinden.

4.3.4 Huidig beleid

De gemeente levert een scala aan producten en wordt daar ook door de burgers op aangesproken. In veel gevallen gebeurt dat telefonisch en komen de vragen via het *callcenter* binnen. Afhankelijk van de aard van de vraag zal deze direct worden beantwoord of zal deze worden doorspeeld naar de ambtenaar die de specifieke deskundigheid omtrent het betreffende onderwerp heeft. Zolang de vragen betrekking hebben op gemeentelijke producten kan de burger altijd terecht en zal in de meeste gevallen op adequate wijze informatie en advies gegeven kunnen worden. Overigens is het ook zo dat deze informatie- en adviesfunctie door belangenorganisaties, netwerken en door de gemeente gesubsidieerde organisaties uitgevoerd wordt. Hierbij kan gedacht worden aan de SWOT die op haar locaties in de drie kernen ouderen ondersteunt bij hulpvragen op allerlei gebied (onder andere middels de inzet van ouderenadviseurs). Een 'echt' fysiek en digitaal zorgloket was in deze gemeente echter nog niet aanwezig.

Sinds 1 januari 2006 beschikt de gemeente Teylingen over een Gemeentewinkel waar burgers terecht kunnen voor een groot aantal gemeentelijke producten. Onderdeel van deze Gemeentewinkel vormt het ISD loket waar medewerkers van de ISD Bollenstreek vijf ochtenden in de week zitting hebben. In dit loket kunnen burgers informatie krijgen over en aanvragen indienen voor bijvoorbeeld bijzondere bijstand, schuldhulpverlening en inburgering. Sinds de invoering van de WMO op 1 januari 2007 vindt in dit loket tevens de toegang (indicatiestelling) tot de individuele voorzieningen binnen de WMO plaats (de voormalige WVG voorzieningen en de hulp bij het huishouden).

4.3.5 Knelpunten

Tot 1 september 2007 kende de gemeente Teylingen geen gestructureerde invulling van de informatie- en adviesfunctie zoals de WMO deze voorstaat. Zowel het fysieke als het digitale loket waren te beperkt ontwikkeld om te voldoen aan de wettelijke vereisten.

Daarnaast is met de invoering van de WMO ook een aantal subsidieregelingen vanuit de AWBZ overgegaan naar de gemeenten. Een hiervan betreft de subsidieregeling Diensten bij Wonen met Zorg. Binnen deze regeling worden diensten gefinancierd voor mensen met een verblijfsindicatie voor de AWBZ die toch zelfstandig wonen. Het gaat om diensten die ondersteunen in het zelfstandig blijven wonen of het opnieuw zelfstandig gaan wonen. Bij het dienstenaanbod kan gedacht worden aan alarmservice en sociale alarmering, maaltijdverstrekking, hand- en spandiensten en sociaal-culturele activiteiten.

In het kader van deze regeling worden er door Valent RDB in de regio Duin- en Bollenstreek in de gemeenten Katwijk, Noordwijk en Teylingen (kern Sassenheim) activiteiten uitgevoerd. Eind 2006 hebben de betrokken colleges besloten 2007 als een overgangsjaar te beschouwen en de van het Rijk ontvangen gelden zodanig her te verdelen dat de huidige activiteiten van Valent RDB in 2007 ongewijzigd gecontinueerd konden worden.

De activiteiten omvatten onder andere cliëntondersteuning voor ouderen door middel van informatie en advies. Enerzijds gebeurt dit door middel van zorgbemiddelaars voor cliënten die op een wachtlijst staan en cliënten die gebruik maken van een combinatie van ondersteuningsdiensten en anderzijds gebeurt dit door middel van servicepunten (in Teylingen gesitueerd in woonzorgcentrum Bernardus in de kern Sassenheim). Nu echter op 1 september 2007 het Zorgloket Teylingen operationeel is geworden, is een dergelijke informatie- en adviesvoorziening reeds in deze gemeente aanwezig. Een van de belangrijkste doelgroepen van het zorgloket wordt immers gevormd door de ouderen. De (mogelijke) voordelen van de aanwezigheid van het servicepunt in een woonzorgcentrum (dicht bij deze ouderen), worden ondervangen door de geboden mogelijkheid van een huisbezoek wanneer cliënten vanwege gezondheidsproblemen niet in staat zijn naar het loket te komen.

Door langs verschillende wegen soortgelijke voorzieningen te bekostigen, wordt een effectieve en efficiënte uitvoering van de wet in de weg gestaan. Gelet op het tijdstip van vaststelling van dit beleidsplan, zal ook 2008 voor wat betreft de subsidieregeling Diensten bij Wonen met Zorg als een overgangsjaar gezien moeten worden. Het verdient echter aanbeveling met ingang van 2009 de financiering van het onderdeel 'cliëntondersteuning voor ouderen middels informatie en advies' uit deze regeling te beëindigen.

4.3.6 Nieuw beleid

In een separate notitie die het college in augustus 2007 heeft vastgesteld, is uiteengezet op welke wijze met ingang van 1 september 2007 invulling gegeven wordt aan de informatie- en adviesfunctie binnen deze gemeente. In deze notitie is zowel aandacht besteed aan de fysieke loketfunctie als aan de digitale loketfunctie waarbij ook aandacht is voor de verstrekking van informatie en advies in de drie kernen.

- Fysiek loket

Gelet op de uitgangspunten van laagdrempeligheid en toegankelijkheid voor de plek waar de informatie, advies en cliëntondersteuning geboden zou moeten worden, is ervoor gekozen het zorgloket te integreren in het ISD loket in de Gemeentewinkel. In dit loket vindt immers al de toegang tot de individuele WMO voorzieningen plaats. Dit loket is nu uitgebreid met de informatie- en adviesfunctie en wordt sinds 1 september 2007 aangeduid als het Zorgloket Teylingen.

Met de vaststelling van de eerdergenoemde notitie is de keuze gemaakt voor de implementatie van de zogenaamd uitgebreide variant. Bij deze variant verstrekt de ISD Bollenstreek naast haar eigen producten actief informatie over producten die passen bij de vraag van de klant ('vraag achter de vraag'). De loketmedewerker van de ISD Bollenstreek heeft kennis van de sociale kaart van Teylingen en de regio en is oplossingsgericht bij de beantwoording van vragen van burgers. De burger krijgt maximale informatie over de gevraagde onderwerpen. Indien de burger niet in staat is noodzakelijke formulieren in te vullen, zal de loketmedewerker de klant hierbij behulpzaam zijn. Tevens is er de mogelijkheid dat de loketmedewerker de aanvraagformulieren inneemt en deze, fysiek of digitaal, doorzendt naar de backoffice van de organisaties die verantwoordelijk zijn voor de gevraagde producten. Zonodig wordt, met toestemming van de cliënt, alle in het zorgloket verkregen informatie geregistreerd en beschikbaar gesteld aan de organisaties die het gevraagde product gaan leveren. Kort samengevat houdt deze variant van het zorgloket in dat de burger bij één loket naast volledige informatie op het gebied van wonen, zorg en welzijn alle aanvragen in kan dienen en dat de burger niet meer doorverwezen wordt naar andere organisaties.

Bij de oprichting van het Zorgloket Teylingen is uitgegaan van een groeimodel. Al werkende zal het aanbod aan producten uitgebreid worden. Het loket groeit mee, inspeland op de ontwikkelingen op het terrein van wonen, zorg en welzijn.

Het moment waarop de dienstverlening van het zorgloket niet meer volstaat en er vergaande ondersteuning van de cliënt noodzakelijk wordt, valt niet scherp te definiëren. De zelfredzaamheid van de cliënt staat voorop. Ondersteuning bij het invullen van formulieren behoort tot de taak van de loketmedewerker als de cliënt hier zelf niet toe in staat is en de cliënt geen hulp kan krijgen in zijn of haar directe leefomgeving. Het behoort tot de deskundigheid van de loketmedewerker om dit, op basis van de inhoud van de inhoud van de hulpvraag, tijdig te constateren. Een eventuele doorverwijzing van de cliënt wordt in ieder geval overwogen wanneer:

- langdurig contact aan de orde is;
- veelvuldig contact aan de orde is;
- herhaalde hulpvragen van dezelfde cliënt komen.

- Digitaal loket

Naast het fysieke loket neemt het digitale loket een belangrijke plaats in bij de invulling van de informatie- en adviesfunctie in Teylingen. Dit digitale loket is onderdeel van het gemeentelijke project 'Digitale dienstverlening'. Deze vorm van dienstverlening houdt in dat de informatie die in het fysieke loket geboden wordt, ook digitaal beschikbaar is. Voor een aantal producten is deze digitale dienstverlening ook in interactieve vorm beschikbaar. Gelet op de belangrijke rol van de ISD Bollenstreek in deze, is aangesloten bij de website van de ISD Bollenstreek. Veel van de producten die in het zorgloket aangeboden worden, worden immers verstrekt door de ISD Bollenstreek.

Sinds begin 2007 beschikt de ISD Bollenstreek over een eigen website. Deze site geeft informatie over de organisatie en de producten die zij levert. Daarnaast biedt de site de mogelijkheid tot het downloaden van aanvraagformulieren. De ISD Bollenstreek heeft zodoende in feite al een (beperkt) digitaal loket voor burgers die gebruik willen maken van haar diensten. Sinds juni 2007 is de website interactief opengesteld en kunnen aanvraagformulieren ook direct digitaal ingediend worden (middels het gebruik van DigiD). Bovendien heeft een cliënt met het gebruik van de DigiD code inzicht in zijn of haar klantdossier en kan op deze wijze zien in welk stadium de aanvraag is.

Het digitaal loket is vraaggestuurd van opzet. De vraag van de burger is leidend, ervan uitgaande dat de burger wil weten wat het product inhoudt, waar het te verkrijgen is en tegen welke voorwaarden en prijs. Evenals het fysieke loket kent het digitale loket een groeimodel voor wat betreft het aantal aangeboden producten. Afhankelijk van de vraag en ontwikkelingen zal dit aanbod in de tijd verder uitgebreid worden.

- Informatie en advies in de kernen

Om tot een invulling van de informatie- en adviesfunctie in de kernen van de gemeente te komen, is er in de bibliotheek van elk van de drie kernen een speciaal hiertoe uitgeruste computervoorziening geplaatst. Speciaal uitgerust houdt in dit geval in dat de computer enkel gebruikt kan worden voor het raadplegen van de producten die de gemeente in de Gemeentewinkel aanbiedt en de producten die op grond van de WMO via partners in het kader van de WMO geleverd worden. In de Gemeentewinkel is de informatiezuil die voorheen in 't Trefpunt stond, geplaatst.

Omdat niet alle doelgroepen van de WMO goed overweg kunnen met een computer, is besloten enige ondersteuning te bieden bij het vinden, het downloaden van en het omgaan met digitale informatie. Deze ondersteuning werd al door de SWOT geboden op hun eigen locaties in de kernen. De SWOT is bereid gevonden deze ondersteuning op afspraak uit te breiden naar de drie bibliotheken.

4.3.7. Actiepunten

1. Het verder ontwikkelen van het Zorgloket Teylingen zodanig dat er een volledig sluitende keten van informatie, advies en cliëntondersteuning op de gebieden wonen, zorg en welzijn ontstaat.
2. Het met ingang van 1 januari 2009 beëindigen van de subsidie voor wat betreft het onderdeel 'cliëntondersteuning voor ouderen middels informatie en advies' van de activiteiten die Valent RDB in het kader van de subsidieregeling Diensten bij Wonen met Zorg in Teylingen uitvoert. Ook andere (mogelijke) loketinitiatieven zullen niet in financiële zin door de gemeente ondersteund worden. Dit als gevolg van het sinds 1 september 2007 operationeel geworden Zorgloket Teylingen.

4.4 Prestatieveld 4 Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers

4.4.1 Omschrijving en afbakening

De WMO zet in op meedoen en op de zelfredzaamheid van de burger. Binnen de wet is in dit verband een cruciale rol weggelegd voor de mantelzorg en vrijwilligerswerk. In de toelichting bij de WMO wordt zelfs expliciet aangegeven dat zonder de inzet van mantelzorgers en vrijwilligers de vraagstukken van onze samenleving met betrekking tot zorg en ondersteuning van mensen met een beperking niet opgelost kunnen worden. Hoewel mantelzorg en vrijwilligerswerk naar inhoud en motivatie van de betrokkenen verschillen, zijn deze thema's voor de overzichtelijkheid van het aantal prestatievelden en het feit dat de overeenkomst gelegen is in de inzet voor naasten, in één prestatieveld benoemd. Het zal hierbij in de regel gaan om algemene beleidsmaatregelen en in mindere mate om individuele voorzieningen.

Mantelzorg

Mantelzorg wordt binnen de WMO omschreven als 'langdurige zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving, waarbij de zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie en de gebruikelijke zorg van huisgenoten voor elkaar overstijgt'. Het betreft structurele zorg voor langer dan drie maanden en minimaal acht uur per week. Bij het verlenen van mantelzorg gaat het zodoende om het bieden van zorg dat qua duur en qua intensiteit de geschetste 'normale gang van zaken' overstijgt en waardoor andere maatschappelijke verplichtingen en persoonlijke voorkeuren in de knel kunnen komen. De belangrijkste doelen binnen het huidige beleid van het Ministerie van VWS zijn: het voorkomen van overbelasting, het bieden van adequate ondersteuning en het bevorderen van de emancipatie.

Mantelzorg staat voor een aantal waarden die het kabinet wil versterken in deze samenleving: medemenselijkheid, solidariteit met minder gezonde familieleden en burens en mensen die verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en voor hun omgeving. Echter, het afnemende kindertal, het toenemende aantal werkende vrouwen, de individualisering en de toenemende geografische afstand tussen voormalige huisgenoten zijn ontwikkelingen die deze waarden sterk onder druk zetten. De extramuralisering, de vermaatschappelijking van de zorg en de wijzigingen in het zorgstelsel zorgen er tegelijkertijd voor dat ouderen en mensen met een beperking steeds vaker blijven wonen in hun wijk en niet naar een instelling verhuizen. Alleen zijn het juist deze kwetsbare groepen die hierdoor voor een groot gedeelte afhankelijk worden van welzijnsorganisaties, kleinere (veelal vrijwillige) initiatieven en mantelzorg. Tel hierbij op de algemene trend van vergrijzing en de bovengenoemde ontwikkelingen en het moge duidelijk zijn dat de druk op de informele dienstverlening en mantelzorg de komende jaren sterk zal toenemen.

Vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk wordt binnen de WMO omschreven als 'werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving'. Het georganiseerd verband in de definitie benadrukt een zeker herhalend karakter en duurzaamheid van het werk, maar ook dat het vrijwilligerswerk zich onderscheidt van 'leuke' activiteiten in de vrije tijd. Onverplicht verwijst naar de vrije keuze die men heeft in het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk. Het werk is zeker niet vrijblijvend; er is sprake van 'dwang' en wel in het bijzonder als er sprake is van een vergoeding. Want onbetaald, een ander kernbegrip uit de definitie, is niet onbeloond. Naast een mogelijke geldelijke (onkosten)vergoeding kan er sprake zijn van immateriële vergoedingen, zoals het verkrijgen van eigenwaarde, statusverhoging en de verbetering van het curriculum vitae. Vrijwilligerswerk wordt op tal van maatschappelijke terreinen uitgevoerd door een bont gezelschap van mensen en organisaties in de meest uiteenlopende verschijningsvormen. Met andere woorden: dé vrijwilliger bestaat niet.

Belangenorganisaties en vrijwilligers hebben erop gewezen dat de formulering van dit prestatieveld de indruk wekt dat het vooral zou gaan om vrijwilligerswerk in de zorg. Dit is echter niet het geval. Dit onderdeel van de WMO heeft betrekking op het gehele (brede) terrein van het vrijwilligerswerk.

Het vertrouwde beeld van de vrijwilliger die tot in lengte van dagen verbonden blijft aan hetzelfde vrijwilligerswerk, is aan het wijzigen. De maatschappelijke betrokkenheid is er nog steeds, alleen is deze meer divers van karakter geworden en meer individualistisch. Men wil vrijwilligerswerk doen voor algemeen nut, maar ook om er zelf iets aan te hebben. Doelgerichte, kortdurende inzet komt steeds vaker voor, vooral bij jongeren en allochtonen, groepen die in het 'klassieke' vrijwilligerswerk ondervertegenwoordigd zijn. De vrijwilligers worden bovendien mondiger, zelfbewuster en kritischer naar de organisatie waar zij zich voor inzetten. Ze vragen om duidelijkheid in taken, verantwoordelijkheden en tijdsinvestering. De individualiseringstrend lijkt

verder door te zetten. Tegelijkertijd wordt van overheidswege, waaronder in de WMO, steeds meer een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van mensen, op burgerzin. Er is echter wel sprake van een toenemende regeldruk. Regels omwille van veiligheid en de bescherming van de gezondheid (arboregels, brandveiligheidseisen, regels met betrekking tot de sociale hygiëne) vragen om meer investeringen door vrijwilligersorganisaties, zowel in kennis als in materieel c.q. gebouwen.

Verschillen tussen mantelzorg en vrijwilligerswerk

Hoewel mantelzorg en vrijwilligerswerk vaak in één adem worden genoemd, wordt uit het bovenstaande duidelijk dat mantelzorg verschilt van vrijwilligerswerk. Bij vrijwilligerswerk ligt het accent meer op het zich nuttig willen maken, op een activiteit die vaak meer in een georganiseerd verband plaatsvindt of op een activiteit die men in principe van de ene op de andere dag zou kunnen beëindigen als men dat wenst. Vrijwilligerswerk wordt gedaan na een bewuste, vrije keuze. Bij mantelzorg is veel minder sprake van een vrije keuze. Mantelzorg overkomt iemand en iemand kan zich er normaalgesproken niet of nauwelijks aan onttrekken. De mantelzorger handelt veelal vanuit een zekere druk en vanuit een plichtsgevoel als gevolg van de persoonlijke relatie met de zorgbehoevende. Mantelzorg gaat alleen over zorg, vrijwilligerswerk strekt zich uit over een veel breder terrein.

Een ander verschilpunt met vrijwilligerswerk is dat er bij mantelzorg een aanzienlijk risico bestaat van een ernstige mate van overbelasting ten gevolge van het verlenen van de zorg. Bij vrijwilligerswerk zal hier in principe geen sprake van zijn daar vrijwilligers doorgaans beter in staat zijn de omvang van hun inzet te bepalen en deze te bewaken.

Mantelzorg en vrijwilligerswerk mogen dan wel samen één prestatieveld vormen, gelet op het bovenstaande is het noodzakelijk de twee onderwerpen op verschillende wijze te benaderen en hierin de beleidsvorming rekening mee te houden. De onderwerpen zullen in de paragrafen 'huidig beleid', 'knelpunten' en 'actiepunten' dan ook afzonderlijk behandeld worden.

Palliatieve zorg

Onder palliatieve zorg valt alle zorg die erop gericht is de patiënt met een levensbedreigende ziekte (en zijn naasten) een zo hoog mogelijke kwaliteit van leven te geven. Palliatieve zorg is aan de orde als de ziekte waaraan de patiënt lijdt, ongeneeslijk blijkt te zijn. Er is in palliatieve zorgverlening niet alleen aandacht voor de lichamelijke klachten waarmee de patiënt tijdens het vervolg van de ziekte mee te maken kan krijgen, er is eveneens aandacht voor de psychische, sociale en/of spirituele problemen die zich bij de patiënt en/of zijn naasten voor kunnen doen. Palliatieve zorg wordt daarom ook wel 'totale zorg' genoemd: zorg voor zowel lichaam als geest en ziel. Een onderdeel van de palliatieve zorgverlening betreft de vrijwillige terminale zorg. Daar de palliatieve zorg ook na de invoering van de WMO volledig onder de AWBZ is blijven vallen, zal deze vorm van vrijwillige zorg in dit prestatieveld niet verder aan de orde komen.

4.4.2 Relatie tot de overige prestatievelden

De vrijwillige inzet van burgers, zowel informeel en ongeorganiseerd als in georganiseerd verband en zowel in de vorm van mantelzorg als in de vorm van vrijwilligerswerk, vormt een onmisbaar onderdeel van de kern van de WMO, de *civil society*. Vrijwillige inzet is bij uitstek het middel voor burgers om verantwoordelijkheid te nemen en niet alles van een ander of de overheid te verwachten. Met zijn vrijwillige inzet is de burger niet slechts consument van publieke diensten maar levert hij actief een bijdrage. Hij geeft niet alleen zijn eigen 'meedoen' vorm maar draagt ook bij aan het 'meedoen' van kwetsbare groepen. Hiermee ontstaan zowel raakvlakken met prestatieveld 1 (leefbaarheid) als met prestatieveld 5.

Prestatieveld 4 kent echter nog meer dwarsverbanden. Zoals reeds in paragraaf 4.4.4 aangegeven, bestaan er uitwisselingsmogelijkheden met prestatieveld 2. Middels het organiseren van workshops of maatschappelijke stages kan het doen van vrijwilligerswerk onder jongeren gestimuleerd worden. Een goed voorbeeld hiervan betreft het elders door het Steunpunt Vrijwillige Hulp uitgevoerde project 'Let's Volunteer' waarbij middelbare scholieren in eerste instantie middels gastlessen en in tweede instantie middels stages geïnteresseerd worden om vrijwilligerswerk te gaan doen om zo mantelzorgers te ondersteunen (zie ook paragraaf 4.4.4).

Verder is dit prestatieveld verweven met de informatie- en adviesfunctie binnen prestatieveld 3. Middels informatie en advies gegeven in het loket kunnen mantelzorgers en vrijwilligers ondersteund worden bij de uitvoering van hun werkzaamheden en indien noodzakelijk doorverwezen worden naar specifieke voorzieningen.

4.4.3 Doelstelling

Algemeen

De WMO vraagt om het realiseren van een sterke sociale structuur, waar zelforganisatie, maatschappelijke binding en eigen verantwoordelijkheid een belangrijke plaats innemen. Het is de uitdaging voor de gemeenten de kracht van informele netwerken en de bijdragen van mantelzorgers en vrijwilligers te behouden en te vergroten. Tegelijkertijd dienen gemeenten oog te hebben voor de grenzen aan het beroep dat gedaan wordt op de zelfredzaamheid en de vrijwillige inzet. Het bieden van een goede ondersteuning aan mantelzorgers en vrijwilligers is dan ook van groot belang.

De gemeente Teylingen vervult met name een regierol (zij brengt de uitvoerende organisaties bij elkaar) maar is waar nodig initiatiefnemer en/of ondersteuner. Bij dit prestatieveld is zij bij uitstek ook waardierend. De vraag en behoeften van mantelzorgers en vrijwilligers staan centraal en vrijwilligersinitiatieven zullen zo veel mogelijk de ruimte krijgen. Vanuit deze opvatting kan de volgende algemene doelstelling voor dit prestatieveld geformuleerd worden: de gemeente Teylingen wenst het verlenen van mantelzorg en het verrichten van vrijwilligerswerk te stimuleren en de uitval van mantelzorgers zo veel mogelijk te voorkomen.

Specifiek

Zoals reeds in hoofdstuk 2 aangegeven, zijn gemeenten op basis van de WMO verplicht jaarlijks een klanttevredenheidsonderzoek af te nemen onder vragers van maatschappelijke ondersteuning. Daar de gemeente op basis van prestatieveld 4 zowel mantelzorgondersteuning als vrijwilligersondersteuning dient te bieden, vallen ook de mantelzorgers en vrijwilligers onder de groep van vragers van maatschappelijke ondersteuning.

Teylingen neemt in 2007 deel aan de basisbenchmark WMO van onderzoeksbureau SGB0. Dit omdat zij tevens verplicht is jaarlijks de WMO dienstverlening binnen haar gemeente te monitoren (benchmarking). Een van de onderdelen van deze benchmark betreft het klanttevredenheidsonderzoek zoals zojuist omschreven. In dit klanttevredenheidsonderzoek worden zowel mantelzorgers als vrijwilligers gevraagd naar hun tevredenheid ten aanzien van het ondersteuningsaanbod in de gemeente. De uitkomsten van dit onderzoek worden begin 2008 verwacht. Omdat op dit moment dergelijke cijfers nog niet beschikbaar zijn, is het raadzaam deze onderzoekscijfers eerst af te wachten alvorens specifieke doelstellingen voor wat betreft (de effecten van) de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers te formuleren.

4.4.4 Huidig beleid

A. Mantelzorg

Uit de gezondheidspeiling 2005 van de GGD Zuid-Holland Noord is gebleken dat in deze regio 15% van de volwassen bevolking mantelzorg geeft. Het vaakst wordt mantelzorg gegeven door 50-64 jarigen (22%). Van de jong volwassenen (19-34 jaar) geeft 8% mantelzorg. Mantelzorgers zijn vaker vrouw (19%) dan man (11%). Bijna eenderde van de huisvrouwen geeft mantelzorg. Werkenden of mensen in opleiding geven minder vaak dan gemiddeld mantelzorg. Eenderde van de mantelzorgers doet dit incidenteel, tweederde van de mantelzorgers besteedt gemiddeld 9.5 uur per week aan zorg. Van de mantelzorgers is 13% (tamelijk) belast tot overbelast, 39% voelt zich enigszins belast en bijna de helft (49%) voelt zich niet belast. Mantelzorgers die zorg verlenen bij de persoonlijke en medische verzorging voelen zich het vaakst (tamelijk) belast tot overbelast. Het zijn vooral de mantelzorgers die zwaar belast zijn die behoefte hebben aan ondersteuning.

Voor een groot gedeelte bestaat mantelzorg uit het bieden van gezelschap, afleiding of troost, maar het bevat ook vaak praktische hulp zoals begeleiding bij of het verzorgen van vervoer. De mantelzorg aan (schoon)ouders betreft voornamelijk het regelen van geldzaken en vervoer en het helpen in de huishouding. Mantelzorg aan de partner bestaat uit hulp bij het huishouden en het klaarmaken van warme maaltijden. Ook voor zieke of hulpbehoevende kinderen wordt gekookt. Hulp bij persoonlijke verzorging wordt hoofdzakelijk gegeven aan kinderen en partners en medische verzorging beperkt zich hoofdzakelijk tot de eigen kinderen.

Op basis van de uitkomsten van deze gezondheidspeiling, de gegevens van intermediairs en landelijke gegevens komt een aantal ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers naar voren. Deze behoeften liggen vooral op het terrein van informatie, advies en doorverwijzen (48%), praktische hulp/respijtzorg (25%) en ondersteuning bij sociale en emotionele problemen (27%).

Het huidig beleid ten aanzien van de ondersteuning van mantelzorgers laat zich het best onderverdelen in een regionale en een lokale component.

Regionaal beleid

- Subsidieregeling Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg
Met de invoering van de WMO is er ook een aantal subsidieregelingen overgegaan naar de gemeenten. Dit omdat de activiteiten die met de regelingen gefinancierd werden, passen binnen de negen prestatievelden van de WMO en daarmee de verantwoordelijkheid van de gemeenten zijn geworden. De overheveling van de gelden hield geen formele verplichting voor de gemeenten in om bepaalde taken uit te voeren, noch om bepaalde tijdens de subsidieregelingen aangegane verplichtingen over te nemen dan wel te continueren. Een van deze regelingen betreft de subsidieregeling Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg (CVTM regeling). Op het niveau van Holland Rijnland is voor deze regeling de afspraak gemaakt zowel 2007 als 2008 als een overgangsjaar te beschouwen en de subsidiëring van de organisaties die onder de werking van de AWBZ op basis van deze regeling gefinancierd werden, te continueren. De bedragen die zij in 2006 van het Zorgkantoor ontvangen hebben, vormen hierbij het uitgangspunt (voor 2008 wordt een inflatiepercentage ten opzichte van 2007 toegepast).

In het najaar van 2007 heeft het college een separate notitie over de inzet van de middelen behorende bij de WMO subsidieregelingen in 2008 vastgesteld. In deze notitie is met name voor de CVTM regeling ook naar de langere termijn gekeken.

In de regio Zuid-Holland Noord valt een viertal organisaties onder de CVTM regeling:

1. Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek

Onder deze stichting vallen het Steunpunt Mantelzorg en het Steunpunt Vrijwillige Hulp. Tevens voert deze stichting het project 'Let's Volunteer' uit (zie paragraaf 4.4.2).

Het Steunpunt Mantelzorg kent de volgende doelstelling: het ontwikkelen, stimuleren en coördineren van activiteiten, welke tot doel hebben de mantelzorgers in de Duin- en Bollenstreek direct of indirect te ondersteunen.

Om deze doelstelling te bereiken, worden er activiteiten uitgevoerd in de volgende categorieën:

- a. informatie en advies
- b. emotionele steun en begeleiding
- c. praktische steun en aanvullende zorg (o.a. cursussen)
- d. innovatie en ondersteuning belangenbehartiging

Daarnaast organiseert het steunpunt groepsbijeenkomsten voor lotgenoten (lotgenotencontact) en deskundigheidsbevordering voor mantelzorgers. Uitgangspunt is een preventieve benadering om op deze wijze te voorkomen dat overbelasting van de mantelzorger optreedt.

Het Steunpunt Vrijwillige Hulp heeft de volgende doelstelling: het verschaffen van informatie en advies over vrijwillige hulp op allerlei terreinen en het zorgdragen voor de bemiddeling van hulpvragen.

Om deze doelstelling te bereiken, worden er activiteiten uitgevoerd in de volgende categorieën:

- a. informatie en advies
- b. bemiddeling van hulpvragen
- c. bemiddeling van aspirant-vrijwilligers
- d. samenwerking met de aangesloten organisaties voor vrijwillige hulp en service van het steunpunt aan deze organisaties

Uit het jaarverslag van de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek blijkt dat het beroep dat mantelzorgers en vrijwilligers doen op de beide steunpunten groeiende is. In 2006 noteerde het Steunpunt Mantelzorg 893 contacten en het Steunpunt Vrijwillige Hulp 605 contacten. In 2005 waren dit er respectievelijk 676 en 557. Dit betekent voor het Steunpunt Mantelzorg een stijging van 32% en voor het Steunpunt Vrijwillige Hulp een stijging van 9%. Het merendeel der contacten betrof het verstrekken van informatie en advies (45%) en de indirecte ondersteuning bij bijeenkomsten en projecten (39%).

In 2006 hebben 157 mensen uit Teylingen een beroep gedaan op het Steunpunt Mantelzorg. Ten opzichte van 2005 (121 mensen) betekent dit een stijging van 30%. Voor wat betreft het Steunpunt Vrijwillige Hulp zijn er vanuit Teylingen in 2006 82 contacten geweest. Ten opzichte van 2005 (35 contacten) betekent dit een stijging van 134%.

Het project 'Let's Volunteer' is in 2001 ontwikkeld, waarbij door middel van een speciaal ontwikkelde video en cd rom gastlessen gegeven worden op scholen in de regio. Doel van het project is scholieren te interesseren voor het doen van vrijwilligerswerk om zo mantelzorgers te ondersteunen. Tevens worden jongeren op deze wijze vertrouwd gemaakt met het begrip mantelzorg. Nagegaan wordt of het wenselijk is dit project ook in de gemeente Teylingen uit te voeren.

2. Vrijwillige Thuishulp Valent RDB

Vrijwillige thuishulp is hulp van een vaste vrijwilliger aan iemand met een handicap of chronische ziekte, jong of oud, of aan een zorgende naaste. Het doel ervan is betrokkenen extra mogelijkheden te bieden om mee te doen in de samenleving zoals zij die zelf graag zien. Uitgegaan wordt van de hulpvraag van de cliënt of mantelzorger. Bekeken wordt of een vrijwilliger te vinden is die hulp wil bieden. Uitgangspunt daarbij is de gelijkwaardigheid van hulpvrager en vrijwilliger.

De hulp is vergelijkbaar met de steun van huisgenoten, familie, vrienden en kennissen wanneer men met een handicap of chronische ziekte te maken krijgt (mantelzorg). Het gaat in wezen om een extra versterking hiervan. Hierdoor wordt het voor betrokkenen gemakkelijker en beter vol te houden de steun te bieden die nodig is, zodat iemand met een handicap of chronische ziekte thuis kan blijven wonen. Vrijwillige thuishulp biedt geen zorg zoals de professionele zorg dat doet. Het komt hier ook niet voor in de plaats.

Zoals gezegd stelt de vrijwillige thuishulp degene die hulp vraagt centraal. Dat betekent dat de hulp aansluit bij wat de cliënt wil. Er zijn dus heel veel verschillende vormen van hulp mogelijk. Bij een kind met een chronische ziekte of handicap kan bijvoorbeeld gedacht worden aan iemand die af en toe op komt passen als het kind slaapt of iemand die af en toe overdag activiteiten onderneemt met het kind of zijn of haar broertjes en zusjes. Voorbeelden van hulp bij volwassenen of ouderen zijn iemand die assisteert bij activiteiten binnens- en buitenshuis of iemand die gezelschap biedt aan een hulpbehoevende die moeilijk alleen kan zijn.

In de Duin- en Bollenstreek wordt de vrijwillige thuishulp geboden vanuit Valent RDB. Valent RDB voert in het kader hiervan onder andere de volgende activiteiten uit:

- het kennismaken met de verzorger/cliënt
- het werven en selecteren van vrijwilligers
- het koppelen van de vrijwilliger aan de verzorger/cliënt
- het ondersteunen en begeleiden van de vrijwilligers
- het organiseren van introductiecurssussen, koffieochtenden en thema-avonden

3. Nationale Vereniging De Zonnebloem

Nationale Vereniging De Zonnebloem zet zich in voor mensen met lichamelijke beperkingen door ziekte, handicap of leeftijd. Het gaat hierbij met name om mensen voor wie persoonlijk contact en deelname aan het maatschappelijk leven niet vanzelfsprekend zijn. Door mogelijkheden te bieden om contacten te leggen en erop uit te trekken, tracht De Zonnebloem een positieve impuls te geven aan hun leven. De 38.500 vrijwilligers leggen jaarlijks één miljoen huisbezoeken af, waarbij gezelschap en een goed gesprek centraal staan. Ook worden er uitstapjes gemaakt om zo mensen uit hun sociaal isolement te trekken. In Teylingen zijn ongeveer 150 vrijwilligers actief voor De Zonnebloem.

Nationale Vereniging De Zonnebloem organiseert tevens excursies en evenementen. Regelmatig gaan zieken en lichamelijk gehandicapten naar een pretpark, de dierentuin of een voetbalwedstrijd. Daarnaast is De Zonnebloem de grootste aanbieder van vakanties voor ernstig zieke en lichamelijk gehandicapten mensen.

4. Stichting Buddy Netwerk

Buddyzorg is het werk van vrijwilligers (buddy's) en biedt psychosociale en emotionele steun en begeleiding aan cliënten met een ernstige, chronische en/of levensbedreigende ziekte of aandoening. Het doel is het vergroten van de draagkracht van de cliënt en het behoud van zijn zelfstandigheid en zelfredzaamheid, mede waardoor zijn welzijn en dat van

zijn familie en vrienden wordt bevorderd. Buddyzorg is een aanvulling op de formele zorg en verlicht de mantelzorg.

Door Stichting Buddy Netwerk worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- a. Buddyzorg
- b. Hiv hulpverlening
Hiv hulpverlening bestaat uit het organiseren van zorg en hulpverlening voor Hiv geïnfekteerden, waarbij vooral lotgenotencontact als middel wordt ingezet om het doel te bereiken. Doel is het vergroten van de (emotionele) draagkracht van hiv geïnfekteerden. In 2007 worden onder andere de wekelijkse Hiv inloopmiddag en de Aids Memorial Day georganiseerd.

- c. Project '2tegen1zaamheid'

Doel van het project '2tegen1zaamheid' is het tegengaan van isolement en vereenzaming van de cliënt door middel van structurele en intensieve vrijwilligerszorg in de vorm van huisbezoek. Het gaat hierbij om mensen die zich structureel alleen voelen omdat ze geen of nauwelijks betekenisvolle relaties hebben waarbij ze zichzelf kunnen zijn. Dit project draait enkel in Den Haag.

In 2006 heeft geen enkel persoon uit Teylingen gebruik gemaakt van een buddy. In 2005 was dit één persoon (uit de kern Sassenheim). Voor 2008 is de verwachting dat dit er 2 zullen zijn.

- Holland Rijnland onderzoek structuur mantelzorgondersteuning Zuid-Holland Noord
De mantelzorgondersteuning in de regio Zuid-Holland Noord is ondergebracht bij twee grotere steunpunten mantelzorg, bij de vrijwillige thuishulp van Stichting Thuiszorg Groot Rijnland en Valent RDB en bij een aantal kleinere organisaties zoals De Zonnebloem en enkele patiëntenverenigingen. Vanuit de WMO werkgroep Subsidieregelingen van Holland Rijnland is via een extern bureau een onderzoek gestart naar de wijze waarop de ondersteuning van de mantelzorg en de (organisatie van) respijtzorg (dit is vervangende zorg door een vrijwilliger of een professional voor de mantelzorger die er even tussenuit wil) het beste vorm kan worden gegeven in de regio. Bij dit advies wordt een beschrijving gegeven van de huidige activiteiten van de steunpunten en aanverwante organisaties, gekoppeld aan de ontwikkelingen op dit prestatieveld van de wet (cijfers, trends en vernieuwingen). Het gevraagde advies betreft met name de schaal van de voorzieningen, de aard en het niveau van de benodigde diensten, ruimte voor vernieuwing, de organisatievorm en de wijze van financiering door de betrokken gemeenten.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn in de tweede helft van 2007 beschikbaar gekomen en waren op het moment van schrijven van dit beleidsplan nog niet bekend.

- Deelname verdiepingsmodule Mantelzorg en Vrijwilligersbeleid SGBO
Teylingen neemt samen met de andere ISD Bollenstreek gemeenten deel aan de verdiepingsmodule Mantelzorg en Vrijwilligersbeleid van het onderzoeksbureau SGBO. Het doel van deelname aan deze module is tweeledig: enerzijds wordt op deze wijze inzicht verkregen in de te maken beleidskeuzes en anderzijds worden zo dit onderwerp en de verbanden binnen de WMO tastbaar gemaakt. Dit betekent dat de module een grote kwalitatieve component heeft. De kwalitatieve aspecten worden vervolgens waar mogelijk ondersteund door cijfers over het gebruik, het aanbod en de tevredenheid. De volgende vragen staan centraal binnen de module:
  - Op welke wijze ondersteunt de gemeente de mantelzorgers en vrijwilligers? (beleid)
  - Welke rol speelt de gemeente bij de uitvoering? Worden er veel activiteiten uitbesteed en met welke afspraken? Op welke wijze worden mantelzorgers en vrijwilligers betrokken bij het beleid? (organisatie)
  - Hoeveel mensen maken gebruik van respijtzorg? Hoeveel vragen komen er binnen bij de steunpunten? Hoeveel gebruik wordt er gemaakt van de aangeboden cursussen en hoe zit het met de kosten? (uitvoering)
  - Wat vinden mantelzorgers en vrijwilligers van het aanbod? Hoe tevreden zijn zij? (effect)

De uitkomsten van dit onderzoek worden begin 2008 verwacht en kunnen dus helaas niet verwerkt worden in dit beleidsplan.

Lokaal beleid

- Aanvullende subsidies diverse CVTM organisaties
Naast de gelden in het kader van de CVTM regeling, ontvangen zowel het Steunpunt Mantelzorg als het Steunpunt Vrijwillige Hulp en Stichting Buddy Netwerk al een aantal jaar een aanvullende subsidie van de gemeente Teylingen via het Welzijnsprogramma (vanuit de voormalige gemeente Sassenheim voor het Steunpunt Mantelzorg, het Steunpunt Vrijwillige Hulp en de Stichting Buddy Netwerk, vanuit de voormalige gemeente Voorhout voor het Steunpunt Mantelzorg en vanuit de voormalige gemeente Warmond voor het Steunpunt Mantelzorg). Deze subsidieverlening vond in de voormalige gemeenten plaats vanuit het oogpunt van de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van maatschappelijke activiteiten (op basis van de voormalige Welzijnswet).

In de op 19 april jongstleden door de raad vastgestelde *Subsidienota Welzijn Gemeente Teylingen Harmoniseren, Herijken & Heroverwegen* is het beleid voor de wijze waarop met ingang van 2008 met deze aanvullende subsidies omgegaan zal worden, vastgelegd. De aanvullende exploitatiesubsidie voor het Steunpunt Mantelzorg wordt omgezet in een bijdrage (35 euro) per contact met een mantelzorger.

De aanvullende exploitatiesubsidie voor het Steunpunt Vrijwillige Hulp wordt stopgezet. Er zijn maar weinig gemeenten in de regio die het Steunpunt Vrijwillige Hulp aanvullend subsidiëren. De reden hiervoor is, dat de meeste werkzaamheden van het steunpunt ook door lokale vrijwilligerscentrales of vrijwilligersvacaturebanken uitgevoerd kunnen worden. Dit geldt ook voor de gemeente Teylingen die over een eigen vrijwilligersvacaturebank beschikt. Het Steunpunt Vrijwillige Hulp werd voorheen enkel door de voormalige gemeente Sassenheim aanvullend gesubsidieerd. Dit vanuit het oogpunt dat de voormalige gemeente Sassenheim niet zelf de beschikking over een vrijwilligersvacaturebank had (in de voormalige gemeenten Voorhout en Warmond was een dergelijke voorziening wel reeds in meer of mindere mate aanwezig).

De aanvullende subsidie voor de Stichting Buddy Netwerk is vastgesteld op een vast bedrag van 1.500 euro per koppeling (tussen een cliënt uit Teylingen en een buddy).

B. Vrijwilligerswerk

Op het terrein van het vrijwilligerswerk gebeurt behoorlijk veel. Teylingen kent een rijk verenigingsleven en een hoge mate van vrijwillige inzet. Vrijwilligerswerk hoeft niet altijd in georganiseerd verband plaats te vinden. De betrokken buurtbewoner die af en toe in de buurt bij medebuurtbewoners koffie gaat drinken of die helpt met huiswerk of het invullen van formulieren, is ook een vrijwilliger zonder wiens inzet de kwaliteit van het samenleven van mensen minder zou zijn. Het huidige beleid ten aanzien van de ondersteuning van vrijwilligers kan evenals het huidige beleid ten aanzien van de ondersteuning van mantelzorgers onderverdeeld worden in een regionale en een lokale component.

Regionaal beleid

- Holland Rijnland onderzoek maatschappelijke activering van de burger
Op Holland Rijnland niveau is medio 2007 een onderzoek gestart op het gebied van maatschappelijke activering van de burger. Het onderzoek moet praktische adviezen opleveren over de inzet van instrumenten waarmee gemeenten de maatschappelijke inzet van burgers op het terrein van onder andere vrijwilligerswerk kunnen vergroten en versterken. De centrale vraag hierbij is: Welke factoren hebben invloed op de bereidheid van inwoners van het gebied Holland Rijnland om zich al dan niet maatschappelijk in te zetten voor (vrijwilligers)taken en hoe kan deze bereidheid positief worden beïnvloed? De aandacht gaat hierbij uit naar de volgende groepen:
  - jongeren (16-20 jaar)
  - twintigers (20-30 jaar)
  - dertigers/veertigers (30-45 jaar)
  - veertigers/65 jarigen (45-65 jaar)
  - ouderen (65 plussers)
  - allochtonen

De uitkomsten van dit onderzoek worden begin 2008 verwacht en zullen betrokken worden bij de opstelling van het nieuwe vrijwilligersbeleid voor de gemeente Teylingen (zie lokaal beleid).

Lokaal beleid

- Vrijwilligersvacaturebank

Ten behoeve van een structurele en professionele ondersteuning aan vrijwilligersorganisaties beschikt de gemeente Teylingen over een vrijwilligersvacaturebank. De vrijwilligersvacaturebank bemiddelt onder andere bij de werving en selectie van vrijwilligers. Hiertoe worden vacatures op de vrijwilligersvacaturebank op de gemeentelijke website geplaatst en kunnen zodoende vraag en aanbod bij elkaar gebracht worden. De wens bestond om de formatie van deze vacaturebank uit te breiden van 9 uur naar 18 uur per week. In verband met de bezuinigingen is echter voorgesteld de formatie van 9 uur voor de vrijwilligersvacaturebank voorlopig te handhaven. In verband hiermee moeten er prioriteiten worden gesteld ten aanzien van de taken van de vrijwilligersvacaturebank. Dit heeft ertoe geleid dat onderstaande taken in 2007 wel of in mindere mate of niet konden worden uitgevoerd:

Wel:

- bijwonen Trefmarkt en vrijwilligersmarkt
- onderzoekstaken ten behoeve van het vrijwilligersbeleid
- vrijwilligersprijzen, vrijwilligerscompliment en promotieprijs Teylingen

In mindere mate:

- passieve bemiddeling bij werving vrijwilligers via de vacaturebank
- organisatie scholing, themabijeenkomsten
- aanspreekfunctie/doorverwijsfunctie
- informatieverstrekking aan vrijwilligersorganisaties
- maatschappelijk ondernemen

Niet:

- collectieve verzekeringen/legeskosten
- actieve bemiddeling bij werving vrijwilligers via de vacaturebank
- informatieblad
- opzetten en bijwonen Einde Seizoen
- peiling behoefte aan deskundigheidsbevordering
- inventarisatie lokaal, regionaal en landelijk aanbod deskundigheidsbevordering
- rechtspositie vrijwilligers
- maatschappelijke stages
- aandacht geven aan bepaalde soorten vrijwilligerswerk
- bekendheid geven aan de vrijwilligersvacaturebank

In de nieuwe nota vrijwilligersbeleid Teylingen wordt hier verder op ingegaan.

- Deskundigheidsbevordering

Deskundigheidsbevordering vindt plaats door vrijwilligers te steunen bij hun ontwikkeling in het vrijwilligerswerk via begeleiding, themabijeenkomsten en scholing. Via de vrijwilligersvacaturebank zijn in 2006 de volgende cursussen voor vrijwilligers georganiseerd:

- fondsenwerving
- wet- en regelgeving
- vergaderen en besturen van verenigingen
- PR en marketing

In februari 2007 heeft er een cursus plaatsgevonden over de gemeentelijke subsidieformulieren en de daarmee samenhangende financiële aspecten. Eind 2007 is er nog een cursus georganiseerd. Op het moment van schrijven van dit plan was het onderwerp hiervan nog niet bekend.

In de nieuwe nota Vrijwilligersbeleid Teylingen wordt aan de hand van de wensen van de vrijwilligersorganisaties het specifieke cursusaanbod en de frequentie hiervan voor de komende jaren bepaald.

- Maatschappelijk betrokken ondernemen

Vanuit de AKZO en vanuit de vrijwilligerscentrale in de gemeente Amstelveen is het verzoek gekomen om in samenwerking met de gemeente Teylingen een zogenaamde beursvloer te organiseren. De afgelopen jaren is door deze organisaties al eerder ervaring

opgedaan op dit gebied. Het doel van een beursvloer is het fysiek bij elkaar brengen van de vrijwilligersorganisaties en de verschillende bedrijven in Teylingen. Tijdens de beursvloer kunnen concrete afspraken gemaakt worden tussen beide partijen. Hierbij kunnen zowel de bedrijven iets betekenen voor de vrijwilligersorganisaties als de vrijwilligersorganisaties iets voor de bedrijven. De afspraken worden vastgelegd in overeenkomsten en zijn zodoende niet vrijblijvend van aard.

Zowel vanuit het oogpunt van de ondersteuning van vrijwilligers als vanuit de fusiegedachte is het nuttig dat bedrijven en verenigingen uit de drie kernen in netwerken met elkaar samenwerken. Er zijn inmiddels afgevaardigden van het bedrijfsleven, de vrijwilligersorganisaties (afkomstig uit diverse sectoren) in grotere en kleinere 'denktanks' bijeengekomen. Een werkgroep draagt zorg voor de daadwerkelijke organisatie van de beursvloer en zal in de toekomst ook de communicatie met het bedrijfsleven, de vrijwilligersorganisaties en de gemeente overnemen.

De eerste beursvloer heeft in oktober 2007 plaatsgevonden en de gemeente zal de wenselijkheid onderzoeken van het al dan niet continueren van dit evenement.

- Digimon onderzoek

In maart 2007 is een onderzoek gestart onder alle bij de gemeente bekende vrijwilligersorganisaties in Teylingen. De doelstelling van dit onderzoek was te achterhalen met welke knelpunten vrijwilligersorganisaties worstelen en op welke wijze de gemeente hierbij een helpende hand kan bieden. Hiervoor is gebruik gemaakt van de digitale vragenlijst Digimon van Movisie (voorheen Civiq). Digimon staat voor de Digitale Monitor Vrijwilligersbeleid en is een onderzoeksinstrument dat gemeenten in staat stelt zicht te krijgen op het lokale vrijwilligerswerk.

De resultaten en de hieruit getrokken analyses zijn besproken met een afvaardiging van de vrijwilligersorganisaties. Deze groep vormde een goede afspiegeling van de in de gemeente actieve vrijwilligersorganisaties en had duidelijk zicht op wat er in de gemeente onder de verschillende vrijwilligersorganisaties leeft. De groep is aangevuld met enkele gemeentelijke vertegenwoordigers.

De resultaten van het onderzoek en de uitkomsten van de bespreking hiervan met de vrijwilligersorganisaties worden betrokken bij de opstelling van het nieuwe vrijwilligersbeleid voor de gemeente Teylingen.

- Harmonisatienota Vrijwilligersbeleid

Na de fusie is gebleken dat er aanzienlijke verschillen bestonden in de wijze waarop vrijwilligers ondersteund werden in de voormalige gemeenten Sassenheim, Voorhout en Warmond. De voormalige gemeenten Sassenheim en Voorhout hadden ieder een eigen vrijwilligersbeleid, de voormalige gemeente Warmond was wel in het bezit van een vrijwilligersvacaturebank maar een beleidsvisie ontbrak. In de nota's *Vrijwilligers zijn de bouwstenen van de Sassenheimse samenleving* en *Vrijwilligersnota gemeente Voorhout* en uit 'de praktijk van de vrijwilligersvacaturebank van de voormalige gemeente Warmond' zijn de instrumenten terug te vinden die al toegepast werden of waarvan de wens was uitgesproken dat de mogelijkheid tot toepassing ervan nader onderzocht zou worden. Op basis hiervan zijn de activiteiten van de voormalige gemeenten samengevoegd. In 2006 is (willekeurig) een aantal van deze activiteiten in de nieuwe gemeente Teylingen uitgevoerd. In het najaar van 2007 is de nota *Harmonisatie en ontwikkeling Vrijwilligerswerkbeleid gemeente Teylingen* vastgesteld, waarin is vastgelegd welke activiteiten er ter ondersteuning van het vrijwilligerswerk van de drie voormalige gemeenten gecontinueerd worden totdat er een nieuw vrijwilligersbeleid voor de gemeente Teylingen is vastgesteld.

- Nota Vrijwilligersbeleid Teylingen

In de tweede helft van 2007 is gewerkt aan de opstelling van het nieuwe vrijwilligersbeleid voor de gemeente Teylingen. Het is de bedoeling dat deze nota Vrijwilligersbeleid in het eerste kwartaal van 2008 door de raad wordt vastgesteld. Uitgangspunten voor de nota zijn de ondersteuningsbehoeften van de vrijwilligersorganisaties en de visies van de betrokken partijen op de rol van de gemeente in deze. Inzicht in de ondersteuningsbehoeften is verkregen via het zojuist genoemde Digimon onderzoek en via discussiebijeenkomsten met (afgevaardigden van) de verenigingen. Tevens wordt in de nota ingegaan op de uitkomsten van het Holland Rijnland onderzoek naar de maatschappelijke activering van de burger en de wijzen waarop de vrijwillige inzet behouden dan wel vergroot kan worden. Tot slot komt

in de nota de vrijwilligersvacaturebank aan de orde. Bekeken wordt wat de meest passende organisatievorm hiervoor is en welke taken deze bank de komende jaren zou moeten vervullen. Een van de opties is om hier in regionaal verband invulling aan te geven.

- Subsidieregeling Vorming, Training en Advies van Vrijwilligers
Evenals de eerder genoemde subsidieregeling Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg is ook de subsidieregeling Vorming, Training en Advies van Vrijwilligers (VTA regeling) met de komst van de WMO een gemeentelijke verantwoordelijkheid geworden. Middels deze regeling worden gemeenten beter in staat gesteld op lokaal niveau invulling te geven aan haar taken op het terrein van vrijwilligersbeleid. Voor 2007 zijn de gelden die met deze regeling gemoeid zijn (€ 2.400,-) in de gemeentelijke begroting gereserveerd voor de (gedeeltelijke) uitwerking en uitvoering van het vrijwilligersbeleid in Teylingen. Ook voor de jaren 2008 en verder is dit het voorstel.
- Wet werk en bijstand (WWB)
De ISD Bollenstreek hanteert in het kader van de WWB een zogenaamd sporenmodel. Cliënten die een bijstandsuitkering aanvragen worden, afhankelijk van hun perspectief (mogelijkheden en kwaliteiten), geplaatst in een bepaald spoor. Voor de categorie cliënten voor wie werk geen perspectief meer is (spoor 3), streeft de ISD Bollenstreek naar een situatie die de maatschappelijke participatie van deze cliënten bevordert. Binnen deze doelgroep kan een onderscheid gemaakt worden tussen cliënten die door kunnen stromen naar een baan binnen de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en cliënten waarvoor doorstromen binnen de WSW niet mogelijk is. Deze laatste groep heeft over het algemeen dusdanige medische dan wel psychische belemmeringen dat verwacht mag worden dat, hoewel dit niet het streven is, zij blijvend zijn aangewezen op een bijstandsuitkering. Voor deze cliënten wordt een zorgpakket samengesteld waar deelname aan vrijwilligerswerk (met behoud van uitkering) onderdeel van uit kan maken. Vrijwilligerswerk activeert de cliënt en geschiedt doorgaans bij maatschappelijke organisaties omdat daar de uitstroom naar regulier werk veelal niet gerealiseerd wordt. Met deze vorm van werkstage zijn tot op heden goede resultaten bereikt (zowel voor de cliënt als voor de maatschappelijke organisaties).

Bovenstaand overzicht geeft geen compleet beeld van alle huidige voorzieningen die van belang zijn in het kader van de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers. Er zijn immers diverse (algemene en individuele) voorzieningen te noemen die niet specifiek onder prestatieveld 4 vallen maar waar mantelzorgers ook gebruik van kunnen maken. Hierbij kan gedacht worden aan het algemeen maatschappelijk werk, maaltijdvoorzieningen en persoonsalarmering. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld de welzijnsaccommodaties: deze bieden plaats aan initiatieven van vrijwilligers maar behoren niet tot dit prestatieveld. De ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers dient zodoende niet enkel vanuit prestatieveld 4 gezien te worden.

Aanvullend kan hier nog vermeld worden, dat het Rijk besloten heeft mantelzorgers onder bepaalde voorwaarden op de Dag van de Mantelzorg (10 november) een uitkering te verstrekken van maximaal 250 euro netto. Zo kunnen mensen die door een naaste langdurig verzorgd worden, hun mantelzorger iets extra's geven. De uitkering wordt verzorgd door de Sociale Verzekeringsbank (SVB), het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) levert hiervoor de gegevens aan bij de SVB. Mantelzorgers die iemand verzorgen met een indicatie voor extramurale AWBZ zorg, komen voor de uitkering in aanmerking. Deze indicatie moet na 1 april 2007 zijn afgegeven en voor minstens zes maanden gelden. Tevens moet het CIZ vastgesteld hebben dat er sprake is van mantelzorg. Dat houdt in dat AWBZ zorg die normaal door professionele krachten wordt verstrekt, wordt opgevangen door een buur, kennis of familielid. Deze voorwaarden hebben tot gevolg dat mantelzorgers die iemand verzorgen met een indicatie voor WMO zorg, buiten de boot vallen voor deze regeling. De mantelzorgvereniging Mezzo heeft hierover reeds een brief gestuurd aan de staatssecretaris met het verzoek de regeling uit te breiden. Op het moment van schrijven van dit beleidsplan was hier nog geen reactie op ontvangen.

4.4.5 Knelpunten

A. Mantelzorg

1. Op dit moment bestaat onvoldoende inzicht in de effectiviteit en efficiëntie van de mantelzorgondersteuning in de regio Zuid-Holland Noord. Op basis van de CVTM regeling wordt een aantal organisaties gefinancierd, waaronder een tweetal steunpunten mantelzorg

(het Steunpunt Mantelzorg Duin- en Bollenstreek via de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek en het Steunpunt Mantelzorg Leiden via Stichting Thuiszorg Groot Rijnland). De organisaties die op dit moment in het kader van de WMO door de gemeente gefinancierd worden, betreffen de organisaties die onder de werking van de AWBZ op basis van deze regeling gefinancierd werden. Onduidelijk is of de huidige structuur van de ondersteuning de meest optimale is.

2. Het is een algemeen erkend probleem dat mensen die (intensief) voor een ander zorgen, zich vaak niet herkennen in het begrip 'mantelzorger'. Daar ze zich geen mantelzorger voelen maar wel werkzaamheden verrichten die feitelijk onder de term 'mantelzorg' vallen, weten ze doorgaans niet dat er allerlei ondersteuningsmogelijkheden zijn om hun taak te vergemakkelijken. Hierin dreigt het gevaar van (verdere) overbelasting en een toenemende druk op de zorg. Er ligt zodoende een taak om mantelzorgers bewust te maken van het feit dat zij mantelzorger zijn.
3. Landelijke en regionale gegevens over de ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers zijn voorhanden, echter het inzicht in de lokale ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers is zeer beperkt. Dit betreft zowel de gewenste mate als de gewenste aard van de ondersteuning.
4. Het is voor mantelzorgers nog te vaak onduidelijk waar zij met hun ondersteuningsvraag terecht kunnen. Zij hebben vaak het gevoel van het kastje naar de muur gestuurd te worden.

B. Vrijwilligerswerk

1. Landelijke en regionale gegevens over de ondersteuningsbehoeften van vrijwilligers zijn voorhanden, echter het inzicht in de lokale ondersteuningsbehoeften van vrijwilligers is beperkt. Dit betreft zowel de gewenste mate als de gewenste aard van de ondersteuning.
2. De voorlopige bevrozing van de formatie voor de vrijwilligersvacaturebank (het niet uitbreiden naar 18 uur per week) leidt er toe dat een aantal belangrijke taken in mindere mate of helemaal niet uitgevoerd kan worden.

4.4.6 Actiepunten

A. Mantelzorg

1. Zoals eerder vermeld is het niet mogelijk de uitkomsten van zowel het klanttevredenheidsonderzoek als het Holland Rijnland onderzoek naar de structuur van de mantelzorgondersteuning in Zuid-Holland Noord en de verdiepingsmodule Mantelzorg en Vrijwilligersbeleid van het SGBO in dit beleidsplan te verwerken. Daar dit essentiële gegevens zijn waar in het kader van de WMO zeker actie op ondernomen dient te worden, zal in 2008 een aparte notitie over de mantelzorgondersteuning in Teylingen opgesteld worden. Hiertoe zal in nauwe samenspraak met de organisaties die actief zijn op dit terrein (bijvoorbeeld het SWOT) en uiteraard de doelgroep zelf het benodigde beleid geformuleerd worden. In deze notitie zal tevens de specifieke doelstelling ten aanzien van dit prestatieveld opgenomen worden. Hiervoor zal worden aangesloten bij de uitkomsten van het klanttevredenheidsonderzoek.
2. Om mensen te attenderen op het feit dat zij wellicht momenteel mantelzorger zijn of dit in de toekomst zouden kunnen worden, is reeds in de eind 2006 vastgestelde *Beleidsnotitie WMO Teylingen* besloten tot uitvoering van het project 'Mantelzorgondersteuning' van de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek. Bij dit project wordt huis aan huis een folder verspreid waarin uitgelegd wordt wanneer iemand mantelzorger is en welke hulp en ondersteuning een mantelzorger (onder andere) via het Steunpunt Mantelzorg Duin- en Bollenstreek zouden kunnen ontvangen wanneer hij of zij hier behoefte aan heeft. In 2008 zal tot uitvoering van dit project over gegaan worden.

3. Het in grote mate aandacht besteden aan de ondersteuningsvraag van mantelzorgers bij het (verder) ontwikkelen van het Zorgloket Teylingen. Hierbij zal in overleg met de mantelzorgers getracht worden te komen tot de meest geschikte oplossing voor de benodigde ondersteuning.

B. Vrijwilligerswerk

1. Een beter inzicht in de lokale ondersteuningsbehoeften van vrijwilligers is verkregen middels het bij paragraaf 4.4.4 genoemde Digimon onderzoek. Deze behoeften worden verwerkt in de nieuwe nota Vrijwilligersbeleid Teylingen.
2. Het onderzoeken van de wenselijkheid om het project 'Let's Volunteer' van de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek in de gemeente Teylingen uit te voeren.

4.5 Prestatieveld 5 Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem

4.5.1 Omschrijving en afbakening

In dit prestatieveld wordt bedoeld op algemene (collectieve) voorzieningen die, zonder dat men zich tot de gemeente behoeft te wenden, ten goede kunnen komen aan een ieder die daaraan behoefte heeft. Algemene voorzieningen zijn niet bureaucratisch geregeld en zijn dus zonder indicatiestelling bereikbaar, ze zijn vaak snel en eenvoudig beschikbaar en ze zijn makkelijk toegankelijk. In die zin behoeft de voorziening dus niet bij uitsluiting gericht te zijn op mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem. Het is wel belangrijk dat er bij het nadenken over deze voorzieningen gedacht is aan het gebruik door deze mensen, zodat niet achteraf blijkt dat zij bij het gebruik daarvan buiten de boot vallen. Het van te voren nadenken over de gebruiksmogelijkheden voor mensen met beperkingen wordt aangeduid als 'inclusief beleid' (inclusief beleid is beleid waarbij in alle fasen van de beleidscyclus rekening wordt gehouden met de verschillen tussen mensen en dan met name met de verschillen tussen mensen met en zonder beperkingen). Dit is een nog betrekkelijk nieuwe benadering, die lang niet altijd vanzelfsprekend zo gehanteerd wordt. Van belang is een samenhangend beleid op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, wonen en welzijn en op aanpalende terreinen. Het betreft een samenspel tussen fysieke kwaliteit, sociale kenmerken en veiligheid van de woonomgeving. De doelgroep van dit prestatieveld is zeer heterogeen; ouderen vormen de grootste groep maar het gaat ook om mensen met een lichamelijke, verstandelijke of zintuiglijke handicap, met een psychiatrische ziekte of een ernstig psychosociaal probleem.

Het gaat hier om een breed scala van mogelijke maatregelen. Grofweg kunnen vier factoren onderscheiden worden die de deelname aan het maatschappelijke verkeer en het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking kunnen bevorderen:

1. De toegankelijkheid en bruikbaarheid van woningen, woonomgeving, openbare ruimten en openbaar vervoer;
2. De toegankelijkheid en bruikbaarheid van collectieve voorzieningen en mogelijkheden voor deelname aan activiteiten (bijvoorbeeld het lidmaatschap van een sportvereniging);
3. In het verlengde hiervan: specifieke voorzieningen en activiteiten op maat. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het verbeteren van de omstandigheden voor het verlenen van mantelzorg;
4. Individuele voorzieningen (prestatieveld 6).

Zoals reeds in hoofdstuk 2 aangegeven, vormt een van de kernbegrippen binnen de WMO het 'compensatiebeginsel'. Dit compensatiebeginsel geeft aan de cliënt met aantoonbare beperkingen op grond van ziekte of gebrek de waarborg, dat de gemeente voorzieningen treft die het de cliënt mogelijk maken een huishouden te voeren, zich te verplaatsen in en om de woning, zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel en medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan. De gemeente is verplicht om invulling te geven aan het compensatiebeginsel, de wijze waarop zij dat doet is echter vrij.

Voor wat betreft de invulling van het compensatiebeginsel in Teylingen, hebben algemene voorzieningen het primaat boven individuele voorzieningen. Dit is vastgelegd in de WMO verordening (zie ook paragraaf 4.6 waarin de uitwerking van prestatieveld 6 aan de orde komt). Algemene voorzieningen hebben een preventief karakter voor het gebruik van individuele voorzieningen. Een levensloopbestendige woning hoeft bijvoorbeeld niet middels een individuele verstrekking aangepast te worden. Compensatie door middel van algemene voorzieningen kan op alle vier de terreinen van het compensatiebeginsel aan de orde zijn:

Compensatie ten behoeve van	Voorbeeld
Een huishouden voeren	Maaltijdvoorziening
Zich verplaatsen in en om de woning	Levensloopbestendige woningen Woonzorgzones
Zich lokaal verplaatsen per vervoermiddel	Regiotaxi
Medemensen ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aangaan	Recreatieve activiteiten

Door het gebruik van het woord 'bevorderen' geeft dit prestatieveld de gemeente een grote mate van beleidsvrijheid, zowel voor wat betreft de inhoud van de voorzieningen die zij aanbiedt als in de wijze waarop zij invulling geeft aan dit prestatieveld.

4.5.2 Relatie tot de overige prestatievelden

Door het collectieve karakter van de voorzieningen die onder dit prestatieveld vallen, onderhoudt dit prestatieveld nauwe banden met prestatieveld 1, leefbaarheid. Ook de noodzakelijke versterking van de *civil society* komt in dit prestatieveld terug. Als voorbeeld kan hierbij dienen dat een onderwerp als fysieke bereikbaarheid gerealiseerd kan worden, maar dat daarmee de deelname aan activiteiten door mensen met een beperking nog niet verzekerd is. Als gedacht wordt in termen van inclusief beleid, betekent dit dat er draagvlak moet ontstaan om activiteiten op een zodanige wijze te organiseren dat in principe iedereen daaraan deel kan nemen. Tegelijkertijd moeten activiteiten voor alle deelnemers voldoende uitdagend blijven. De voor de hand liggende oplossing is in dat geval dat mensen in verschillende rollen deel kunnen nemen. Vanzelfsprekend moet dit dan echter wel bij de organisatie en de opzet van activiteiten uitgewerkt worden.

Een ander dwarsverband ligt er met prestatieveld 3 gericht op het geven van informatie en advies. Een goede toegang tot de beschikbare voorzieningen is immers essentieel voor de doelgroepen van dit prestatieveld.

Ten slotte is dit prestatieveld middels de uitwerking van het compensatiebeginsel sterk verweven met prestatieveld 6 waarin de verstrekking van individuele voorzieningen centraal staat. Individuele voorzieningen worden in Teylingen verstrekt wanneer algemene voorzieningen niet voorhanden of niet toereikend zijn. Individuele voorzieningen kunnen echter ook zodanig georganiseerd worden dat deze als een algemene voorziening aangemerkt kunnen worden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een rolstoelpool.

4.5.3 Doelstelling

Met de invulling van dit prestatieveld wordt gestreefd een zodanig voorwaardenscheppend beleid te ontwikkelen en uit te voeren, dat mensen met een beperking of een chronisch psychisch of psychosociaal probleem zo lang mogelijk zelfstandig kunnen functioneren in de maatschappij. De geboden voorzieningen staan niet alleen open voor deze doelgroepen maar zijn in principe beschikbaar voor iedereen die er gebruik van wil maken. Deze collectieve voorzieningen zijn voorliggend op individuele voorzieningen.

Het gaat hierbij onder andere om de toegankelijkheid van de openbare ruimte en om de toegankelijkheid van gebouwen. Verder gaat het om levensloop en aanpasbaar bouwen maar ook om activiteiten die voor de doelgroepen georganiseerd worden en tevens voor anderen toegankelijk zijn. De gemeente is hiertoe voorwaardenscheppend maar niet altijd financier. Zij kan ook optreden als regisseur en belangenbehartiger richting andere financiers, zoals woningcorporaties, de eigenaren van openbare gebouwen, zorgaanbieders enzovoort.

4.5.4 Huidig beleid

In dit prestatieveld richt de gemeente Teylingen zich hoofdzakelijk op het aanbod van voorzieningen voor ouderen, mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking en mensen met een psychosociaal probleem. Dit betreft de grootste aandachtsgroepen binnen onze gemeente en hier liggen de grootste opgaven. Uiteraard is en blijft Teylingen ook verantwoordelijk voor de andere doelgroepen van dit prestatieveld (bijvoorbeeld analfabeten).

Om input te verkrijgen voor de invulling van dit onderdeel van de WMO, hebben diverse gesprekken plaatsgevonden. Het betreft gesprekken met de volgende organisaties:

's Heerenloo West Nederland (voorheen Willem van den Bergh)

Deze organisatie richt zich op het laten deelnemen aan de maatschappij door mensen met een verstandelijke beperking. In de praktijk kan dit betekenen dat cliënten wonen in een gewone woonwijk, werken in een bedrijf, uitgaan en sporten bij een sportclub waar ook mensen zonder verstandelijke beperking sporten. Voorheen werden mensen met een verstandelijke beperking meestal uit huis geplaatst. Nu wordt getracht mensen zo lang mogelijk in hun eigen huis te ondersteunen. Als dat niet meer gaat, wordt een verblijfsvoorziening geboden waarbij er zoveel mogelijk contacten zijn met de samenleving.

Het Raamwerk

Het Raamwerk ondersteunt mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking zodat zij 'gewoon' hun eigen leven kunnen leiden. Gewoon betekent in dit geval zélf regie hebben over het leven, zélf keuzes maken, rechten en plichten hebben, autonoom zijn, vrienden hebben, zichzelf kunnen ontplooiën en naar vermogen een bijdrage leveren aan de samenleving. Hiertoe kunnen cliënten bij Het Raamwerk terecht voor alle zeven zorgfuncties (hulp bij het huishouden,

persoonlijke verzorging, verpleging, ondersteunende begeleiding, activerende begeleiding, behandeling en verblijf).

GGZ Duin- en Bollenstreek (onderdeel van Rivierduinen)

GGZ Duin- en Bollenstreek verleent zorg ter voorkoming en ter genezing van psychische stoornissen. Zij ondersteunt mensen met psychische problemen (angst, depressie, verwardheid) en hun familie in hun maatschappelijk functioneren. Uitgangspunt is dat de zorg zo min mogelijk inbreuk maakt op iemands gewone leven. Behandelingen bestaan uit preventie en voorlichting, begeleiding en ondersteuning, dagactiviteiten, spoedeisende hulp, behandeling met medicijnen, psychotherapie of behandeling in een (dag)kliniek.

Naast de activiteiten die door bovenstaande organisaties op dit prestatieveld uitgevoerd worden, kunnen de volgende activiteiten, initiatieven en ontwikkelingen genoemd worden die eveneens in dit verband relevant zijn:

- Woonzorg zones

Zoals reeds in hoofdstuk 2 aangegeven, gaat de vergrijzing gepaard met landelijke stelselwijzigingen op het gebied van de zorg voor ouderen en mensen met een beperking. De vermaatschappelijking van de zorg en het scheiden van wonen, zorg en welzijn zijn de belangrijkste.

Kern van de vermaatschappelijking van de zorg, is dat wijk- en buurtbewoners zich betrokken voelen bij mensen met een beperking die in hun wijk of buurt wonen. De lokale overheid dient deze betrokkenheid te bevorderen. Vermaatschappelijking vindt tevens plaats door extramuralisering, doorgaans van verzorgingshuizen, en deconcentratie van instellingen voor mensen met een beperking. Deconcentratie houdt in het vervangen van grote, afgeschermd instellingen door kleinschalige intra- en extramurale woon- en zorgvoorzieningen in wijken.

Het scheiden van de financiering van wonen, zorg en welzijn is een antwoord op bovengenoemde ontwikkelingen. Op deze wijze wordt tevens gewerkt aan een kostenbeheersing van de AWBZ. De AWBZ wordt steeds verder ingeperkt tot het oorspronkelijke doel van deze wet: langdurige, niet op genezing gerichte zorg. In AWBZ instellingen werd alles wat daaromheen nodig is, zoals woonruimte en dagbesteding, bekostigd uit de AWBZ. Waar in het kader van de vermaatschappelijking instellingen extramuraliseren of mensen niet meer naar een instelling verhuizen maar zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen, levert de AWBZ enkel de zorg en is/wordt wonen een verantwoordelijkheid van de woningcorporaties en welzijn een verantwoordelijkheid van de gemeenten.

Als gevolg van deze ontwikkelingen zal de behoefte aan voorzieningen die mensen in staat stellen zelfstandig te blijven wonen en leven, toenemen en veranderen. Ouderen en mensen met een beperking wonen meer en langer zelfstandig. Daardoor neemt het aantal kwetsbare mensen met forse (ouderdoms)beperkingen in de wijken toe met 35-50%. Deze mensen hebben meer ondersteuning nodig in het dagelijks leven.

In Teylingen zijn er door samenwerking tussen de woningbouwcorporaties en de Stichting LAS voor elk van de drie kernen plannen voor de realisatie van een woonzorg zone die aansluit bij de zojuist beschreven ontwikkelingen. Voor de kern Sassenheim betreft dit het project 'Sassenbourg' bij verzorgingstehuis De Schutse, voor de kern Voorhout is dit het project 'Herenstaete' bij verzorgingstehuis De Agnes en voor de kern Warmond is dit het project 'Liduina' bij verzorgingstehuis Liduina. De opzet van deze woonzorg zones verschilt op bepaalde aspecten van elkaar en de plannen bevinden zich ook in (zeer) verschillende stadia, maar ze hebben alle drie met elkaar gemeen dat er levensloopbestendig gebouwd wordt en dat er diverse zorg- en welzijnsdiensten in de omgeving aangeboden worden.

Naast de plannen van Stichting LAS zijn er ook woonzorg zones in ontwikkeling bij Valent RDB en Mariënstaete.

Voor al deze projecten gelden een of meerdere van de volgende doelstellingen:

- De realisatie van een hoogwaardig en modern wooncomplex, waarin de bewoner centraal staat en naar behoefte gebruik kan maken van diverse diensten. In het centrum worden diensten en woningen dusdanig met elkaar in contact gebracht dat voor de bewoners de meest optimale leefomgeving wordt gecreëerd;

- Binnen de huidige zorgstructuur, maar ook binnen het huidige woningaanbod, zal het centrum als vernieuwend worden ervaren. Het concept, de aan te bieden diensten en de wijze waarop zorg geleverd wordt zijn innovatief;
- De realisatie van een complex dat woningen biedt waar mensen kunnen wonen ondersteund met diensten en zorg, maar waar de leefomgeving ook vooral naar buiten gericht dient te zijn;
- Het aanbieden van huisvesting en diensten (zorg-, welzijns- en gemaksdiensten) in een ruime cirkel rondom het daadwerkelijke centrum;
- Het vergroten van de doelgroep ten opzichte van de huidige situatie tot een evenwichtigere afspiegeling van de maatschappij. De bestaande doelgroep van senioren blijft uiteraard door het centrum bediend worden.

- Prestatieafspraken Wonen, Zorg en Welzijn Regionale Commissie Gezondheidszorg Zuid-Holland Noord

De regio Zuid-Holland Noord wil een goed leefklimaat bieden aan al haar (toekomstige) inwoners. Iedereen, ongeacht leeftijd of gezondheidskenmerken, moet comfortabel kunnen wonen en leven; met andere woorden: de regio moet 'levensloopbestendig' zijn. Specifieke aandacht gaat daarbij uit naar de doelgroepen ouderen, mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking alsmede mensen met een psychosociale of psychiatrische handicap.

Sinds 2000 werkt de Stuurgroep Wonen, Zorg en Welzijn van de Regionale Commissie Gezondheidszorg Zuid-Holland Noord aan bestuurlijke afstemming op de betrokken beleidsterreinen. Deze stuurgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van alle bij wonen, zorg en welzijn betrokken partijen (zorgvragers, zorg- en welzijnsaanbieders, gemeenten, woningcorporaties, de GGD Zuid-Holland Noord en het Zorgkantoor). Als basis voor de activiteiten op dit vlak, hebben de betrokken partijen in september 2002 het *Ambitieconvenant Wonen, Zorg en Welzijn* ondertekend. Om deze beleidsintenties om te zetten in acties, is vervolgens toegewerkt naar de opstelling van regionale prestatieafspraken. Om de opgave waarvoor de regio staat te bepalen, is het huidige voorzieningenniveau met betrekking tot wonen, zorg en welzijn afgezet tegen de behoefte in het jaar 2020. Voor Teylingen betekent dit concreet dat er tot 2020 1.559 extra woningen in de categorie 'verzorgd/beschut wonen' gerealiseerd dienen te worden.

Met de prestatieafspraken wordt een gezamenlijk kader en een gezamenlijk draagvlak geschapen waarbinnen partijen, met eenieders inbreng in het proces en met inachtneming van eenieders taak en verantwoordelijkheid, kunnen werken aan een zo optimaal mogelijke 'levensloopbestendige' regio. Het document waarin de prestatieafspraken zijn vastgelegd, bestaat uit een convenantsdeel en een beschrijvend deel. Ingezet is op het duidelijk inbedden van de activiteiten in een meerjaarlijkse cyclus, zowel op regionaal als op lokaal niveau. De prestatieafspraken zijn op 29 maart 2007 officieel door alle betrokken partijen ondertekend.

- Diverse welzijnssubsidies

Via het Welzijnsprogramma ontvangt een aantal organisaties en instellingen die de deelname van diverse doelgroepen van dit prestatieveld aan de samenleving bevorderen jaarlijks subsidie van de gemeente Teylingen. Hieronder volgt een korte opsomming, inclusief het doel van deze organisaties en hun activiteiten.

- *Stichting Welzijn Ouderen Teylingen*

Doel: uitgaande van de wensen van de ouderen zelf, op het gebied van wonen, welzijn en zorg, de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van ouderen stimuleren en de participerende leefwijze van ouderen en van mensen met een handicap bevorderen.

Activiteiten: maaltijdvoorziening, klussendienst, alarmering/telefooncirkel, dagverzorging, cursussen, informatie/advies/doorverwijzing, Meer Bewegen voor Ouderen.

- *Bonden van Ouderen Sassenheim en Voorhout*

Doel: het behartigen van de belangen van mensen ouder dan 55 jaar in hun streven zo lang mogelijk zelfstandig hun plaats in de samenleving in te nemen.

Activiteiten: ouderensoos, recreatieve activiteiten, voorlichtingsbijeenkomsten, het structureel contact leggen en onderhouden bij dreigend isolement.

- *Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Teylingen*

Doel: het bewerkstelligen van een zodanig beleid door de gemeente Teylingen, de dienstverlenende instellingen en particulieren, dat op doelmatige wijze rekening wordt gehouden met de belemmeringen die mensen met een beperking in hun dagelijks leven ondervinden.

Activiteiten: voorlichtings- en themabijeenkomsten, deelname aan relevante overleggen, telefonisch spreekuur, inventarisatie knelpunten voor mensen met een beperking in Teylingen.

- *Algemeen Maatschappelijk Werk (Valent RDB)*

Doel: het bieden van mogelijkheden tot maatschappelijke deelname door cliënten te stimuleren en helpen hun problemen op te lossen, uit hun isolement te komen of actiever en zelfbewuster te participeren dan zij gewend waren.

Activiteiten: algemeen maatschappelijk werk, schoolmaatschappelijk werk, projecten (trajectbegeleiding jeugdigen, gezinscoach), schuldhulpverlening, participatie ZAT-teams.

- *Stichting De Zevensprong*

Doel: het organiseren van sportieve en recreatieve activiteiten voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking.

Activiteiten: vrijetijdsbesteding, onder andere rolstoeldansen, gymnastiek, zwemmen, kanovaren en paardrijden.

- *Nederlandse Vereniging van Blinden en Slechtzienden*

Doel: het organiseren van sportieve en recreatieve activiteiten voor mensen met een visuele beperking.

Activiteiten: maandelijkse soosbijeenkomsten, attentiedienst, bowling, computerclub, huisbezoeken, voorlichting/publiciteit.

• Woonzorg initiatieven Teylingen

In Teylingen is op het moment van schrijven van dit beleidsplan, sprake van een drietal particuliere initiatieven die bijdragen aan het bevorderen van het meedoen van kwetsbare groepen aan de maatschappij.

In de eerste plaats kan hier het initiatief van 'De Haven' in de kern Warmond genoemd worden. In de woonvorm De Haven wonen zeven mensen met een verstandelijke beperking, elk 'zo normaal mogelijk' in hun eigen appartement. De belangrijkste doelstelling is het creëren en in stand houden van een voor bewoners met een verstandelijke beperking kwalitatief hoogstaande en (relatief) veilige manier van leven, waarbij het uitgangspunt is: normaal wat kan, bijzonder wat moet. In principe hebben de bewoners 24 uur per dag begeleiding, maar het uitgangspunt is dat de bewoners een zo zelfstandig mogelijk leven leiden. Voor een aantal handelingen is een toezienend oog noodzakelijk en samen met de bewoners wordt voor de maaltijden gezorgd. De bewoners hebben een dagbesteding maar zonnodig is er een 24-uurs bezetting aanwezig zodat een bewoner in geval van ziekte gewoon thuis kan blijven. De kosten voor levensonderhoud en de huur betalen de bewoners uit hun uitkering uit de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering jonggehandicapten (Wajong) of salaris. De kosten van de begeleiding worden door het Zorgkantoor uit de AWBZ betaald. De kosten voor de huishoudelijke verzorging worden via een PGB betaald. De eindverantwoordelijkheid over de gang van zaken ligt bij de ouders van de bewoners.

In de tweede plaats betreft dit de plannen voor een woonzorg villa in de kern Warmond. De initiatiefneemsters zijn voornemens in totaal 20 woonunits te realiseren ten behoeve van actieve ouderen. Er wordt zorggedragen voor een optimaal leefklimaat met 24 uren zorg, waarbij gebruik gemaakt kan worden van de aanwezigheid van professionele zorgverleners. Tevens wordt domotica ingezet. Aan de bewoners wordt de mogelijkheid geboden gebruik te maken van huisfaciliteiten zoals medische zorg, consultancy, recreatieve activiteiten en een taxidienst. Het management voert tevens flankerend beleid uit voor de omwonenden. De zorg wordt gefinancierd middels de persoonsgebonden budgetten van de gebruikers van de zorg.

Visie achter het plan is om 'actieve ouderen' actief te houden en te stimuleren om actief te blijven met de ondersteuning van deskundigen en in samenwerking en wisselwerking met de omgeving. Bewoners van de villa worden betrokken bij het reilen en zeilen van de villa. Ze worden geacht hun eigen bijdrage te leveren, gebruikmakend van hun talenten en

kunde. De initiatiefneemsters zijn van mening dat op deze wijze een hoog standaard levenscomfort bereikt wordt ondanks de leeftijd van de bewoners. Voor de verzorging van de ouderen zijn overdag circa drie personeelsleden aanwezig. Het management bestaat uit de twee particuliere initiatiefneemsters.

In de derde plaats kunnen hier de plannen voor een trainings- en activeringscentrum in de vorm van een 'welzijnsplein' rond boerderij Zwetsloot in de kern Warmond genoemd worden. Met het initiatief voor het 'welzijnsplein' wordt beoogd integratiemogelijkheden te bieden aan kwetsbare groepen. Ondermeer wordt ruimte geboden voor ontmoeting, integratie, normalisatie en resocialisatie van mensen met een beperking of mensen die in een isolement dreigen te raken. Er worden mogelijkheden geboden voor een zinvolle dagbesteding en er worden trainingen aangeboden gericht op toetreding tot de reguliere arbeidsmarkt. De ISD Bollenstreek onderschrijft het nut en de noodzaak van dit initiatief. Voor een aantal groepen is een wat meer beschermde omgeving noodzakelijk om de eerste stap richting reïntegratie te kunnen zetten.

Op het terrein worden verder een dierenpension, een theehuis met boerderijwinkel en een Natuur Milieu en Educatief Centrum opgericht. Binnen het concept van het multifunctionele centrum is ook ruimte gecreëerd voor kunstzinnige vorming, waarbij diverse creatieve cursussen en een expositieruimte worden aangeboden.

Naast particuliere initiatieven worden mogelijkheden voor beschermd wonen voor mensen met een verstandelijke beperking ook aangeboden door professionele organisaties. Zowel 's Heerenloo West Nederland als Het Raamwerk hebben in Teylingen diverse locaties, zowel binnen de instelling zelf als 'in de wijk'.

Tot slot kan in dit kader het initiatief van de 'kangoeroewoningen' van woningcorporatie Vooruitgang genoemd worden. In de kern Voorhout heeft deze woningcorporatie twee van dergelijke woningen gebouwd. Een 'kangoeroewoning' is eigenlijk twee woningen in één. In de 'beschermende buidel', het appartement op de begane grond, kan een oudere of een kind met een verstandelijke beperking zelfstandig wonen met eigen faciliteiten. Boven, in de directe nabijheid, wonen de kinderen van de oudere of de ouders van het kind. De 'kangoeroewoningen' staan in de multifunctionele wijk Hoogh Teijlingen, een wijk met diverse voorzieningen op het gebied van wonen, zorg en welzijn.

- Project 'Eenzaamheid bij ouderen' GGD Hollands Midden
Naar schatting zijn ongeveer 1.600 ouderen in Teylingen matig eenzaam en ruim 300 ouderen ernstig eenzaam. Deze schatting is afgeleid uit cijfers van een recente gezondheidspeiling van de GGD Hollands Midden onder ouderen in Zuid-Holland Noord. Ongeveer 40% van de ouderen is matig tot ernstig eenzaam. Weliswaar wordt er veel gedaan in gemeenten om eenzaamheid bij ouderen te verminderen, maar een deel van de groep wordt niet bereikt. In een regionale inventarisatie van de GGD Hollands Midden *Eenzame ouderen over de drempel* komen veel knelpunten en oplossingsrichtingen naar voren. Kernachtig samengevat: het is belangrijk dat eenzame ouderen tijdig in beeld komen en dat zij zo veel mogelijk gebruik kunnen maken van het aanbod dat bij hen past. Samenwerking is daarbij essentieel. De uitkomsten van dit regionale rapport bieden inspiratie, maar de preventie van eenzaamheid moet passen binnen de lokale situatie. Het gaat erom dat de aanpak aansluit bij de knelpunten die men ervaart in de gemeente, de mogelijkheden die er zijn en de wensen die er leven.

De gemeente Teylingen is daarom in samenwerking met de GGD Hollands Midden een project gestart met organisaties en instellingen die, vanuit hun betrokkenheid bij de zorg en het welzijn van ouderen, bij kunnen dragen aan de vermindering van eenzaamheid bij ouderen. In dit project wordt gezamenlijk een aantal speerpunten en mogelijke oplossingen voor deze speerpunten bepaald. Door dit traject samen te doorlopen, hopen de gemeente en de GGD Hollands Midden dat een basis wordt gelegd voor concrete oplossingen en activiteiten. Na twee werkbijeenkomsten is een projectgroep samengesteld, die een werkplan maakt voor de uitvoering van activiteiten. De deelnemers bepalen zelf hun rol en inzet. De GGD Hollands Midden heeft het begin van het proces begeleid, daarna heeft zij het stokje doorgegeven aan de betrokken deelnemers.

In de eerste bijeenkomst is tot drie speerpunten voor de situatie in Teylingen gekomen. Dit betreft de volgende:

1. Het relationele aspect ontbreekt in de dienstverlening;
2. Het bereiken van de doelgroep lukt onvoldoende;
3. Er ontbreekt een leuke ontmoetingsplek.

In de volgende werkbijeenkomst is getracht voor deze speerpunten oplossingen te formuleren. Hierbij hebben de betrokkenen zich uiteindelijk geconcentreerd op het eerste speerpunt. Er is een viertal werkgroepjes samengesteld, die zich gedurende 2007 met de volgende acties bezig hebben gehouden:

1. Het opzetten van een sociale kaart voor ouderen;
2. Het opzetten van een campagne om eenzaamheid bespreekbaar te maken;
3. Het opstellen van een voorbeeldbrief die door verschillende organisaties gebruikt kan worden;
4. Het organiseren van een voorlichtingsmarkt bij de huisartsen tijdens de grieprikweek.

De verdere uitwerking van het project wordt meegenomen in de in 2008 te verschijnen nieuwe nota Ouderenbeleid Teylingen (zie ook paragraaf 4.5.6).

- Overleg Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Teylingen en gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving

Zoals reeds bij de uitwerking van prestatieveld 1 is aangegeven, levert de inrichting van de buitenruimte en de toegankelijkheid van openbare ruimten nog al eens problemen op voor de mobiliteit van mensen met een lichamelijke beperking. Ook bij prestatieveld 5 speelt deze mobiliteit een grote rol. Om deze reden wordt hier wederom bij het overzicht van het huidig beleid het overleg tussen de Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Teylingen en de gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving gericht op het oplossen van eventuele knelpunten in deze toegankelijkheid van de buitenruimte en openbare ruimten genoemd. Dit onderwerp zal tevens opgenomen worden in de in 2008 te verschijnen nieuwe nota Gehandicaptenbeleid voor de gemeente Teylingen (zie ook paragraaf 4.5.6).

- Verbetering toegankelijkheid openbaar vervoer

Voor het meedoen aan de samenleving is het van groot belang dat mensen met een lichamelijke beperking zoveel mogelijk dezelfde bestemmingen kunnen bereiken als mensen zonder een beperking. Hiertoe dient het openbaar vervoer optimaal toegankelijk te worden gemaakt. Hoe toegankelijker het reguliere openbaar vervoer is, des te minder zal er een beroep worden gedaan op individuele vervoersvoorzieningen.

De provincie Zuid-Holland heeft zich ten doel gesteld om in samenwerking met de verantwoordelijk wegbeheerders (onder andere de gemeenten) in het jaar 2015 50% van de bushaltes aangepast te hebben. Hiermee zou zo'n 80% van de reizigers een toegankelijke in- en uitstaphalte hebben. Omdat met het aanpassen van de haltes veel geld gemoeid is, heeft de provincie een inventarisatie uit laten voeren door een extern bureau. Aan de hand van deze inventarisatie is een lijst met bushaltes opgesteld die vóór 2015 aangepast moeten zijn. In deze eerste lichting gaat het om bushaltes die (indirect) betrekking hebben op ziekenhuizen, verzorgingstehuizen en andere openbare gelegenheden waar relatief veel mensen die minder valide zijn gebruik van maken. Het kan om bushaltes gaan die bij een dergelijke locatie gelegen zijn, dan wel haltes die onderdeel uitmaken van een busroute met als bestemming één van die genoemde functies. De prioriteit is volgens dat principe bepaald omdat het (financieel) onmogelijk is alle bushaltes in deze provincie aan te passen.

Voor Teylingen zijn 25 bushaltes op de lijst geplaatst. In de kern Sassenheim zijn dat er 10, in de kern Voorhout 9 en in de kern Warmond 5. Op dit moment is nog niet duidelijk wanneer de werkzaamheden van start gaan. Dit heeft mede te maken met het feit dat er op dit moment nog geen duidelijkheid bestaat over de daadwerkelijke toezegging van subsidie door de provincie. Dat de hoogte van deze subsidie onvoldoende zal zijn om de daadwerkelijke kosten te dekken, staat echter vast. De gemeente zal hier zelf ook aan moeten bijdragen. Over het beschikbaar stellen van deze financiële middelen dient nog besluitvorming plaats te vinden.

- Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (CVV)
Inwoners van Teylingen kunnen gebruik maken van de Regiotaxi Bollenstreek. Deze regiotaxi is een collectief vraagafhankelijk vervoerssysteem dat vervoer verricht in de gemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijkerhout en Teylingen. De Regiotaxi Bollenstreek is toegankelijk voor verschillende groepen inwoners: mensen met een indicatie voor een WMO vervoersvoorziening, 65 plussers, 75 plussers, begeleiders en meereizende personen. Voor deze verschillende groepen gelden verschillende tarieven.
- Project 'Task Force 50+'
Gebleken is dat het huidige sport- en bewegingsaanbod niet voldoende meegroeit met de steeds groter wordende vraag van mensen van 50 jaar en ouder. Dit onvoldoende meegroeien heeft zowel betrekking op de omvang van het aanbod als op de aard van het aanbod. In navolging van het landelijke project 'Task Force Sport en Bewegen 50+' is er ook een lokale variant van dit project opgezet. Met dit project op lokaal niveau wordt gestreefd naar een aanbod op maat. Dit 'op maat' kan worden begrepen als:
  1. Een voldoende omvangrijk aanbod dat aansluit bij de groeiende groep senioren;
  2. Een kwalitatief sport- en bewegingsaanbod dat aansluit bij de leef- of belevingswereld van de verschillende senioren;
  3. Een bewegingsaanbod dat aansluit bij bestaande initiatieven van organisaties en (groepen) individuen op lokaal en landelijk niveau.

Het primaire doel van het project is meer senioren te stimuleren deel te nemen aan sport- en bewegingsactiviteiten door meer en betere strategieën en methodieken te ontwikkelen en te implementeren. Meer specifiek betekent dit:

- Meer draagvlak creëren voor activiteiten in het kader van sport en bewegen voor 50+;
- Meer samenhang aanbrengen tussen (geïsoleerde) activiteiten voor 50+;
- Het geven van een overzicht van het bestaande aanbod voor senioren;
- Het (indien nodig) aanpassen van het bestaande sport- en bewegingsaanbod;
- Het creëren van nieuw aanbod naar wensen en behoeften van senioren.

Het project bestaat uit twee fasen:

1. De initiërende en inventariserende fase
Tijdens deze eerste fase wordt enerzijds de lokale situatie in kaart gebracht en anderzijds wordt een organisatiestructuur geïnstalleerd.
2. De beleidsmatige en uitvoerende fase
De eerste fase biedt een goed beeld van de huidige situatie binnen de gemeente op het terrein van sport en bewegen voor mensen van 50 jaar en ouder. Dit onderzoek leidt tot concrete beleidsaanbevelingen, resulterend in een plan van aanpak en activiteiten voor de gemeente. In dit plan worden tevens concrete en meetbare doelstellingen/resultaten beschreven met betrekking tot ondermeer het aanbod en het aantal bewegers. In deze fase staat de uitvoering van activiteiten centraal.

De eerste fase van het project heeft in Teylingen in de tweede helft van 2007 plaatsgevonden. In 2008 zal het project de tweede fase ingaan en is het de bedoeling dat overgegaan gaat worden tot de daadwerkelijke uitvoering van de activiteiten.

- Consultatiebureau voor ouderen
Op 1 september 2007 is Valent RDB in de kern Sassenheim gestart met een consultatiebureau voor ouderen. Doel is om senioren te ondersteunen waardoor ze zo lang mogelijk zelfstandig kunnen functioneren. Het consult bestaat uit een gesprek met een verpleegkundige met ervaring in de seniorenzorg. Naast de lichamelijke aspecten wordt ook ingegaan op het psychisch en sociaal functioneren. Bovendien wordt aandacht besteed aan de voeding- en vochtinname, het medicijngebruik en het slaappatroon. Tot slot wordt het bewegingspatroon en het daaraan gekoppelde valrisico besproken. Indien noodzakelijk wordt de cliënt verwezen naar gezondheids- en welzijnsinstellingen in de regio. Het consultatiebureau wordt gehouden in samenwerking met de huisartsen, is gehuisvest in de groepspraktijkruimte en draait voorlopig twee uur de week. Iedereen van 60 jaar of ouder woonachtig in Teylingen kan zich op eigen initiatief aanmelden bij het bureau. Aan deelname zijn geen kosten verbonden. Het voornemen bestaat om ook in de kernen Voorhout en Warmond een consultatiebureau voor ouderen op te starten. Momenteel worden er met de gemeente gesprekken gevoerd over eventuele subsidiëring met ingang van 2009.

4.5.5 Knelpunten

1. Zoals reeds in paragraaf 4.5.1 opgemerkt, vraagt de invulling van dit prestatieveld om de hantering van het uitgangspunt van 'inclusief beleid'. Dit is een betrekkelijk nieuwe benadering die nog ingebed moet worden in de gemeentelijke organisatie. Deze inbedding kost tijd en zal nog niet altijd automatisch of met de nodige 'haken en ogen' plaatsvinden. Met andere woorden, de gemeente zal zich deze werkwijze eigen moeten maken.

Gezien het feit dat de doelgroepen van dit prestatieveld zeer divers zijn (alle mensen met een beperking), zijn er veel verschillende benaderingen van dit onderdeel van de wet mogelijk. Er zal er niet één de juiste zijn, het gaat om de juiste combinatie van voorzieningen afgestemd op (de lokale situatie met betrekking tot) deze doelgroepen. In zijn algemeenheid heeft de gemeente bij dit prestatieveld de taak te trachten al de verschillende invalshoeken van de diverse spelers aan hetzelfde perspectief te laten werken. Dit kan slechts door een overkoepelende strategische visie te ontwikkelen, daarvoor draagvlak te zoeken dan wel te creëren, de integrale wijze van probleembenadering en de benodigde activiteiten te stimuleren. Dit inzicht is op zich een begin, maar er is nog een lange weg te gaan alvorens de gewenste vanzelfsprekendheid en integraliteit bereikt is.

2. Zowel 's Heerenloo West Nederland als Het Raamwerk hebben in het overleg met de gemeente aangegeven het gebrek aan een ontmoetingsruimte (soos) in de wijk voor hun cliënten te ervaren. Het Raamwerk beschikt wel over zogenaamde steunpunten in de wijk waar cliënten terecht kunnen voor ondersteuning of ontspanning, maar een echte ontmoetingsruimte wordt gemist. Dit geldt met name voor de avonduren, in de ochtend en overdag zijn de cliënten bezig met huishoudelijke activiteiten of dagbestedings/behandelactiviteiten. De opzet van deze steunpunten zou ook eigenlijk verbreed moeten worden zodat ook andere doelgroepen (bijvoorbeeld ouderen) hier gebruik van zouden kunnen maken. Dit zou de acceptatie van dergelijke steunpunten (en zodoende de integratie van deze doelgroepen) in de wijk vergroten. Bij dit knelpunt liggen overeenkomsten en mogelijkheden met het eerder bij prestatieveld 1 genoemde knelpunt ten aanzien van het ervaren tekort aan ontmoetingsruimten voor ouderen.
3. In ditzelfde overleg hebben 's Heerenloo West Nederland en Het Raamwerk opgemerkt dat er een knelpunt bestaat ten aanzien van de vrijetijdsbesteding van hun cliënten. Met name in de avonduren bestaan er onvoldoende mogelijkheden voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking om zich middels het reguliere verenigingsleven (sport, culturele activiteiten, jeugd- en jongerenwerk) te ontspannen. De drempel voor deelname is voor deze doelgroepen op dit moment te hoog. Om het meedoen van deze mensen aan de samenleving zo veel mogelijk te bevorderen, is het van belang dat (uiteraard waar mogelijk, niet alle activiteiten lenen zich hiervoor) deze groep zich zo veel mogelijk aansluit bij het 'gewone' verenigingsleven. Dit zal soms echter wel flexibiliteit, (kleine) aanpassingen en/of de inzet van extra vrijwilligers van een vereniging verlangen. Een voorbeeld van een vereniging waar deze mogelijkheid inmiddels al wel geboden wordt, is de bowlingclub in de kern Sassenheim. Dit is een groot succes.

In het kader hiervan is Het Raamwerk inmiddels met het project 'Vrijetijdscoach' gestart. Bij dit project bemiddelt een zogenaamde vrijetijdscoach tussen de vraag van cliënten naar vrijetijdsbesteding en de mogelijkheden op dit gebied bij verenigingen. Bij deze matching wordt gebruik gemaakt van vrijwilligers. De vrijetijdscoach werkt per gemeente, kent het sociale netwerk in deze plaats en maakt tevens gebruik van het sociale netwerk van de aanvrager.

4. Een meer algemeen knelpunt betreft het feit dat niet alle doelgroepen van de WMO de weg naar de benodigde informatie (en dus naar het loket) weten te vinden. Een speciale groep betreft in dit kader de mensen die een beroep doen op de geestelijke gezondheidszorg. Bij deze groep bestaat regelmatig behoefte aan informatie en advies omtrent activiteiten en (gemeentelijke) producten die voor haar van belang is, maar zij weet doorgaans niet waar zij hiervoor terecht kan. Tevens is het zaak dat de loketmedewerkers goed weten op welke wijze zij de informatie en het advies over moeten brengen op deze doelgroep. Om dit knelpunt enigszins op te lossen, heeft GGZ Duin- en Bollenstreek reeds aan de gemeente laten weten op korte termijn voorlichtingsbijeenkomsten voor de loketmedewerkers te organiseren.

4.5.6 Actiepunten

1. Het op zodanige wijze uitvoering geven aan de regionale prestatieafspraken wonen, zorg en welzijn van de Regionale Commissie Gezondheidszorg Zuid-Holland Noord dat de voor de gemeente Teylingen in deze afspraken neergelegde doelstellingen ook daadwerkelijk gerealiseerd worden.
2. In 2008 zal er een nota Gehandicaptenbeleid voor de gemeente Teylingen opgesteld worden. Onderwerpen waar in deze nota zeker aandacht aan geschonken zal worden, zijn (onder andere):
  - De toegankelijkheid van de buitenruimte, openbare ruimten en het openbaar vervoer voor mensen met een lichamelijke beperking;
  - De mogelijkheden voor deelname aan het reguliere verenigingsleven (sportverenigingen, sociaal-culturele verenigingen en het jeugd- en jongerenwerk) voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking (vrijtijdsbesteding). Afhankelijk van de mogelijkheden en de aard van de activiteiten, zal het hierbij gaan om deelname van mensen met een beperking aan een bestaand team of aan de bestaande activiteiten of om de samenstelling van een apart team voor deze mensen binnen de vereniging;
  - De mogelijkheden voor de inrichting van een ontmoetingsplek (soos) voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. In het verlengde hiervan zal bekeken worden in hoeverre het mogelijk is de reeds bestaande wijksteunpunten van Het Raamwerk voor meerdere doelgroepen geschikt te maken (breder te trekken). Bij dit actiepunt liggen wellicht combinatiemogelijkheden met de eerder genoemde ontmoetingsruimtes voor ouderen. In ieder geval zullen deze partijen actief betrokken bij de planvorming rond de vervangende accommodatie voor het gebouw *De Ankerplaats* dat hoogstwaarschijnlijk in 2009 gesloopt gaat worden.
3. In 2008 zal er een nota Ouderenbeleid voor de gemeente Teylingen opgesteld worden. Onderwerpen waar in deze nota zeker aandacht aan geschonken zal worden, zijn (onder andere):
  - De mogelijkheden voor de inrichting van ontmoetingsruimtes voor ouderen. Voorwaarde hiervoor is wel dat de resultaten van het door het SWOT uitgevoerde onderzoek (zie paragraaf 4.1.6) ook daadwerkelijk deze behoefte bij de doelgroep aantonen;
  - De wijze waarop in de komende jaren vervolg zal worden gegeven aan de uitvoering van het project 'Eenzaamheid bij ouderen'.
4. Het op actieve wijze uitvoering geven aan de in het kader van het project 'Task Force 50+' geïnitieerde activiteiten.

4.6 Prestatieveld 6 Het verlenen van voorzieningen aan mensen met beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer

4.6.1 Omschrijving en afbakening

Dit prestatieveld beschrijft het onderdeel van maatschappelijke ondersteuning dat zich richt op individuele mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem. Het gaat hier om individueel te verlenen voorzieningen, die aan de behoefte van het individu zijn aanpast. Dat individuele gebruikskarakter van de voorziening betekent niet dat de gemeente het verlenen van die voorziening niet op collectieve wijze kan vorm geven. Of men 'toegang' heeft tot een dergelijke voorziening hangt echter altijd af van de individuele kenmerken van de persoon met een beperking. De individuele voorzieningen betreffen in dit geval de voormalige WVG voorzieningen en de vanuit de AWBZ overgekomen hulp bij het huishouden.

De WMO zegt hier het volgende over:

1. *Ter compensatie van de beperkingen die een persoon ondervindt in zijn zelfredzaamheid en zijn maatschappelijke participatie, treft het college van B&W voorzieningen op het gebied van maatschappelijke ondersteuning die hem in staat stellen:*
  - a. *een huishouden te voeren;*
  - b. *zich te verplaatsen in en om de woning;*
  - c. *zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel;*
  - d. *medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan.*
2. *Bij het bepalen van de voorzieningen houdt het college van B&W rekening met de persoonskenmerken en behoeften van de aanvrager van de voorzieningen, alsmede met de capaciteit van de aanvrager om uit oogpunt van kosten zelf in maatregelen te voorzien.*

Het bovenstaande 'compensatiebeginsel' speelt, evenals bij prestatieveld 5, hier een belangrijke rol. Op basis van de in hoofdstuk 2 genoemde procesvereisten, dienen gemeenten in een verordening vast te leggen op welke wijze zij dit compensatiebeginsel invulling geven. In het *Coalitieakkoord 2006-2010* staat opgenomen dat het beleid van de gemeenteraad er de komende tijd op gericht blijft het bestaande aanbod van zorg zoveel mogelijk in stand te houden. Voor de hulp bij het huishouden (die niet onder de voormalige WVG viel) betekent dit dat deze overgenomen is op de wijze waarop deze voorheen onder de AWBZ werd uitgevoerd (continuering van de oude condities waaronder de zorg geleverd werd en continuering van het oude niveau van de zorg). Voor de voormalige WVG voorzieningen houdt dit in dat deze op gelijke wijze als vóór de invoering van de WMO verstrekt worden. In de verordening is een bepaling met betrekking tot een evaluatie van de huidige werkwijze opgenomen. Dit evaluatiemoment staat gepland voor medio 2008. Op dat moment zal bekeken worden of de huidige invulling van het compensatiebeginsel ook de juiste is voor de lokale omstandigheden in Teylingen. Mocht dit niet het geval zijn, dan zullen er wijzigingen voorgesteld gaan worden. Bovenstaand uitgangspunt is van toepassing op alle bij de ISD Bollenstreek aangesloten gemeenten.

4.6.2 Relatie met de overige prestatievelden

Vanuit dit prestatieveld liggen er diverse dwarsverbanden met andere prestatievelden van de wet. In de eerste plaats zal er om tegemoet te komen aan de toenemende behoefte aan zorg een zwaarder beroep gedaan moeten worden op mantelzorgers en vrijwilligers. De bereidheid om zich vrijwillig in te zetten voor anderen hangt nauw samen met de mate waarin mensen zich met elkaar betrokken voelen. Daarmee raakt dit prestatieveld aan het terrein van de *civil society*, dus prestatieveld 1.

In de tweede plaats is de gemeente gehouden om cliënten te informeren, te adviseren en te ondersteunen bij hun zoektocht naar het vinden van voorzieningen om hun beperking(en) (gedeeltelijk) op te lossen. Hiermee geeft de gemeente invulling aan haar informatie- en adviesfunctie neergelegd in prestatieveld 3.

In de derde plaats is uit het (schaarse) onderzoek dat tot nu toe gedaan is naar de positie van mantelzorgers, gebleken dat er vaak een zware wissel getrokken wordt op de aanbieders van die vorm van zorg. Gelet op de vergrijzing zal er in de toekomst een (nog) groter beroep gedaan worden op mantelzorg. Voorzieningen om overbelasting te komen, zullen dan ook steeds belangrijker worden. Hierbij kan gedacht worden aan respijtzorg en liggen er nauwe banden met prestatieveld 4.

Ten slotte brengt een doelmatige en doeltreffende uitvoering van het compensatiebeginsel met zich mee dat in voorkomende gevallen een collectieve voorziening moet kunnen worden aangemerkt als voorliggend ten opzichte van een individuele voorziening. Dit vereist wel dat die collectieve voorziening aan redelijk te stellen eisen ter compensatie van de bij de zorgvrager geconstateerde

beperking moet voldoen. Met andere woorden: de collectieve voorziening moet dan zowel kwantitatief als kwalitatief toereikend zijn om te voorzien in de benodigde compensatie. Dit leidt tot een verwevenheid met prestatieveld 5.

4.6.3 Doelstelling

De gemeente Teylingen wil voor mensen met een ergonomische en/of psychosociale belemmering de randvoorwaarden scheppen dat zij zo volledig mogelijk deel kunnen nemen aan de samenleving en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Zij stelt zich hierbij sociaal en klantgericht op, maar gaat wel uit van de eigen verantwoordelijkheid van de klant. Eerst wordt gekeken of de algemene voorzieningen, georganiseerd in prestatieveld 5, voldoende oplossingen bieden. Zo niet, dan worden aanvullend specifieke voorzieningen verstrekt.

Hierbij wordt onderkend dat er grenzen zijn aan de eigen mogelijkheden van mensen, zoals het zelf kunnen organiseren van de zorg, het beheren van persoonsgebonden budgetten en het beroep op de mantelzorg.

4.6.4 Huidig beleid

In december 2006 heeft de raad de *Beleidsnotitie WMO Teylingen* vastgesteld. In deze notitie is uiteengezet op welke wijze in Teylingen met ingang van 1 januari 2007 uitvoering gegeven wordt aan de nieuwe taken die de WMO voor de gemeente met zich meebrengt. De nadruk ligt in deze notitie op de organisatie van de hulp bij het huishouden. De in deze notitie neergelegde uitgangspunten vormen de bouwstenen voor de eveneens in december 2006 door de raad vastgestelde *Verordening maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek*. Middels de vaststelling van de *Kadernota Invoering WMO Teylingen* is bepaald dat de gemeente voor wat betreft de uitvoering van de hulp van het huishouden uitgaat van toepassing van het gemeentemodel. Dit houdt in dat de ISD Bollenstreek optreedt als uitvoeringsorgaan. Dit model was reeds van toepassing voor de overige individuele voorzieningen (de voormalige WVG voorzieningen).

Bij het opstellen van deze WMO verordening is gebruik gemaakt van de landelijke modelverordening. Deze is te interpreteren als een WVG plus verordening, uiteraard met aandacht voor alle nieuwe begrippen en inzichten die de WMO aangeeft. Dit model is vergeleken met de lokale WVG verordening en recente jurisprudentie. Uitgangspunt bij het samenstellen van deze verordening was het zoveel mogelijk integreren van het voormalige gemeentelijke WVG beleid, uiteraard op punten waar geen strijdigheid was met de WMO.

De verordening is een kaderdocument waarin de hoofdlijnen van het recht op individuele WMO voorzieningen zijn vastgelegd. Een verdere uitwerking van deze hoofdlijnen vindt enerzijds plaats in het *Verstrekkingsbeleid maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* en anderzijds in het *Besluit financiële bijdragen maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek*.

Onderwerpen die een belangrijke rol spelen binnen de verordening en (verder) uitgewerkt zijn in de *Beleidsnotitie WMO Teylingen*, betreffen de volgende:

- Definitie hulp bij het huishouden
Gelet op het feit dat Teylingen er voor gekozen heeft in eerste instantie de hulp bij het huishouden uit te voeren overeenkomstig de wijze waarop dit onder de AWBZ gebeurde, is gekozen voor een definitie zoals deze onder de AWBZ gehanteerd werd: *'Hulp bij het huishouden omvat het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van het verzorgen van het huishouden in verband met een somatische, psychogeriatrische of psychiatrische aandoening of beperking, een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap of een psychosociaal probleem die of dat leidt of dreigt te leiden tot het disfunctioneren van de verzorging van het huishouden van de verzekerde (in de WMO 'cliënt') dan wel van de leefeenheid waartoe de verzekerde (in de WMO 'cliënt') behoort, te verlenen door een instelling (in de WMO 'of anderen')*'.

De aard van de te leveren ondersteuning verschilt per huishouden. In het bestek voor de aanbesteding is de hulp bij het huishouden opgedeeld in de onderstaande vier categorieën:

Categorie 1: Huishoudelijke werkzaamheden, bijvoorbeeld stof afnemen, afwassen, opruimen, ramen zemen en sanitair schoonmaken

Categorie 2: Categorie 1 aangevuld met was doen en opbergen, bed opmaken en verschoneren en het verzorgen van planten en huisdieren

Categorie 3: Categorie 2 aangevuld met activiteiten behorende bij de organisatie van het huishouden, bijvoorbeeld helpen bij het bereiden van de maaltijd, opvoedingsactiviteiten, administratieve werkzaamheden en het plannen en beheren van middelen met betrekking tot het huishouden.

Categorie 4: Categorie 2 aangevuld met activiteiten behorende bij een situatie van een ontregelde huishouding, bijvoorbeeld instrueren over het omgaan met hulpmiddelen, textielverzorging, omgaan met het budget of begeleiding bij opvoeding. Mogelijkerwijs worden in deze categorie tevens activiteiten uit categorie 3 uitgevoerd.

- Toegang tot de hulp bij het huishouden (indicatiestelling)

In de WMO vervalt het verzekerde recht op zorg. De gemeente is dan ook niet verplicht om indicaties te (laten) stellen voor de individuele WMO voorzieningen. De gemeente Teylingen kiest daar echter wel voor om de wet zo doelmatig mogelijk uit te kunnen voeren. Om de indicatie zo klantgericht, integraal, objectief, onafhankelijk en efficiënt mogelijk te laten verlopen, wordt vooralsnog aangesloten bij de werkwijze zoals deze onder de voormalige WVG plaatsvond, waarin de gemeente zelf middels hoogwaardige intake de eenvoudige indicaties stelt (in het ISD loket in de Gemeentewinkel) en de advisering over de indicatiestelling in complexe situaties uitbesteedt aan een onafhankelijk adviesorgaan.

Voor deze onafhankelijke advisering zijn middels een onderhandse aanbestedingsprocedure contracten afgesloten met het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) en twee kleinere partijen die, meer dan het CIZ, gespecialiseerd zijn in een aantal specifieke lichamelijke aandoeningen (Van Brederode Adviesgroep en WOSM.). Het CIZ blijft namelijk de indicatiestelling voor de AWBZ uitvoeren waardoor een integraal oordeel en een integrale dossiervorming mogelijk is. In geval van een meervoudige aanvraag (een aanvraag die zowel betrekking heeft op een WMO voorziening als een AWBZ voorziening) heeft de cliënt zo met slechts twee indicatieorganen te maken, wat ook de onderlinge communicatie tussen beide organen ten goede komt.

Vooraf is niet altijd meteen te bepalen welke indicaties eenvoudig zijn en de gemeente dus zelf afhandelt en welke complex zijn, zodat een advies van een externe instantie noodzakelijk is. Indicatiestelling door de gemeente is over het algemeen mogelijk in de volgende situaties:

- Aanvragen voor enkel hulp bij het huishouden (dus geen complexe zorgvraag). Het CIZ heeft ten behoeve van de uitvoering van de WMO voor gemeenten een beslisboom ontwikkeld waarmee zij zelf indicaties kunnen stellen;
- Herindicaties van bekende klanten met een stabiele situatie die langere tijd hulp bij het huishouden nodig hebben;
- Mensen die reeds hulp bij het huishouden ontvangen en verhuizen naar Teylingen;
- Situaties waarin er al een compleet advies van derden beschikbaar is (bijvoorbeeld in verband met de aanvraag voor een andere WMO voorziening);
- Aanvragen voor kortdurende hulp bij het huishouden die door middel van het Standaard Indicatie Protocol (SIP) afgehandeld kunnen worden. Het gaat hierbij met name om aanvragen van mensen die uit het ziekenhuis komen en voor korte tijd hulp nodig hebben. Het SIP is een vragenlijst aan de hand waarvan het recht op hulp bij het huishouden of andere (AWBZ) zorg vastgesteld kan worden, zonder dat een beoordeling van een (para)medicus noodzakelijk is.

In de WMO verordening is opgenomen dat in de volgende gevallen extern advies gevraagd wordt:

- Er wordt extern advies gevraagd indien de verwachting bestaat dat de voorziening om medische redenen wordt afgewezen;
- Er wordt extern advies gevraagd wanneer het Dagelijks Bestuur van de ISD Bollenstreek dat overigens wenst.

Tot 1 januari 2007 werd de indicatiestelling voor de hulp bij het huishouden uitgevoerd door het CIZ die daarvoor landelijk vastgestelde protocollen toepaste. Het betrof het protocol *Gebruikelijke Zorg* en het protocol *Huishoudelijke Verzorging*. Tevens werd het ICF classificatiesysteem gehanteerd. Door de invoering van de WMO wordt de gemeente in de gelegenheid gesteld zelf indicatiecriteria vast te stellen. Het lokaal vaststellen van de indicatiecriteria past immers geheel binnen het gedachtegoed van de WMO die bij uitstek een lokale invulling nastreeft. Gelet op het feit dat Teylingen er voor gekozen heeft in eerste instantie de hulp bij het huishouden uit te voeren overeenkomstig de wijze waarop

dit onder de AWBZ gebeurde, betekent dit echter dat zij vooralsnog de criteria van het CIZ (en dus de landelijke protocollen) overgenomen heeft. Ook de grote tijdsdruk om in de invoering de wet vóór 1 januari 2007 geregeld te hebben, heeft hierbij een rol gespeeld. Bij het reeds in paragraaf 4.6.1 genoemde evaluatiemoment van de WMO verordening (medio 2008), zullen de indicatiecriteria tegen het licht gehouden worden en zal er aan de hand van de tot dan toe opgedane praktijkervaring bekeken worden of aanpassing van deze criteria noodzakelijk dan wel wenselijk is.

Ervaring opgedaan in de praktijk heeft inmiddels al een beleidsaanpassing tot gevolg gehad. Herindicaties voor hulp bij het huishouden bleken in veel gevallen te leiden tot minder aantal uren zorg waar de cliënt in eerste instantie (onder de werking van de AWBZ) voor geïndiceerd was. Dit ondanks het feit dat de CIZ indicatie- en uitvoeringsprotocollen één op één door de gemeente overgenomen zijn. Het betreft een landelijk beeld en heeft niets te maken met de opvatting dat óf de ISD Bollenstreek strenger zou indiceren dan het CIZ óf dat het CIZ te soepel geïndiceerd zou hebben. Deze ontwikkeling kan verklaard worden uit het feit dat de AWBZ/CIZ slechts werkte met categorieën en klassen en niet met exacte aantal uren zoals de ISD Bollenstreek gemeenten nu doen. De klassen hebben een bandbreedte van 1,9 uur. Onder de AWBZ kon de cliënt in samenspraak met zijn zorgverlener binnen deze bandbreedte het aantal uren zorg afspreken. Concreet betekende dit dat de cliënt en de zorgaanbieder het aantal uren zorg bepaalden en dit buiten de indicatiesteller omging. Om dit knelpunt op te lossen, is inmiddels besloten het eerder vastgestelde beleid te versoepelen en slechts te volstaan met het indiceren in klassen en de cliënt de ruimte te geven binnen de bandbreedte zorg in te laten zetten.

Bij het vaststellen van de noodzaak voor hulp bij het huishouden, worden de volgende aspecten beoordeeld:

1. Is er sprake van een medische beperking?

In de indicatiestelling wordt dit bepaald aan de ICF classificatie. Dit is een wereldwijd begrippenkader om beperkingen en daaruit voortvloeiende participatieproblemen te beschrijven.

2. Is de belanghebbende daarvoor niet (volledig) in staat een huishouden te voeren?

Er dient een rechtstreeks verband te zijn tussen de beperking en het niet in staat zijn een huishouden te voeren.

3. Kan zijn leefeenheid werkzaamheden overnemen (gebruikelijke zorg)?

Voor de indicatiestelling voor de hulp bij het huishouden is niet alleen de situatie van de zorgvrager van belang, maar ook die van de leefeenheid waartoe hij behoort. Een leefeenheid is een (echt)paar met (indien van toepassing) zijn inwonende meer- en minderjarige kinderen die duurzaam een huishouden voeren. Mensen die samen een leefeenheid vormen, horen voor elkaar te zorgen waar dat kan. Ze zijn dus ook gezamenlijk verantwoordelijk voor het huishouden. Het aandeel dat ieder lid van de leefeenheid geacht wordt bij te *kunnen* dragen aan het huishouden, wordt gebruikelijke zorg genoemd.

4. Zijn er andere, voorliggende voorzieningen die voldoende compensatie kunnen bieden?

In de WMO staat over voorliggende voorzieningen in artikel 2, dat er geen aanspraak op maatschappelijke ondersteuning bestaat voor zover er met betrekking tot de problematiek die in het gegeven geval aanleiding geeft voor de noodzaak tot ondersteuning, een voorziening op grond van een andere wettelijke bepaling bestaat. Dit betekent dat alle wetten, dus ook de AWBZ, voorliggende voorzieningen zijn voor de WMO. Ten aanzien van de wettelijk voorliggende voorzieningen is de WMO zodoende het sluitstuk. Ten aanzien van al algemeen gebruikelijke voorzieningen is middels de vaststelling van de WMO verordening bepaald dat deze ook voorliggend zijn op de WMO. Alleen als in crisissituaties een voorliggende voorziening niet tijdig beschikbaar is, kan ter overbrugging tijdelijk een indicatie afgegeven worden.

5. Draagt de sociale omgeving bij aan compensatie (mantelzorg)?

De WMO legt de nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van de burger. Er wordt van hem verwacht dat hij eerst hulp zoekt bij personen in zijn omgeving. Deze niet professionele vorm van zorg, die de gebruikelijke zorg overstijgt, is mantelzorg. Bij de indicatiestelling voor hulp bij het huishouden wordt mantelzorg meegenomen in de afweging. Als mantelzorg vrijwillig beschikbaar is, wordt er voor dat deel van de zorg waarvoor mantelzorg aanwezig is, geen indicatie afgegeven. In dat geval moet de indicatiesteller wel nagaan of de mantelzorger de zorg aankan en als overbelasting dreigt, bezien of voor een

deel van de mantelzorg andere zorg geïndiceerd moet worden om de mantelzorger te ondersteunen of te ontlasten (de zogenaamde respijtzorg). Welke zorg de mantelzorger op zich neemt en hoeveel, is in overleg met de zorgvrager alleen aan de mantelzorger om te bepalen. Als mantelzorg afwezig is of wegvalt, wordt professionele zorg geïndiceerd.

6. Is de belanghebbende zelf in staat om de voorziening te betalen/daaraan bij te dragen (inkomensgrens/eigen bijdrage)?

Hier zal in het nu volgende gedeelte op ingegaan worden.

- Eigen bijdrage hulp bij het huishouden

De WMO biedt gemeenten de mogelijkheid voor alle individuele voorzieningen een eigen bijdrage te vragen aan personen van 18 jaar en ouder. Bij de overheveling van de middelen uit de AWBZ naar de WMO, is al rekening gehouden met de in de AWBZ geïnde eigen bijdragen. Het Rijk gaat er dus impliciet van uit dat gemeenten een eigen bijdrage gaan heffen. Als gemeenten geen of een lagere eigen bijdrage hanteren dan gangbaar was in de AWBZ, is het overgehevelde budget hoogstwaarschijnlijk niet toereikend en zal er bijgepast moeten worden. Teylingen heeft dan ook gekozen voor invoering van een eigen bijdrage bij de hulp bij het huishouden. Voor de overige individuele WMO voorzieningen (de voormalige WVG voorzieningen) wordt net als voorheen geen eigen bijdrage in rekening gebracht (voor rolstoelen is dit overigens als gevolg van een met algemene stemmen aangenomen motie in de Tweede Kamer ook niet toegestaan).

Bij hulp bij het huishouden gaat het om taken waar de burger in principe zelf verantwoordelijk voor is. Pas als deze hier niet (meer) toe in staat is, kan een beroep worden gedaan op de gemeente. In het verlengde van deze eigen verantwoordelijkheid is het mogelijk om, daar waar de burger een beroep moet doen op een individuele voorziening in de WMO, een eigen bijdrage te vragen waarbij rekening wordt gehouden met de financiële draagkracht van de burger. Om deze reden was het onder de werking van de AWBZ gebruikelijk om voor de hulp bij het huishouden een eigen bijdrage te vragen. Dit betekent dat het instellen van een eigen bijdrage voor de hulp bij het huishouden onder de werking van de WMO voor de cliënt een voortzetting van de oude situatie is.

De regels voor de eigen bijdrage in de WMO zijn vastgelegd in een Algemene Maatregel van Bestuur. Daarin is vastgelegd wat de minimale en maximale hoogte van de eigen bijdrage is, de daaraan verbonden inkomensgrenzen en het percentage van het inkomen boven de ondergrens dat als eigen bijdrage in rekening gebracht mag worden. Deze grenzen, bedragen en percentages zijn gelijk aan die voor de bepaling van de eigen bijdrage voor extramurale zorg in de AWBZ. Teylingen heeft ervoor gekozen de maximale eigen bijdrage vast te stellen op de hoogte van de bedragen zoals deze in de Algemene Maatregel van Bestuur vermeld zijn. Ook het minimale inkomen vanaf welke de eigen bijdrage afhankelijk van het inkomen wordt verhoogd, is vastgesteld overeenkomstig de hoogte bepaald in de Algemene Maatregel van bestuur.

Het anti-cumulatiebeding zoals dat onder de WVG bestond, is voor de WMO gehandhaafd, de WMO is hierbij preferent. Dit betekent dat cliënten die voor WMO voorzieningen al de maximale eigen bijdrage betalen, voor de extramurale zorg in de AWBZ geen eigen bijdrage meer hoeven te betalen.

De eigen bijdrage voor de hulp bij het huishouden wordt, net als de eigen bijdrage voor de AWBZ zorg, landelijk geïnd door het Centraal Administratiekantoor Bijzondere Ziektekosten (CAK). Op deze wijze worden cliënten die zowel een WMO voorziening als een AWBZ voorziening ontvangen geconfronteerd met twee verschillende rekeningen. De WMO bijdrage is wel preferent aan de AWBZ bijdrage. Dit wil zeggen dat bij mensen die gebruik maken van WMO voorzieningen waarvoor een eigen bijdrage geldt en van AWBZ zorg, de geïnde eigen bijdrage eerst ten goede komt aan de WMO en dus door het CAK (terug)betaald wordt aan de gemeente. Als er na afdracht van de eigen bijdrage voor de WMO nog ruimte in het inkomen over is, komt de eigen bijdrage ten goede aan de AWBZ kas.

De inningskosten van het CAK zijn reeds in mindering gebracht op het uitvoeringsbudget dat gemeenten van het Rijk ontvangen.

- Keuzevrijheid

Binnen de geest van de WMO is keuzevrijheid een groot goed. Immers het door mensen met een beperking volwaardig en als gelijken deelnemen aan de samenleving vraagt om mondige, zelfstandige burgers die aangesproken kunnen en willen worden. Niet alleen op

hun rechten, maar ook op hun plichten en verantwoordelijkheden. Die verantwoordelijkheid strekt zich, als de burger daartoe in staat is en er zelf voor kiest, ook uit tot het op een goede manier invullen van de hulp en de voorzieningen waar de cliënt gebruik van maakt. Voor de gemeenten ligt zodoende de vraag voor op welke wijze zij die keuzevrijheid en vraagsturing in gaan richten.

De gemeente kan (en moet) op verschillende manieren vormgeven aan keuzevrijheid binnen de uitvoering van de wet. De belangrijkste wetsbepalingen ten aanzien van keuzevrijheid zijn de volgende:

- De WMO bepaalt dat gemeenten in hun vierjarig beleidsplan moeten aangeven welke maatregelen zij nemen om cliënten keuzevrijheid te bieden;
- De gemeente biedt personen die aanspraak hebben op een individuele voorziening de keuze tussen het ontvangen van een voorziening in natura, het ontvangen van een financiële tegemoetkoming of het ontvangen van een persoonsgebonden budget (PGB).
- De mogelijkheid van het verstrekken van een PGB geldt voor alle individuele voorzieningen.
- Cliënten die kiezen voor zorg in natura dienen de keuze te hebben uit meerdere aanbieders.

- Persoonsgebonden budget (PGB)

Artikel 6 van de wet verplicht gemeenten om burgers die een individuele voorziening op basis van de WMO ontvangen (dus ook de voormalige WVG voorzieningen), de keuze te bieden tussen een voorziening in natura, een financiële tegemoetkoming of een PGB. De wettekst biedt één uitzonderingsmogelijkheid: 'tenzij hiertegen overwegende bezwaren bestaan'. De toelichting zegt hierover: "Van deze regel kan alleen worden afgeweken indien er overwegende bezwaren bestaan tegen toekenning van een persoonsgebonden budget aan de betreffende persoon'. Het moet dus gaan om problemen van individuele aard. Hierbij kan gedacht worden aan gevallen dat het zeer twijfelachtig is dat de betrokkene een financiële tegemoetkoming of een PGB besteedt aan datgene waarvoor het gegeven c.q. bedoeld is. Voorbeelden hiervan zijn mensen met bijvoorbeeld manische buien of verslavingsproblematiek. Als deze mensen echter een goed netwerk hebben dat voor hen het beheer kan verzorgen, kan een PGB natuurlijk wel als keuze beschikbaar blijven.

Een PGB in plaats van zorg in natura geeft de PGB houder meer keuzevrijheid. De PGB houder kan zelf bepalen wie aan hem zorg verleent, op welk tijdstip, welke werkzaamheden de zorgverlener verricht en hoeveel hij de zorgverlener per uur betaalt. De PGB houder kan een zorgverlener inhuren via een instelling, maar ook een zelfstandig persoon of iemand uit zijn privé omgeving.

Bij het PGB spelen een aantal aspecten een belangrijke rol:

1. Waardebepaling van het PGB

Onder de werking van de WMO zijn de gemeenten vrij in de bepaling van de hoogte van het PGB. De PGB systematiek is uitgewerkt in de AWBZ. De waarde van een PGB is in de AWBZ lager dan de waarde van een voorziening in natura. Dit heeft te maken met het feit dat er bij de verstrekking van voorzieningen in natura sprake is van overheadkosten die in het geval van een PGB wegvallen. Gelet op het uitgangspunt dat de gemeente Teylingen er voor gekozen heeft in eerste instantie de hulp bij het huishouden uit te voeren overeenkomstig de wijze waarop dit onder de AWBZ gebeurde, is deze systematiek in beginsel overgenomen. Daar de WMO voorschrijft dat gemeenten voor alle individuele voorzieningen de mogelijkheid van een PGB aan dienen te bieden, is deze systematiek ook van toepassing verklaard op de voormalige WVG voorzieningen.

De hoogte van het PGB is vastgelegd in het *Besluit financiële bijdragen maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek*. De hulp bij het huishouden die door de als gevolg van de aanbesteding gecontracteerde aanbieders geleverd wordt, is zoals eerder aangegeven onderverdeeld in vier categorieën, variërend van lichtere hulp tot zware en intensievere hulp. Uiteraard variëren de kosten van deze verschillende categorieën hulp. Onder de AWBZ was er sprake van een enkel uurtarief voor de hoogte van het PGB, ongeacht de soort c.q. zwaarte van de hulp bij het huishouden waarvoor een zorgvrager geïndiceerd was, te weten HV 1 of HV2. Voor het inkopen van een 'duurdere' vorm van zorg werd zodoende evenveel budget verstrekt als voor het inkopen van een 'goedkopere' vorm van zorg. Feitelijk is dit niet reëel. Voor de hoogte van het PGB voor hulp bij het huishouden in het kader van de WMO is daarom aansluiting gezocht bij de verschillen in kosten waartoe de verschillende in zwaarte variërende categorieën leiden. De omvang van het PGB is

daarom, naast de klasse (het aantal uren zorg dat de cliënt toegewezen krijgt), ook afhankelijk van het tarief van de categorie hulp die geïndiceerd is. Het tarief dat voor het PGB hierbij per categorie gehanteerd wordt, is gebaseerd op de gemiddelde uurtarieven per categorie zorg in natura van de gecontracteerde aanbieders en bedraagt 88% van deze gemiddelde uurtarieven.

Voor cliënten die na het (van rechtswege) vervallen van hun AWBZ indicatie aansluitend geïndiceerd worden voor hulp bij het huishouden in het kader van de WMO, is een gemeentelijke overgangsregeling ingesteld tot 1 januari 2009. In deze overgangsregeling is het PGB voor hulp bij het huishouden in categorie 1 en 2 gebaseerd op 100% van het gemiddelde uurtarief voor zorg in natura om daarmee de achteruitgang ten aanzien van het enkelvoudige AWBZ tarief voor het PGB te beperken. Het PGB voor hulp bij het huishouden in categorie 3 en 4 is in de overgangsregeling eveneens gebaseerd op 88% van het gemiddelde uurtarief voor zorg in natura en is daarmee gelijk aan het PGB van zorgvragers die niet onder de gemeentelijke overgangsregeling vallen. Het PGB voor categorie 3 is namelijk gelijkwaardig en voor categorie 4 hoger dan het PGB op grond van de AWBZ.

2. *Ondersteuning PGB houders*

Hier zal in het onderstaande gedeelte op ingegaan worden.

3. *Verantwoording bestedingen*

Bij de verstrekking van voorzieningen in de vorm van een PGB, zijn cliënten zelf verantwoordelijk voor de inkoop van kwalitatief goede zorg en hulpmiddelen. Uit onderzoek naar PGB's in de AWBZ is gebleken dat oneigenlijk gebruik van een PGB slechts in incidentele gevallen voorkomt. Gemeenten zijn vrij de besteding van PGB's al dan niet te controleren. Middels de vaststelling van het *Besluit financiële bijdragen maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* heeft Teylingen besloten dat er bij bedragen onder de € 5.000,-- een steekproef plaatsvindt met een minimale omvang van 10% van de verstrekte PGB's onder dit bedrag. Bij bedragen gelijk aan of hoger dan € 5.000,-- vindt er 100% controle plaats.

• Ondersteuning PGB houders

Wil het PGB een reële optie zijn, dan is specifieke informatie, advies en ondersteuning rond de keuze voor een PGB en de gevolgen daarvan voor de budgethouder noodzakelijk. Onder de AWBZ werd aan cliënten met een PGB de mogelijkheid van ondersteuning geboden door de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Hierbij was sprake van een collectief afgesloten contract. De ondersteuning bestaat uit:

- het bieden van een vraagbaakfunctie;
- het beschikbaar stellen van allerlei documenten zoals arbeidsovereenkomsten, dienstverleningsovereenkomsten, enzovoort;
- het overnemen van de administratie en verzorging van afdrachten aan de Belastingdienst voor zorgvragers met een werknemersrelatie ten aanzien van de zorgverlener;
- het bieden van een Arbo relatie en doorbetaling van het loon ten aanzien van zieke werknemers van de zorgvrager die een arbeidsovereenkomst met een individuele zorgaanbieder heeft gesloten.

De SVB heeft de gemeenten een aanbod gedaan om de ondersteuning van budgethouders onder de WMO voort te zetten. Daar er zowel voordelen als nadelen aan dit aanbod verbonden waren, heeft de gemeente Teylingen eind 2006 besloten in ISD verband een éénjarig contract met de SVB af te sluiten. Overigens is het bieden van ondersteuning aan PGB houders onder de werking van de WMO geen verplichting, maar gelet op het uitgangspunt van continuering van het AWBZ kwaliteitsniveau is hier wel voor gekozen.

Het grootste probleem dat zich bij het contract met de SVB voordoet, is dat er vanuit de gemeenten grote behoefte is aan pakketten op maat met hieraan gekoppeld een reële prijs. Niet alle cliënten maken van alle door de SVB aangeboden diensten gebruik, terwijl hier wel standaard door de gemeenten voor betaald wordt. Vanuit Holland Rijnland zijn in 2007 de verschillende mogelijkheden voor de organisatie van deze administratieve ondersteuning onderzocht. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat het zelf aanbieden van deze ondersteuning (dus door de gemeente) geen optie is. De ondersteuning neemt een behoorlijk aantal werkprocessen met zich mee en verlangt bovendien te veel specialistische kennis van de loketmedewerkers. Aan de SVB is gevraagd met een meer op maat gesneden aanbod te komen. Afhankelijk van dit voorstel zal bekeken worden of er voor

2008 opnieuw een contract afgesloten wordt bij de SVB (voor alle door de ISD Bollenstreek gewenste ondersteuningsmogelijkheden) of dat er ook aantal onderdelen bij een andere organisatie (bijvoorbeeld Per Saldo) ondergebracht zullen worden. Het voorstel van de SVB is eind september 2007 ontvangen.

- Inkoop

De WMO schrijft voor dat gemeenten het verlenen van maatschappelijke ondersteuning zo veel mogelijk moeten laten uitvoeren door derden. Dat geldt dus ook voor de uitvoering van de hulp bij het huishouden. Daarnaast stelt de WMO als voorwaarde dat de gemeente de burger keuzevrijheid moet bieden bij het aanbod aan hulp bij het huishouden.

Wanneer een gemeente of meerdere gemeenten gezamenlijk de hulp bij het huishouden inkopen en het wettelijk vastgelegde drempelbedrag van € 211.000,- overschreden wordt, is Europese aanbesteding aan de orde. Deze aanbesteding moet in ieder geval objectief, transparant en non-discriminatoir zijn en de aankondiging van de gegunde opdracht dient gepubliceerd te worden.

In 2006 is hiertoe in Holland Rijnland verband een aanbestedingsprocedure gestart waarbij Teylingen deel uit maakte van het perceel specifiek gericht op de ISD Bollenstreek gemeenten. Bij de aanbesteding is uitgegaan van een tweejarig contract dat is ingegaan op 1 januari 2007 met tweemaal de mogelijkheid tot verlenging met een jaar. Uitgangspunt van het beschrijvend document (bestek) was handhaving van het niveau van zorgverlening zoals dat onder de AWBZ plaatsvond. Daarnaast is getracht een economisch zo voordelig mogelijke aanbidding te realiseren.

Gelet op de in het beschrijvend document vastgelegde wijze van gunning, te weten minimaal drie partijen en zoveel meer totdat een dekkinggraad van 120% van de perceelgrootte is bereikt, en uiteraard de gestelde criteria, wensen en prijs, is de levering van de hulp bij het huishouden voor de ISD Bollenstreek gegund aan de partijen Stichting Thuiszorg Groot Rijnland, Valent RDB en Take Good Care. Bij Stichting Thuiszorg Groot Rijnland is onderaannemer Stichting LAS aangesloten en bij Valent RDB de onderaannemers HOZO en Mariënstaete.

- Kwaliteit

In de wet is vastgelegd dat gemeenten in hun vierjarig beleidsplan moeten aangeven welke maatregelen zij nemen om de kwaliteit van de geboden maatschappelijke ondersteuning te waarborgen.

In de gemeente Teylingen vindt deze kwaliteitsbewaking langs verschillende wegen plaats: In de eerste plaats wordt deelgenomen aan het in hoofdstuk 2 genoemde klanttevredenheidsonderzoek. In dit onderzoek wordt onder de verschillende doelgroepen van de WMO gevraagd naar hun tevredenheid ten aanzien van het aanbod aan maatschappelijke ondersteuning in de gemeente.

In de tweede plaats zijn er voor wat betreft de uitvoering van de hulp bij het huishouden in de met de zorgverleners afgesloten contracten kwaliteitseisen opgenomen. Deze kwaliteitseisen zijn in eerste instantie neergelegd in het beschrijvend document behorende bij de aanbesteding. De kwaliteitseisen hebben achtereenvolgens betrekking op: de continuïteit en het resultaat van de feitelijke uitvoerder (hulpverlener), de visie op dienstverlening en bejegening van de klant, de snelheid van de levering, de wijze waarop afspraken op cliëntniveau worden vastgelegd (concept zorgplan) en een (service) telefoonnummer. De kwaliteit wordt uiteraard met grote regelmaat gemonitord. Daarnaast worden er ten aanzien van het aanvraagproces bij de ISD Bollenstreek servicenormen gehanteerd. Een voorbeeld hiervan betreft de termijn waarbinnen na het indienen van de aanvraag een indicatie moet zijn afgegeven. Uiteraard zijn bovenstaande kwaliteitseisen en servicenormen ook van toepassing op de andere individuele WMO voorzieningen (de voormalige WVG verstrekkingen).

In de derde plaats zijn er aan de subsidiëring van organisaties en instellingen die de deelname van kwetsbare groepen aan de samenleving bevorderen (kwaliteits)voorwaarden verbonden. In het geval van subsidies die ineens voor meerdere jaren verstrekt worden, liggen deze voorwaarden vastgelegd in een meerjaren subsidieovereenkomst of een uitvoeringsovereenkomst. Voor subsidies die ieder jaar opnieuw worden gegeven, moet de

wijze waarop in het afgelopen jaar aandacht is besteed aan de kwaliteit van de uitvoering duidelijk blijken uit het jaarverslag.

4.6.5 Knelpunten

1. Zoals aangegeven in paragraaf 4.6.4 is op de eigen bijdrage voor de WMO en de AWBZ een anti-cumulatiebeding van toepassing. Dit houdt in dat de totale eigen bijdrage voor WMO voorzieningen en AWBZ voorzieningen nooit meer mag bedragen dan de in de Algemene Maatregel van Bestuur vastgestelde bedragen. De eigen bijdrage ingevolge de WMO gaat hierbij voor op de eigen bijdrage ingevolge de AWBZ. Er kan dus slechts een eigen bijdrage voor AWBZ zorg opgelegd worden, voor zover het aangegeven plafond door de eigen bijdrage voor WMO zorg nog niet bereikt is.
Wanneer de gemeente besluit voor een bepaalde groep geen eigen bijdrage in het kader van de WMO te heffen, kan voor de daardoor 'ontstane ruimte' alsnog wel een eigen bijdrage op grond van de AWBZ opgelegd worden. Wanneer een cliënt dus zowel een WMO voorziening als een AWBZ voorziening ontvangt, heeft de cliënt hier per saldo geen voordeel van. Hij is weliswaar vrijgesteld van de eigen bijdrage voor de WMO, maar dient die eigen bijdrage dan alsnog te betalen aan de AWBZ.

Om dit neveneffect te voorkomen is de enige oplossing om voor iedereen wel een eigen bijdrage vast te stellen conform het bepaalde in de Algemene Maatregel van Bestuur en te kijken of de lagere inkomensgroepen op een andere manier tegemoet gekomen kunnen worden. Een optie die bekeken is, is om de eigen bijdrage voor de lagere inkomens wel door het CAK vast te laten stellen maar deze niet te laten innen. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat het CAK op dit moment technisch niet in staat is dit uit te voeren. Daar komt bij dat de gemeente dan via 'de achterdeur' probeert te bereiken wat de wetgever middels de Algemene Maatregel van Bestuur heeft getracht te voorkomen. Daarmee gaat de gemeente dus op het randje van de wet balanceren. Afgezien van het feit dat deze optie thans niet uitvoerbaar is, is het dus ook niet raadzaam hiervoor te kiezen gelet op de wettelijke bepalingen en de 'geest van de wet'.

Een ander alternatief is gevonden in het onderbrengen van de eigen bijdrage in de collectieve ziektekostenverzekering. Dit is inmiddels ook gerealiseerd. Deelnemers aan de collectieve ziektekostenverzekering kunnen sinds 1 januari 2007 hun volledige eigen bijdrage vergoed krijgen. Aan de collectieve ziektekostenverzekering kunnen alle personen met een inkomen van 110% van het sociaal minimum en met een vermogen onder het ingevolge de WWB vrij te laten vermogen deelnemen. Op deze wijze is aan de doelgroep van het gemeentelijk minimabeleid een alternatief geboden. In Teylingen maken 214 personen gebruik van deze collectieve ziektekostenverzekering (teldatum 1 mei 2007).

2. Eventuele andere knelpunten in de verstrekking van de individuele WMO voorzieningen zullen naar voren komen in de medio 2008 geplande evaluatie van de *Verordening maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek*.

4.6.6 Actiepunten

1. Medio 2008 zal er een evaluatie plaats vinden met betrekking tot de uitwerking van de *Verordening maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* in de praktijk. Hier zullen uiteraard ook het *Verstrekkingenbeleid maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* en het *Besluit financiële bijdragen maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* bij betrokken worden. De uitkomsten van deze evaluatie zijn mede bepalend voor de vraag of de contracten met de zorgaanbieders voor de levering van de hulp bij het huishouden met een jaar verlengd zullen worden of dat er een nieuwe aanbesteding plaats zal moeten gaan vinden.

In deze evaluatie zullen in ieder geval onderstaande onderwerpen meegenomen worden:

- De gehanteerde definitie van de hulp bij het huishouden;
- De indicatiecriteria voor de toegang tot de hulp bij het huishouden;
- De hoogte van het PGB voor de individuele voorzieningen;
- De eigen bijdrageregeling voor de hulp bij het huishouden (en in dit kader de eventuele invoering van een eigen bijdrage voor de voormalige WVG woonvoorzieningen).

4.7 Prestatieveld 7, 8 en 9 Maatschappelijke opvang, openbare geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg

4.7.1 Omschrijving en afbakening

Met de meeste mensen in de regio Zuid-Holland Noord gaat het gelukkig goed, maar er zijn verschillende groepen in de samenleving die buiten de boot dreigen te vallen of al gevallen zijn. Hier kunnen verschillende oorzaken aan ten grondslag liggen: eenzaamheid, schulden, depressie, verslaving, huiselijk geweld of dakloosheid. De prestatievelden 7, 8 en 9 zijn er op gericht om participatie van deze kwetsbare groepen mogelijk te maken. De zorg die onder deze prestatievelden valt, wordt ook wel maatschappelijke zorg genoemd.

Maatschappelijke zorg kent vier belangrijke componenten:

1. preventie;
2. zorg;
3. maatschappelijke opvang;
4. herstel.

Aangezien er sprake is van overlap tussen de doelgroepen van de maatschappelijke opvang, de openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) en de verslavingszorg, is ervoor gekozen deze prestatievelden hier integraal uit te werken. Tevens hangen de drie velden zeer nauw met elkaar samen voor wat betreft de opstelling van het beleid, de uitvoering van het beleid en de financiering ervan. Waar het om gaat, is dat de verbinding tussen de velden in de praktijk gestalte krijgt.

De prestatievelden 7, 8 en 9 kennen elk hun eigen specifieke indeling.

Prestatieveld 7:

Het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang en het voeren van beleid ter bestrijding van geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd.

- Maatschappelijke opvang: het tijdelijk bieden van onderdak, begeleiding, informatie en advies aan personen die, door een of meerdere problemen, al dan niet gedwongen de thuissituatie hebben verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving.
- Vrouwenopvang: het tijdelijk bieden van onderdak en begeleiding aan vrouwen die, al dan niet gedwongen, de thuissituatie hebben verlaten in verband met problemen van relationele aard of geweld.
- Huiselijk geweld: verzamelterm voor uiteenlopende vormen van fysiek en psychisch geweld die gemeen hebben dat ze zich voordoen tussen mensen die in gezinsverband samenleven of tot de huiselijke kring behoren. Voorbeelden van huiselijk geweld zijn fysieke en psychische vormen van vrouwen- en kindermishandeling, mishandeling van ouderen en seksueel geweld.

De doelgroep bestaat uit:

1. Mensen die op straat leven (feitelijk dakloos). Soms gaat het om een acute situatie maar meestal is men voor langere tijd dakloos.
2. Mensen die tijdelijk in een instelling, opvangvoorziening of detentie verblijven maar geen huis hebben om in te wonen (residentieel dakloos).
3. Mensen die vanwege problematische schulden uit huis gezet dreigen te worden (dreigend dakloos).

De oorzaken voor dakloosheid zijn vaak divers:

- relatieproblemen/huiselijk geweld;
- schulden;
- psychiatrie/verslaving/verstandelijke beperking;
- huisuitzetting/ontslag uit een instelling waarbij geen huis beschikbaar is.

In de regio Zuid-Holland Noord gaat het om 500 feitelijk daklozen, van wie 75% langer dan een jaar op straat woont. Ongeveer een even grote groep heeft problemen om na ontslag uit een instelling of uit detentie op tijd geschikte woonruimte en de benodigde zorgbegeleiding te vinden.

Prestatieveld 8:

Het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen.

Bij de OGGZ gaat het om het signaleren en bestrijden van risicofactoren op het gebied van de openbare geestelijke gezondheidszorg, het bereiken en begeleiden van kwetsbare personen en

risicogroepen, het functioneren als meldpunt voor signalen van crisis of dreiging van crisis bij kwetsbare personen en risicogroepen en het tot stand brengen van afspraken tussen betrokken organisaties over de uitvoering van de openbare gezondheidszorg.

De OGGZ doelgroep is heel heterogeen. Het gaat om sociaal kwetsbare mensen die:

- niet of onvoldoende in staat zijn om in de eigen bestaansvoorwaarden te voorzien. Bijvoorbeeld een dak boven het hoofd, voedsel, inkomen sociale contacten en zelfverzorging;
- meerdere problemen tegelijk hebben. Bijvoorbeeld sociaal isolement, verwaarlozing, vervuiling van de woning, overlast, schulden en psychische en verslavingsproblemen;
- vanuit het perspectief van professionele hulpverleners niet de zorg krijgen die zij nodig hebben om zich in de samenleving te handhaven;
- en geen hulpvraag stellen waar de reguliere hulpverlening een antwoord op heeft. Doorgaans vragen familie, burens of omstanders om hulp.

Risicogroepen binnen de OGGZ doelgroep kunnen onder meer zijn:

1. Groepen met een lage opleiding en een laag inkomen
  - vroegtijdig schoolverlaters
  - één ouder gezinnen met één uitkering
2. *Multi problem* gezinnen
3. Mensen met psychiatrische of verslavingsproblematiek
4. Mensen met een chronische ziekte of een verstandelijke beperking
5. Ex-gedetineerden en veelplegers

Het is lastig deze doelgroep exact in beeld te krijgen, maar wanneer landelijke onderzoeken naast elkaar gelegd worden kan ingeschat worden dat ongeveer 0,7% van de bevolking onder de OGGZ valt. In de regio Zuid-Holland Noord gaat het dan om circa 3.500 mensen. Een deel van de doelgroep (ongeveer 10%) is zichtbaar vanwege overlast, maar het grootste gedeelte kent zogenaamde 'stille problematiek'.

Prestatieveld 9:

Het bevorderen van verslavingsbeleid

Dit prestatieveld heeft betrekking op ambulante hulpverlening, gericht op verslavingsproblemen en preventie van verslavingsproblemen, met inbegrip van activiteiten in het kader van de bestrijding van overlast door verslaving.

Onder ambulante verslavingszorg wordt verstaan:

- preventieve acties en voorlichting over verslaving (drugs, alcohol, gokken, medicijnen);
- begeleiding van (dakloze) verslaafden;
- hulp en begeleiding van alcoholisten, drugsverslaafden, gokkers en medicijnverslaafden;
- methadonverstrekking aan heroïneverslaafden;
- deelname aan samenwerkingsverbanden van hulpverleningsinstellingen (ketenzorg).

Verslaving aan genotmiddelen heeft, zowel maatschappelijk als persoonlijk gezien, grote consequenties. Gezondheidsproblemen, bijkomende ziektekosten, verstoring van de openbare veiligheid, huiselijk geweld en dakloosheid zijn vaak aan de orde bij verslavingsproblematiek. De verslavingszorg kent naast een curatieve en zorgcomponent, ook een belangrijke preventieve component. Daardoor is er sprake van een brede doelgroep: jongeren in het algemeen vanaf 10 jaar die in aanmerking komen met alcohol en drugs met bijzondere aandacht voor experimenterende en gebruikende jongeren, jongeren en volwassenen die (al) teveel gebruiken, en mensen bij wie overmatig gebruik van alcohol en/of drugs tot ernstige problemen heeft geleid. Daar waar mensen ernstig in de problemen komen als gevolg van hun middelengebruik, vaak in combinatie met andere problemen, overlapt de doelgroep met die van de maatschappelijke opvang.

Met name de groep alcoholverslaafden is sterk toegenomen, ook onder jongeren. Het aantal excessieve drinkers in de regio is in vijf jaar toegenomen van 12% naar 18%. Anderzijds bereikt de verslavingszorg in de regio slechts 5% van de doelgroep.

Kenmerk van de prestatievelden 7, 8 en 9 is dat de coördinatie van dit beleid neergelegd is bij centrumgemeenten (één gemeente binnen een bepaalde regio). In de regio Zuid-Holland Noord is dit de gemeente Leiden. Deze gemeente ontvangt vanuit het Rijk de doeluitkering Maatschappelijke Opvang en Verslavingsbeleid. De reden hiervoor is, dat de problematiek doorgaans gemeenteverstijgend is en dat op deze manier eenvoudiger een landelijk dekkend

netwerk dan wel voorzieningenniveau te bereiken valt. Bedacht moet worden dat ook in kleine(re) gemeenten deze problematiek zich voordad, dat elke gemeente hierin een wettelijke taak heeft en dat daaraan door samenwerking met een centrumgemeente aanmerkelijk beter en goedkoper vorm kan worden gegeven dan in eigen beheer. Overigens breekt bij centrumgemeenten steeds meer het besef door dat minder centralistisch gedacht moet worden en meer in gezamenlijkheid met de omliggende gemeenten aan oplossingen gewerkt moet worden. Dit biedt aanknopingspunten om meer in overleg te beslissen over de inzet van centrale middelen, maar legt tevens een deel van de problematiek expliciet terug bij de regio. De WMO verplicht de centrumgemeenten overigens ook om structureel overleg te plegen met de regiogemeenten. De gemeente Teylingen werkt voor het beleid op de prestatievelden 7,8 en 9 zodoende nauw samen met centrumgemeente Leiden.

Met de komst van de WMO is er een wijziging opgetreden in de financiering van de OGGZ. Sinds 1 januari 2007 zijn de subsidieregelingen Initiatieven Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, Zorgvernieuwingprojecten Geestelijke Gezondheidszorg en Collectieve GGZ Preventie een gemeentelijke verantwoordelijkheid geworden. De regeling Initiatieven Openbare Geestelijke Gezondheidszorg is toegevoegd aan de doeluitkering Maatschappelijke Opvang en Verslavingsbeleid die reeds door de centrumgemeente Leiden ontvangen wordt. De gelden behorende bij de subsidieregelingen Zorgvernieuwingprojecten Geestelijke Gezondheidszorg en Collectieve GGZ Preventie worden aan de afzonderlijke gemeenten overgemaakt. In het najaar van 2007 is er door het college een separate notitie over de inzet van de middelen behorende bij de zojuist genoemde subsidieregelingen in 2008 vastgesteld. In deze notitie is ook naar de langere termijn gekeken.

In zijn vergadering van 12 juli 2007 heeft de gemeenteraad de nota *Lokaal Gezondheidsbeleid Teylingen 2007-2010* vastgesteld. In deze nota zijn voor de komende jaren diverse speerpunten benoemd. Een aantal van deze speerpunten houdt verband met de prestatievelden 7, 8 en 9 van de WMO (met name op het gebied van alcoholmatiging). Bij de verdere uitwerking van deze prestatievelden zal hier uiteraard nader op ingegaan worden.

4.7.2 Relatie met de overige prestatievelden

In de vorige paragraaf is reeds aangegeven dat er een grote verwevenheid bestaat tussen de prestatievelden 7, 8 en 9. Voor verschillende aspecten van deze velden bestaan er over en weer dwarsverbanden.

De laatste drie prestatievelden van de WMO hebben vanzelfsprekend een sterke samenhang met de eerste zes; alle activiteiten zijn immers gericht op de participatie van kwetsbare groepen aan de samenleving. Er ligt met name een overlap met prestatieveld 1. Ernstige probleemsituaties moeten worden opgepakt om de leefbaarheid in buurten en wijken in stand te houden. Anderzijds kunnen mensen worden opgevangen in de wijk, op voorwaarde dat dit geen overlast veroorzaakt. Tevens liggen er vanuit dit prestatieveld raakvlakken met prestatieveld 2. Problematiek rondom geestelijke gezondheid, verslaving en huiselijk geweld doet zich niet alleen bij volwassenen voor maar ook bij kinderen en jongeren. Het is van belang bij het beleid op deze prestatievelden deze doelgroep niet uit het oog te verliezen om *multi problem* situaties te voorkomen.

Vanuit de prestatievelden 7, 8 en 9 is er bovendien een grote verbondenheid met een aantal andere gemeentelijke beleidsterreinen. In de eerste plaats betreft dit openbare orde en veiligheid. Dakloosheid en verslavingsproblematiek gaan regelmatig gepaard met overlast en criminaliteit. Ook de veiligheid van daklozen komt nog wel eens in het geding. In de tweede plaats kan hier het lokaal gezondheidsbeleid genoemd worden. Vanuit de Wet collectieve preventie volksgezondheid (WCPV) heeft de gemeente de verantwoordelijkheid een gezonde fysieke en sociale omgeving voor haar inwoners te creëren en een gezonde leefstijl te stimuleren. In de derde plaats valt er een relatie te leggen met het terrein van de volkshuisvesting. Door *multi problem* situaties kan het wonen onder druk komen te staan. Belangrijk aandachtspunt hierbij is het voorkomen van huisuitzettingen. Tevens dienen gedifferentieerde woon- en begeleidingscombinaties aangeboden te kunnen worden aan inwoners die maatschappelijke zorg nodig hebben. Ten slotte betreft dit sociale zaken (Wet werk en bijstand). Voor maatschappelijk herstel is het essentieel dat eventuele schulden afgelost worden en er (weer) inkomen is.

4.7.3 Doelstelling

Teylingen stelt zich ten doel zo goed mogelijk maatschappelijke zorg op maat te bieden aan mensen die dit nodig hebben binnen de gemeente. Onderdeel hiervan vormt het verlenen van medewerking aan de ketensamenwerking in de regio Zuid-Holland Noord van gemeenten en

aanbieders op het gebied van maatschappelijke opvang, preventie van huiselijk geweld, OGGZ en verslavingszorg. Waar noodzakelijk en mogelijk zal de gemeente Teylingen hier ook op lokaal niveau haar aandeel in hebben.

4.7.4 Huidig beleid

Gelet op de centrumgemeente constructie is het goed in deze paragraaf een onderscheid te maken tussen de huidige regionale en lokale invulling van de prestatievelden 7, 8 en 9.

Regionaal beleid

In 2006 is de beleidsvisie 2006-2009 voor de maatschappelijke opvang, OGGZ en verslavingszorg, *Iedereen telt*, door de gemeente Leiden vastgesteld. De hoofdlijnen van het beleid voor de komende periode zoals weergegeven in deze beleidsnota zijn de volgende:

- Een grondige kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de doelgroep;
- Een verdere implementatie van de maatregelen voorgesteld in de nota *Naar een sluitende 24-uurs zorgstructuur* en het handhaven en verbeteren van het huidige zorg- en opvangaanbod;
- Een goede inbedding van de opvangvoorzieningen in de buurten waarin zij gevestigd zijn door deze vergezeld te laten gaan van een aanvullend pakket maatregelen gericht op vergroting van de leefbaarheid;
- Een continuering en stimulering van de activiteiten die een bijdrage leveren aan het maatschappelijk herstel van de doelgroep en tegelijkertijd het imago van de doelgroep verbeteren;
- Een versterking van de samenwerking met het Zorgkantoor, de woningcorporaties, penitentiaire inrichtingen, de politie en de instanties die zich met inkomen bezighouden om de instroom in de maatschappelijke opvang zoveel mogelijk te voorkomen en de uitstroom te vergroten door een heldere taakverdeling;
- De realisatie van opvang en zorg voor mensen waarvoor uitstroom (nog) geen optie is;
- Een optimale benutting van de instrumenten en de financieringsmogelijkheden van de betrokken instellingen en instanties om in tijden van versobering maximale zorg aan de doelgroep te kunnen (blijven) garanderen.

In de beleidsnota zijn concrete acties gedefinieerd om deze hoofdlijnen van het beleid vorm te geven.

De doelgroepen voor maatschappelijke zorg kennen doorgaans ernstige problemen op meerdere levensgebieden: gezondheid, relaties, financiën en huisvesting. Zij missen vaak een sociaal netwerk dat hen steunt bij het oplossen van hun problemen en raken steeds meer uitgesloten. Dit proces moet gekeerd worden. Er dient een samenleving tot stand gebracht te worden waarin iedereen telt en naar vermogen mee kan doen. Het beleidsuitgangspunt van de gemeente Leiden is dan ook: opvang waar nodig en preventie en maatschappelijk herstel waar mogelijk.

De centrumgemeente heeft een belangrijke rol in het bijeenbrengen van de betrokken partijen op regionaal niveau, het ontwikkelen van een gezamenlijke aanpak en het subsidiëren van de op basis van de beleidsvisie noodzakelijk geachte activiteiten en voorzieningen. De daadwerkelijke zorgverlening en maatschappelijke opvang behoort zodoende tot de taken van de centrumgemeente. De regiogemeenten hebben met name een taak op het gebied van preventie en maatschappelijk herstel. Dit betreft aan de 'voorkant' het tegengaan van de groei van de doelgroep. Hiervoor zijn activiteiten in het kader van schuldhulpverlening, maatschappelijk werk, het opzetten van zorgnetwerken, het voeren van een actief alcoholmatigingsbeleid, voorlichting en signalering van belang. Aan de 'achterkant' betreft dit het opvangen en begeleiden van mensen bij maatschappelijk herstel (reïntegratie).

Zoals zojuist aangegeven, betreft een van de actiepunten van de beleidsnota van de gemeente Leiden het verkrijgen van meer zicht op de doelgroep. Momenteel bestaat er geen duidelijk beeld van de doelgroep. Het is niet bekend waar de mensen vandaan komen, noch wat de belangrijkste oorzaken van de problematiek zijn. In de tweede helft van 2005 heeft het Trimbos instituut in opdracht van Leiden een onderzoek gedaan om een schatting te maken van het aantal daklozen in de regio Zuid-Holland Noord. De schatting is dat deze doelgroep uit zo'n 500 mensen bestaat, waarvan een groep van 100 á 150 personen de harde kern vormt. Dit is een vrij hoog aantal. Opgemerkt moet worden dat mensen die marginaal gehuisvest zijn, ook meegeteld zijn. In de eerste helft van 2006 is deze telling herhaald door de GGD Hollands Midden en deze telling gaf geen significante verschillen. Het is de bedoeling dat de GGD Hollands Midden deze gegevensverzameling elke twee jaar herhaalt.

In het nu volgende gedeelte zal een overzicht gegeven worden van het huidige regionale aanbod op het terrein van de maatschappelijke zorg. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen maatschappelijke opvang inclusief vrouwenopvang en huiselijk geweld (prestatieveld 7), OGGZ (prestatieveld 8) en verslavingszorg (prestatieveld 9).

- Maatschappelijke opvang

De uitvoering van de activiteiten met betrekking tot de maatschappelijke opvang ligt in de gemeente Leiden in handen van Stichting De Binnenvest. Met behulp van gemeentelijke subsidie biedt deze organisatie:

1. Dagopvang: een inloopvoorziening voor dak- en thuislozen die mogelijkheid biedt voor onderdak, koffie, douchen, het wassen van kleding en een postadres.
2. Nachtopvang: het slaaphuis biedt zeven dagen per week bed, bad en brood.
3. Crisisopvang: een 24-uurs opvangvoorziening die zeven dagen per week mensen in crisissituaties een tijdelijk onderkomen biedt.
4. Sociaal pension: een 24-uurs woonvoorziening met begeleiding voor mensen die niet in staat zijn om (met ambulante woonbegeleiding) zelfstandig te wonen.
5. Begeleid wonen: woonbegeleiding voor mensen die (nog) niet in staat zijn om zelfstandig te wonen. De begeleiding kan plaatsvinden in een eigen woonruimte of in een van de panden van De Binnenvest.

Een andere activiteit op het gebied van de maatschappelijke opvang in Leiden betreft De Schuilplaats. De Schuilplaats, een initiatief van vrijwilligers, biedt tweemaal per week een maaltijd, beperkte medische en tandheelkundige zorg, persoonlijke verzorging, kleding en gezelligheid aan daklozen, verslaafden en andere hulpbehoevenden.

Verder zijn er inloopvoorzieningen in Alphen aan den Rijn (Open Venster), Leiden en Katwijk (De Brug). Deze voorzieningen voor (ex) cliënten van de geestelijke gezondheidszorg bieden een onafhankelijke ontmoetingsplek in de avond en in het weekend voor een praatje, koffie of een activiteit.

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is niet alleen lichamelijk geweld en mishandeling. Ook vernedering, verwaarlozing, seksueel misbruik en financiële uitbuiting zijn vormen van huiselijk geweld. Het geweld wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Dit kan de eigen partner zijn, een ander gezinslid, een huisvriend of een ex-partner. Soms is het geweld eenmalig, soms duurt het maanden of zelfs jaren. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat ruim 40% van de Nederlanders ooit te maken heeft gehad met huiselijk geweld. Bij meer dan 10% heeft dat tot lichamelijk letsel geleid. Huiselijk geweld is over het algemeen moeilijk op te sporen daar het 'achter gesloten deuren' plaatsvindt.

Vooraf bij kinderen zijn de gevolgen van huiselijk geweld groot. Zij kunnen last krijgen van slaapstoornissen, presteren vaak minder op school, isoleren zich van andere kinderen of gaan zelf over tot geweldsmisbruik. Afgaande op cijfers van het Ministerie van Justitie zijn jaarlijks 100.000 kinderen getuige van huiselijk geweld.

De regio Zuid-Holland Noord heeft een regionaal Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld. Dit steunpunt, gevestigd in Leiden, is een aanspreekpunt voor slachtoffers, omstanders én daders. Het biedt een luisterend oor, geeft advies en zoekt naar een oplossing. De medewerkers kennen een geheimhoudingsplicht.

De GGD Hollands Midden en vrouwengezondheidscentrum HARA (sinds kort onderdeel van de GGD Hollands Midden en gevestigd in Leiden) ondersteunen in opdracht van de gemeente Leiden de regionale aanpak met betrekking tot huiselijk geweld en coördineren diverse deelprojecten. Het doel van de regionale aanpak is het aantal aangiften van huiselijk geweld te verhogen en de recidivecijfers te verlagen. Daartoe zal een sluitende keten van preventie, hulpverlening en strafrechtelijke aanpak gerealiseerd moeten worden. Het resultaat hiervan dient te zijn dat slachtoffers, omstanders en daders weten waar ze terecht kunnen voor advies en informatie en sneller in actie komen en hulp zoeken. Uiteindelijk zal huiselijk geweld hierdoor (eerder) moeten stoppen. Het beleid is er tevens op gericht slachtoffers te begeleiden bij praktische problemen waar zij tegenaan lopen (huisvesting, schulden, enzovoort).

In de regio Hollands Midden is voor dit beleidsterrein een bestuurlijk en een ambtelijk overleg ingesteld waarin gemeenten, hulpverlening en de justitieketen met elkaar samenwerken.

Vrouwenopvang

De gemeente Leiden subsidieert de vrouwenopvang Rosa Manus. Rosa Manus houdt zich al een aantal jaar bezig met de opvang, huisvesting en begeleiding van vrouwen en kinderen die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Vrouwen die uit een onveilige huiselijke situatie komen, moeten in de nieuwe en vreemde omgeving vaak nog een of twee keer verhuizen voordat zij een zelfstandige woning kunnen betrekken. Rosa Manus wil een veilige omgeving creëren in combinatie met intensieve hulpverlening en begeleiding om zo deze vrouwen een kans te geven op een beter leven. Rosa Manus beschikt over drie opvangvoorzieningen met in totaal 66 plaatsen voor mishandelde vrouwen.

- Openbare geestelijke gezondheidszorg
De geestelijke gezondheidszorg betreft de zorg die zich richt op mensen met een psychische stoornis. In de gemeente Teylingen wordt de geestelijke gezondheidszorg verzorgd door GGZ Duin- en Bollenstreek (onderdeel van Rivierduinen). De openbare geestelijke gezondheidszorg bestaat uit alle activiteiten op het terrein van de geestelijke gezondheidszorg die niet aan de hand van een vrijwillige individuele hulpvraag worden uitgevoerd. In dat geval is er sprake van bemoeizorg.

Meldpunt Zorg & Overlast

De gemeente Leiden heeft het Meldpunt Zorg & Overlast ingesteld. Dit meldpunt valt onder de verantwoordelijkheid van de GGD Hollands Midden en heeft een regionale functie. Wanneer burgers overlast ondervinden van iemand anders of zich zorgen maken over iemand anders, kunnen zij hiervan melding maken. Het meldpunt verdeelt deze meldingen onder in twee categorieën: overlastmeldingen en zorgmeldingen. Een overlastmelding heeft betrekking op ernstige overlast van aanhoudende aard die diep ingrijpt bij de melder en een zorgmelding heeft betrekking op een situatie waarbij de melder zich ernstige zorgen maakt over het welzijn van iemand in zijn of haar omgeving. Bij overlastmeldingen heeft de GGD Hollands Midden vooral een coördinerende functie en tracht zij de melding door te geven aan de instelling die meer rechtstreeks bij de overlast betrokken is, zoals bijvoorbeeld de politie, de woningcorporatie of het maatschappelijk werk. Bij zorgmeldingen heeft de GGD Hollands Midden een meer directe rol, maar ook bij deze meldingen wordt nauw samengewerkt met andere organisaties.

Platform OGGZ

Het realiseren van een basisaanbod voor de openbare geestelijke gezondheidszorg is een opdracht van het Rijk aan alle gemeenten. Hiertoe zouden de gemeenten een convenant moeten sluiten met alle betrokken partijen. Omdat veel van deze betrokken instellingen en instanties op regionaal niveau opereren, ligt een regionale aanpak hierbij voor de hand.

In de regio Zuid-Holland Noord is voortvarend gevolg gegeven aan deze oproep. Dit heeft geleid tot de oprichting van het OGGZ platform Zuid-Holland Noord. Uit de evaluatie over de periode 2002-2004 bleek dat het platform aan zijn doel beantwoordt en een impuls heeft gegeven aan de samenwerking tussen de verschillende partners. De betrokkenheid bij de OGGZ problematiek is groot en men weet elkaar goed te vinden. De afgelopen periode heeft het platform zich vooral gericht op het verbeteren van preventie en zorg door afstemming en samenwerking. De komende periode zullen vooral ook zaken rond inkomen (schuldenproblematiek) en wonen de aandacht krijgen. Het platform is daartoe uitgebreid met een vertegenwoordiging van de woningcorporaties en van sociale zaken.

Zoals reeds in paragraaf 4.7.1 opgemerkt, kent de OGGZ een aantal subsidieregelingen die met de komst van de WMO overgegaan is naar de gemeenten. In het najaar van 2007 is er door het college een separate notitie over de inzet van de middelen behorende bij deze subsidieregelingen in 2008 vastgesteld.

- Verslavingszorg
Verslavingszorg wordt in de regio Zuid-Holland Noord verzorgd door een samenwerking tussen de GGD Hollands Midden en Parnassia. Deze zorg wordt gesubsidieerd door de gemeente Leiden. Er is een duidelijke onderverdeling tussen de doelgroepen van de GGD en Parnassia voor wat betreft de preventie activiteiten. De GGD Hollands Midden richt zich

op het basis- en voortgezet onderwijs en Parnassia richt zich op het jeugd- en jongerenwerk, de horeca en de sportverenigingen.

De GGD en Parnassia geven aan jongeren op school en in het uitgaanscircuit voorlichting over allerlei genotmiddelen en over de risico's van het gebruik ervan. De preventie activiteiten zijn erop gericht jongeren bewust te maken van de risico's en te leren verstandig om te gaan met genotmiddelen. Zo worden professionals zoals jongerenwerkers, leerkrachten, jeugdhulpverleners en horecamedewerkers bijgeschoold over genotmiddelengebruik onder jongeren en leren zij te herkennen waar het 'normale' geëxperimenteer overgaat in risicovol gebruik. Tevens zijn er inlooppreekuren en cursussen voor bijvoorbeeld ouders en professionele opvoeders.

Mensen die problemen ondervinden door het gebruik van alcohol of anders genotmiddelen kunnen terecht bij de ambulante verslavingszorg. Parnassia beschikt in de gemeente Leiden en in de regio over mogelijkheden voor ambulante begeleiding en behandeling. De klinische programma's bevinden zich in Den Haag en Zoetermeer. In Alphen aan den Rijn, Katwijk en Leiden loopt een methadonprogramma.

De GGD Hollands Midden en Parnassia richten zich tevens op de mensen die langdurige problemen hebben door alcohol- en of drugsverslaving. Zij doen dat door middel van bemoeizorg en soms door middel van woonbegeleiding. Parnassia is ook verantwoordelijk voor het dagbestedingsprogramma 'De Zaak' voor dak- en thuislozen. 'De Zaak' is gehuisvest in de gemeente Leiden.

Lokaal beleid

Zoals eerder aangegeven hebben de regiogemeenten, en dus ook de gemeente Teylingen, bij de prestatievelden 7, 8 en 9 hoofdzakelijk een taak op het gebied van preventie en maatschappelijk herstel.

In het collegewerkprogramma 2006-2010 *Tussen ambitie en realisme* is opgenomen dat in de komende periode bijzondere aandacht geschonken zal worden aan preventieactiviteiten ten aanzien van drugsgebruik.

In het kader van preventie vinden in Teylingen de onderstaande activiteiten plaats.

- Zorgnetwerkoverleggen (zie ook paragraaf 4.1.4)
In elk van de drie kernen van de gemeente is een zorgnetwerk actief waarin verschillende partijen bijeen komen om de situatie van mensen met meervoudige en complexe problemen te bespreken. Het betreft doorgaans mensen met zowel psychosociale, psychiatrische en verslavingsproblemen, die wonen in Teylingen en soms overlast veroorzaken, schulden hebben of juist wegwijnen in hun woning zonder dat iemand naar hen omkijkt, terwijl zij wel hulpverlening nodig hebben.
- Signaleringsoverleg jeugd (zie ook paragraaf 4.2.4)
Doelgroep van het signaleringsoverleg jeugd is de jeugd tot 23 jaar en de doelstelling behelst het vroegtijdig signaleren van problemen teneinde (verder) afglijden van jeugd met een (verhoogd) risico te voorkomen. In het overleg, dat eenmaal in de zes weken plaatsvindt, worden signalen besproken over jongeren die zelf problemen hebben of problemen veroorzaken.
- Algemeen Maatschappelijk Werk
De gemeente Teylingen subsidieert het Algemeen Maatschappelijk Werk, uitgevoerd door Valent RDB. Het maatschappelijk werk heeft een preventieve werking. Wanneer vroegtijdig ingegrepen wordt in geval van psychische problemen of verslavingsproblemen, wordt voorkomen dat de problematiek ernstige(re) vormen aanneemt.
- Het Inloophuis
In de kern Sassenheim bestaat Het Inloophuis. Het Inloophuis is een particulier initiatief dat gesteund wordt door de Raad van Kerken en biedt een ontmoetingsplek voor veelal alleenstaanden van alle leeftijden. Mensen kunnen er een praatje maken en koffie drinken. Het initiatief wordt volledig draaiende gehouden door vrijwilligers.

- Het Hof van Sassem
Iedere zondag organiseert de Bond van Ouderen in samenwerking met de Stichting Welzijn Ouderen Teylingen een soomsmiddag in verzorgingstehuis Bernardus in de kern Sassenheim. Deze middagen bieden ouderen de mogelijkheid om elkaar te ontmoeten en met elkaar te recreëren.
- Voorlichtingsactiviteiten met betrekking tot alcohol en drugs
Op diverse basisscholen en middelbare scholen in Teylingen worden door de GGD Hollands Midden alcohol- en drugspreventielessen gegeven in het kader van het verslavingspreventieprogramma 'Weet wat je wilt'. Tevens worden er in dit verband door de GGD Hollands Midden verschillende projecten georganiseerd.
- Horecaconvenant Teylingen
Vanuit de gemeentelijke afdeling Beheer Leefomgeving wordt op dit moment met betrokken partijen gewerkt aan de opstelling van een horecaconvenant voor de gemeente Teylingen. Dit convenant zal hoogstwaarschijnlijk begin 2008 in werking treden. Doel van het convenant is het voorkomen van overlast en het voorkomen en beperken van drankmisbruik. Onderdelen van dit convenant worden gevormd door afspraken met betrekking tot verruimde sluitingstijden van horecagelegenheden en evenementen. Er vindt afstemming van een en ander plaats binnen het volksgezondheidsbeleid en het jeugdbeleid.
- Schuldhelpverlening
Schuldenproblematiek draait om meer dan geld alleen. Mensen met financiële problemen verliezen vaak ook vat op hun leven. Schulden lopen steeds verder op en er ontstaan doorgaans ook andere problemen, zoals psychische problemen en relatieproblemen. Bovendien lopen zij de kans hun huis te verliezen. In deze situatie bestaat er een reëel gevaar dat er een negatieve spiraal ontstaat. Om die te doorbreken, is het belangrijk dat personen met schuldenproblematiek weer overzicht krijgen over hun situatie. En dat ze ervaren dat ze zelf iets aan hun situatie kunnen veranderen. Schuldhelpverlening wordt in de gemeente Teylingen verzorgd door de ISD Bollenstreek.
- Afspraken woningcorporaties
Teylingen heeft met de drie woningcorporaties in de gemeente afspraken gemaakt over het voorkomen van huisuitzettingen. Wanneer huurachterstanden optreden, worden mensen actief benaderd door de woningcorporatie. Het doel is om door het tijdig nemen van maatregelen en het treffen van regelingen, te voorkomen dat huisuitzetting plaatsvindt. Bij het voorkomen van huisuitzettingen speelt ook de GGD Hollands Midden een belangrijke rol. Wanneer de woningcorporatie een huisuitzetting voorziet, lichten zij de GGD Hollands Midden hierover in. De GGD Hollands Midden probeert de betreffende perso(o)n(en) vervolgens toe te leiden naar de juiste zorg en te voorkomen dat het tot een huisuitzetting komt.
- Speerpunten nota *Lokaal Gezondheidsbeleid Teylingen 2007-2010*
Zoals in paragraaf 4.7.1 aangegeven, heeft de gemeenteraad op 12 juli jongstleden de nota *Lokaal Gezondheidsbeleid Teylingen 2007-2010* vastgesteld. In deze nota is een aantal speerpunten benoemd die verband houden met de prestatievelden 7, 8 en 9 van de WMO. Het betreft de volgende:
  1. Het voortzetten van het huidig preventief beleid op het gebied van maatschappelijke zorg;
  2. Het na inventarisatie van de doelgroep van maatschappelijke zorg door de gemeente Leiden bepalen van additionele maatregelen en acties voor de gemeente Teylingen;
  3. Het voortzetten de door de GGD Hollands Midden uitgevoerde verslavingspreventie-activiteiten in het onderwijs;
  4. Het benaderen van de scholen die niet deelnemen aan het verslavingspreventieprogramma van de GGD Hollands Midden 'Weet wat je wilt' om hen eventueel alsnog deel te laten nemen;
  5. Het in samenwerking met de betrokken partijen opstellen van een alcoholmatigingsbeleid voor de gemeente Teylingen;
  6. Het deelnemen aan de werkgroep 'Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan' om gezondheidsaspecten te borgen en een link te kunnen leggen met het op te stellen alcoholbeleid.

Deze speerpunten zullen de komende jaren (uiteraard in samenhang) zowel binnen het lokaal gezondheidsbeleid als binnen het WMO beleid opgepakt gaan worden.

4.7.5 Nieuw beleid (Regionaal Kompas)

Begin 2006 lanceerden de vier grote steden in samenwerking met het Ministerie van VWS een ambitieus plan om de leefsituatie van dak- en thuislozen te verbeteren en daardoor ook de overlast en criminaliteit te verminderen. In een tijdspanne van zeven jaar willen de vier grote steden zoveel mogelijk daklozen van de straat halen door middel van een persoonsgerichte aanpak. Via deze aanpak wordt iedere cliënt (én de betrokken zorgaanbieders) geboden aan een trajectplan met vastomlijnde doelstellingen op het gebied van wonen, zorg, inkomen en dagbesteding. Het Ministerie van VWS en de VNG stimuleren alle centrumgemeenten om met een vergelijkbaar plan te komen: het zogenaamde 'Stedelijk Kompas'.

Een 'Stedelijk Kompas' zou moeten bestaan uit diverse elementen. In de eerste plaats voldoende opvang in de vorm van een bed, bad en brood, gedurende 24 uur per dag, zeven dagen per week. Belangrijk daarnaast is ook een aanpak om de instroom te beperken bijvoorbeeld door het voorkomen van huisuitzettingen én om de uitstroom uit de opvang te vergroten. Hiervoor zijn voldoende wooneenheden en andere verblijfsvormen in het zogenaamde souterrain van de woningmarkt nodig, zoals onorthodoxe woningen voor mensen die voor veel overlast in hun woonomgeving zorgen of hostels voor verslaafden (waar drugsgebruik is toegestaan). Trajectbegeleiding en (*outreaching*) zorg moeten de daklozen naar de benodigde zorg en opvang/woonvormen leiden. Tot slot dienen gemeenten te zorgen voor voldoende mogelijkheden voor dagbesteding.

Een 'Stedelijk Kompas' bindt de betrokken partners aan de voorgestelde aanpak en kan een belangrijk hulpmiddel zijn voor een heldere rol- en taakverdeling tussen de betrokken uitvoerende partners en tussen de centrumgemeente en de regiogemeenten. Een belangrijk voordeel is daarnaast dat het Ministerie van VWS toegezegd heeft de contracteerruimte AWBZ voor de instellingen die deelnemen aan het 'Stedelijk Kompas' te verruimen. Dat betekent dat de instellingen meer activiteiten kunnen uitvoeren die via de AWBZ gefinancierd worden.

Zoals in paragraaf 4.7.4 opgemerkt, heeft de gemeente Leiden in 2006 de beleidsvisie 2006-2009 voor de maatschappelijke opvang, OGGZ en verslavingszorg *Iedereen telt* vastgesteld. De doelstelling van deze beleidsvisie is vrijwel gelijk aan de doelstelling van het 'Stedelijk Kompas', namelijk opvang waar nodig en preventie en maatschappelijk herstel waar mogelijk. De beleidsvisie bevat een groot aantal elementen waar bij een Leids 'Stedelijk Kompas', of beter gezegd een 'Regionaal Kompas' voor Zuid-Holland Noord, op voortgeborduurd kan worden.

In het bestuurlijk Platform OGGZ van 16 april 2007, hebben de aanwezigen (regionale bestuurlijke vertegenwoordiging gemeenten Zuid-Holland Noord, zorginstellingen en het Zorgkantoor) de wens uitgesproken graag aan de slag te willen met een 'Regionaal Kompas' voor deze regio. Op 26 april 2007 is hiervoor het startschot gegeven met een werkconferentie met regiogemeenten, partners en het Zorgkantoor en zijn vijf werkgroepen gestart die zich buigen over de realisatie van de vijf kerndoelen uit het 'Regionaal Kompas', te weten:

- a. preventie van huisuitzettingen;
- b. persoonsgebonden aanpak voor elke (bijna) dakloze;
- c. uitbreiding van (aangepaste) woonvoorzieningen;
- d. wijkgericht ambulante aanbod voor langdurig zorgafhankelijken;
- e. inkomen en werk (of dagbesteding) bieden.

Voor het 'Regionaal Kompas' heeft de gemeente Leiden in concept de volgende ambities geformuleerd:

1. In de tweede helft van 2007 zijn de woningcorporaties in samenwerking met de zorgaanbieders en de Stadsbank gestart met een sluitend protocol om het aantal huisuitzettingen terug te dringen. In geval een huisuitzetting toch noodzakelijk geacht wordt, is er altijd vervolgoptvang voorhanden.
2. In 2008 is er een concreet overzicht, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin, van de wooneenheden die gerealiseerd moeten worden in de sector 'goedkope woningen'. Hiermee moet de gemiddelde verblijfsduur in de maatschappelijke opvang in 2009 met 5% zijn afgenomen ten opzichte van de nulmeting gehouden in 2004.
3. In 2009 zijn de begeleide woonvormen voor verslaafden en/of daklozen uitgebreid met een (*short stay*) voorziening voor recent daklozen en in 2010 met een tweede en wellicht derde sociaal pension of een hostel voor chronisch verslaafde daklozen.
4. In 2008 heeft een versterking en een betere stroomlijning van de *outreaching* bemoeizorg plaatsgevonden.
5. In 2008 is een centrale toegang tot de maatschappelijke opvang (op één of meerdere locaties in de regio) gerealiseerd van waaruit alle cliënten in de regio Zuid-Holland Noord

gebonden worden aan een persoonlijk trajectplan variërend in intensiteit en doelstelling al naar gelang de behoeften en mogelijkheden van de betreffende cliënt.

6. Per 2009 is de implementatie van het maatschappelijk steunsysteem in de hele regio Zuid-Holland Noord en de verbreding van de doelgroep van mensen met een psychiatrische beperking naar de doelgroep van de maatschappelijke opvang en verslavingszorg gerealiseerd.
7. In de loop van 2008 zijn er meer mogelijkheden voor dagbesteding gerealiseerd op verschillende niveaus en met verschillende intensiteit.

Omdat het 'Regionaal Kompas' van toepassing is op de gehele regio, is het van belang dat er goede afstemming plaatsvindt tussen wat de gemeente Leiden als centrumgemeente doet en wat de regiogemeenten kunnen en willen doen (met name op het vlak van preventie en maatschappelijk herstel) om dakloosheid en de daarmee samenhangende problematiek te bestrijden. Daartoe is onlangs een inventarisatie opgesteld van het aanbod op deze prestatievelden in de regiogemeenten. Aan de hand van deze inventarisatie zal er de komende periode, in overleg met de regio, een handreiking opgesteld worden om te komen tot de invoering van het 'Regionaal Kompas' in Zuid-Holland Noord. Regionale afstemming zal tevens bewerkstelligd worden middels de instelling van een projectgroep waarin zowel grotere als kleinere gemeenten vertegenwoordigd zijn. Ook de reeds bestaande overlegorganen (portefeuillehoudersoverleggen, platform OGGZ) zullen voor dit doel gebruikt worden.

4.7.6 Knelpunten

1. Met de komst van de WMO worden mensen sterker aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid. De nadruk op meer eigen verantwoordelijkheid brengt de nodige risico's met zich mee voor de doelgroep van de maatschappelijke opvang en de verslavingszorg. Dit zijn immers dak- en thuislozen, mensen met een verslaving, mensen met een zware psychiatrische beperking, kortom mensen die dringend zorg en hulp nodig hebben maar daar zelf (doorgaans) niet om vragen. Juist voor deze groep is het nemen van eigen verantwoordelijkheid een groot probleem. Een goede regie en nauwe samenwerking tussen de betrokken instellingen is dan ook van groot belang om deze mensen toch de zorg te kunnen geven die zij nodig hebben.
2. Om input te verkrijgen voor de uitwerking van prestatieveld 5, heeft er (onder andere) een gesprek plaatsgevonden met GGZ Duin- en Bollenstreek (zie paragraaf 4.5.4). Tijdens dit gesprek is tevens naar voren gekomen dat in de Duin- en Bollenstreek meer jongeren in behandeling zijn bij de geestelijke gezondheidszorg dan in andere regio's. Landelijk is de trend dat jongeren meer en al op jongere leeftijd genotmiddelen gaan gebruiken. Dit leidt tot zowel fysieke als geestelijke problemen waardoor steeds meer jongeren in aanmerking komen met de geestelijke gezondheidszorg. Een mogelijke verklaring voor het relatief hoge aantal jongeren in de Duin- en Bollenstreek dat in de behandeling is, is het hoge bestedingsniveau dat kan leiden tot een hogere alcoholconsumptie.

4.7.7 Actiepunten

1. Zowel binnen het lokaal gezondheidsbeleid als binnen het WMO beleid zal uitwerking gegeven worden aan de speerpunten opgenomen in de nota *Lokaal Gezondheidsbeleid Teylingen 2007-2010*.
2. De invoering van het 'Regionaal Kompas' in Zuid-Holland Noord brengt niet alleen voor de centrumgemeente maar ook voor de regiogemeenten de nodige werkzaamheden met zich mee. De gemeente Teylingen zal hier op actieve wijze haar aandeel in moeten leveren. Dit aandeel kan zowel uit de ontwikkeling en/of continuering van concrete activiteiten (hoofdzakelijk betrekking hebbende op preventie en maatschappelijk herstel) als uit de deelname aan werkgroepen bestaan.

Hoofdstuk 5 Financiën

Hieronder volgt per prestatieveld een overzicht van de inkomsten en uitgaven. Waar nodig en mogelijk zal apart ingegaan worden op de financiële consequenties van de voorgestelde actiepunten.

In zijn algemeenheid kan opgemerkt worden dat de gemeente Teylingen op basis van de junicirculaire 2007 voor 2008 een totaalbedrag van **€ 2.166.444,--** voor de uitvoering van de WMO ontvangt. In tegenstelling tot 2007 wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen de budgetten voor de hulp bij het huishouden zorg in natura, hulp bij het huishouden PGB, de verschillende subsidieregelingen en het uitvoeringsbudget.

Vanuit 2006 en 2007 staan er nog de volgende reserveringen met betrekking tot de bepaalde onderdelen van de WMO in de gemeentelijke begroting opgenomen:

• restant bestemmingsreserve Invoering WMO (2006)	€ 76.230,--
• restant uitgaven subsidieregelingen (2007)	€ 48.548,--
Totaal:	€ 124.778,--

De concept gemeentebegroting 2008 bevat voor de WMO een stelpost van **€ 233.520,--** structureel. Op dit moment is nog niet bekend of deze stelpost ingezet gaat worden en zo ja, voor welk onderdeel van de wet.

Prestatieveld 1 Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten

De uitgaven die in het kader van prestatieveld 1 gedaan worden en gedaan zullen worden, hebben grotendeels betrekking op de reguliere budgetten van de gemeentelijke afdelingen Maatschappelijke Ontwikkeling en Beheer Leefomgeving. De budgetten zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting. Onderdeel van deze budgetten vormen de subsidies die op basis van het Welzijnsprogramma verstrekt worden.

Een begrotingspost die in dit kader nog apart genoemd kan worden, betreft de stelpost 'inwoners leefbaarheid kernen' behorende bij de post 'overige cultuur en recreatie'. Voor 2008 is voor deze post een bedrag van € 5.000,-- in de gemeentelijke begroting opgenomen. Uit deze post kunnen onder andere de kosten van de voorgestelde nulmeting met betrekking tot de sociale samenhang in Teylingen gedekt worden. Ook de kosten van subsidiëring van burgerinitiatieven gericht op ontmoeting tussen wijkbewoners en de integratie in de wijk van mensen met een beperking kunnen middels dit budget bekostigd worden. Mocht de stelpost ontreikend blijken, dan kunnen bovenstaande kosten (gedeeltelijk) ten laste gebracht worden van het ontvangen WMO uitvoeringsbudget.

Prestatieveld 2 Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden

De uitgaven die in het kader van prestatieveld 2 gedaan worden en gedaan zullen gaan worden, hebben grotendeels betrekking op de reguliere budgetten van de gemeentelijke afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. De budgetten zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting. Onderdeel van deze budgetten vormen de subsidies die op basis van het Welzijnsprogramma verstrekt worden.

Waar het de uitvoering van de regionale convenanten met betrekking tot opvoedingsondersteuning betreft, worden in sommige gevallen ook gelden vanuit de Regionale Agenda Samenleving van Holland Rijnland ingezet. Voor de uitvoering van de integrale jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar ontvingen gemeenten tot en met 2007 de Regeling Specifieke Uitkering Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar van het Rijk (RSU uitkering). Met ingang van 2008 gaan deze gelden op in de brede doeluitkering Jeugd en Gezin. In deze doeluitkering zijn naast de RSU gelden ook de uitkering Preventief Jeugdbeleid (motie Verhagen), de middelen uit de Impuls Opvoedondersteuning, de middelen met betrekking tot Opvoeden in de Buurt en de middelen voor de ontwikkeling van de Centra voor Jeugd en Gezin opgenomen. De hoogte van deze doeluitkering voor 2008 voor Teylingen was op het moment van schrijven van dit beleidsplan nog niet bekend.

Prestatieveld 3 Het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning

De kosten die verband houden met de uitvoering van dit prestatieveld kunnen onderverdeeld worden in incidentele kosten en structurele kosten.

Voor de incidentele uitgaven die verbonden zijn aan de invulling van de informatie- en adviesfunctie (de aanschaf van de hardware en software voor de digitale loketfunctie en de aanpassing van het ISD loket in de Gemeentewinkel) is reeds middels een raadsbesluit d.d. 7 september 2006 een bedrag van € 35.000,-- beschikbaar gesteld. Dit bedrag is ten laste gebracht van de bestemmingsreserve Invoering WMO. Tevens is uit deze bestemmingsreserve een bedrag van € 5.000,-- beschikbaar gesteld voor een voorlichtingscampagne over het Zorgloket Teylingen.

De structurele kosten verbonden aan de invulling van de informatie- en adviesfunctie houden enerzijds verband met de extra inzet van medewerkers van de ISD Bollenstreek in het loket (uitbreiding van de formatie). De ISD Bollenstreek heeft echter aangegeven deze vergrote inzet voor 2008 voorsnog geen extra kosten met zich meebrengt. Voor de verdere toekomst valt dat op dit moment nog niet aan te geven. Dit is immers grotendeels afhankelijk van het beroep dat op het Zorgloket gedaan zal worden. Anderzijds zullen er mogelijk structurele kosten voortvloeien uit de ondersteuning die het SWOT cliënten biedt bij de computervoorziening in de drie bibliotheken. Echter ook het SWOT heeft aangegeven hier voor 2008 (nog) geen extra middelen voor nodig te hebben.

Dekking van de structurele kosten vindt plaats middels het uitvoeringsbudget dat de gemeente voor de WMO ontvangt.

Op de inkomsten en uitgaven verbonden aan de subsidieregeling Diensten bij Wonen met Zorg is gedetailleerd ingegaan in de in het najaar van 2007 door het college vastgestelde notitie over de WMO subsidieregelingen.

Prestatieveld 4 Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers

Bij de uitgaven die in het kader van prestatieveld 4 gedaan worden en gedaan zullen gaan worden, kan een onderscheid gemaakt worden tussen de kosten verband houdende met de ondersteuning van mantelzorgers en de kosten verband houdende met de ondersteuning van vrijwilligers.

De financiering van de organisaties die zich bezighouden met mantelzorgondersteuning (Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek, Vrijwillige Thuishulp Valent RDB, Nationale vereniging De Zonnebloem en Stichting Buddy Netwerk) verloopt via de middelen die in het kader van de subsidieregeling Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg van het Rijk ontvangen worden. Op de exacte inkomsten en uitgaven verbonden aan deze subsidieregeling is gedetailleerd ingegaan in de in het najaar van 2007 opgestelde notitie over de WMO subsidieregelingen. De aanvullende subsidies voor het Steunpunt Mantelzorg en Stichting Buddy Netwerk zijn opgenomen in het Welzijnsprogramma.

Middels de vaststelling van de *Beleidsnotitie WMO Teylingen* eind 2006, is reeds besloten de kosten verbonden aan het project 'Mantelzorgondersteuning' van de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek te dekken uit het ontvangen uitvoeringsbudget. De kosten worden geraamd op € 4.125,--.

Gelet op het steeds groter wordende beroep op mantelzorgers en de eisen die dit stelt aan de ondersteuning hiervan, wordt voorgesteld in de gemeentelijke begroting 2009 een bedrag van € 10.000,-- voor dit doel te reserveren. Dit bedrag kan ten laste gebracht worden van de eerder genoemde bestemmingsreserve Invoering WMO.

Waar het de uitvoering van regionaal beleid met betrekking tot de ondersteuning van vrijwilligers betreft, worden in sommige gevallen ook gelden vanuit de Regionale Agenda Samenleving van Holland Rijnland ingezet. Deze gelden worden met name gebruikt voor het onderhouden van een vrijwilligerswebsite. Voor het overige hebben de uitgaven die in dit kader gedaan worden grotendeels betrekking op de reguliere budgetten van de gemeentelijke afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. Deze budgetten zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting.

Aan de uitvoering van de nieuwe nota Vrijwilligerbeleid is geen extra uitvoeringsbudget gekoppeld. De uitgaven verbonden aan de activiteiten opgenomen in deze nota (vrijwilligersvacaturebank, vrijwilligersprijzen, Vrijwilligerscompliment, Teylingse promotieprijs, waarderingsactiviteiten voor vrijwilligers en cursussen) zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting. Voor 2008 staat er voor het vrijwilligersbeleid in Teylingen een bedrag geraamd van € 14.235,--.

Op de inkomsten en uitgaven verbonden aan de subsidieregeling Vorming, Training en Advies van Vrijwilligers is gedetailleerd ingegaan in de in het najaar van 2007 door het college vastgestelde notitie over de WMO subsidieregelingen.

Prestatieveld 5 Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem

De uitgaven die in het kader van prestatieveld 5 gedaan worden en gedaan zullen worden, hebben grotendeels betrekking op de reguliere budgetten van de gemeentelijke afdelingen Maatschappelijke Ontwikkeling, Beheer Leefomgeving en Ruimtelijke Ordening. De budgetten zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting. Onderdeel van deze budgetten vormen de subsidies die op basis van het Welzijnsprogramma verstrekt worden.

Waar het de uitvoering van de Prestatieafspraken Wonen, Zorg en Welzijn van de Regionale Commissie Gezondheidszorg Zuid-Holland Noord betreft, worden hier, zij het op zeer beperkte schaal, ook gelden vanuit de Regionale Agenda Samenleving van Holland Rijnland voor ter beschikking gesteld.

Prestatieveld 6 Het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behouden en het bevorderen van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer

In het totaalbedrag dat Teylingen voor de uitvoering van de WMO van het Rijk ontvangt, zit ook een bedrag opgenomen voor de kosten van de hulp bij het huishouden die in het kader van prestatieveld 6 verstrekt worden. De ISD Bollenstreek raamt de kosten van de hulp bij het huishouden voor 2008 op € 1.555.000.--. De uitvoering van de hulp bij het huishouden betreft een open einde regeling, waardoor voorzichtigheid geboden is.

De kosten van de overige individuele voorzieningen (de voormalige WVG voorzieningen) hebben betrekking op de reguliere budgetten van de gemeentelijke afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. Deze budgetten zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting.

De exploitatiekosten van de ISD Bollenstreek met betrekking tot de individuele WMO voorzieningen worden gedekt middels het ontvangen uitvoeringsbudget. Voor 2008 bedragen deze exploitatiekosten € 537.840.--.

Prestatievelden 7, 8 en 9 Maatschappelijke opvang, openbare geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg

Voor de uitvoering van de maatschappelijke opvang, de OGGZ en de verslavingszorg ontvangt centrumgemeente Leiden van het Rijk de doeluitkering Maatschappelijke Opvang en Verslavingsbeleid. De regiogemeenten hebben hier in principe geen eigen middelen voor ter beschikking. Hier is met de komst van WMO geen verandering in gekomen.

Sinds de invoering van de WMO zijn ook de subsidieregelingen Initiatieven Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, Zorgvernieuwingsprojecten Geestelijke Gezondheidszorg en Collectieve GGZ Preventie een gemeentelijke verantwoordelijkheid geworden. De regeling Initiatieven Openbare Geestelijke Gezondheidszorg is toegevoegd aan de doeluitkering Maatschappelijke Opvang en Verslavingsbeleid die reeds door de centrumgemeente Leiden ontvangen wordt. De gelden behorende bij de subsidieregelingen Zorgvernieuwingsprojecten Geestelijke Gezondheidszorg en Collectieve GGZ Preventie worden aan de afzonderlijke gemeenten overgemaakt. Op de inkomsten en uitgaven verbonden aan deze subsidieregelingen is gedetailleerd ingegaan in de in het najaar van 2007 door het college vastgestelde notitie over de WMO subsidieregelingen.

De uitgaven die in het kader van de *Nota Lokaal Gezondheidsbeleid Teylingen 2007-2010* gedaan worden en gedaan zullen worden, hebben gedeeltelijk betrekking de reguliere budgetten van de gemeentelijke afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. Deze budgetten zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting. Voor de uitgaven die verband houden met in de nota opgenomen nieuwe activiteiten, is in de gemeentelijke begroting 2008 een uitvoeringsbudget ter hoogte van € 10.000.-- opgenomen.

Voor wat betreft inkomsten en uitgaven verbonden aan de implementatie van het 'Regionaal Kompas' bestaat op dit moment nog onduidelijkheid. Ook de hoogte van eventuele financiële bijdragen van de regiogemeenten is momenteel nog niet bekend. Indien noodzakelijk zal de gemeenteraad via een apart voorstel gevraagd worden hiervoor krediet beschikbaar te stellen. Wel

duidelijk is, dat met de aansluiting van de regio op dit landelijke plan, zorgaanbieders in de regio Zuid-Holland Noord kunnen rekenen op extra middelen vanuit de AWBZ.

Financiële risico's

Zoals uit de voorgaande financiële analyse naar voren komt, is een groot gedeelte van de gelden die gemoeid zijn met de WMO afkomstig uit de reguliere budgetten van de gemeentelijke afdelingen Maatschappelijke Ontwikkeling, Beheer Leefomgeving en Ruimtelijke Ordening. Deze budgetten zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting en worden gedekt middels de storting in de algemene uitkering. De financiële risico's zijn in dit verband beperkt.

Een aantal onderdelen van de wet wordt langs andere weg gefinancierd. Voor de activiteiten die in het kader van de overgekomen subsidieregelingen uitgevoerd worden en voor de uitvoering van de hulp bij het huishouden, ontvangt de gemeente een (totaal)budget vanuit het Rijk. Voor wat betreft de subsidieregelingen is voor 2008 uitgegaan van de bedragen die in 2007 aan de op basis van deze regelingen gefinancierde organisaties overgemaakt zijn, vermeerderd met een inflatiecorrectie. In 2007 is uitgegaan van het bedrag zoals deze organisaties dat in 2006 van het Zorgkantoor ontvangen hebben (het Zorgkantoor was onder de AWBZ verantwoordelijk voor de uitvoering van de subsidieregelingen). De financiële risico's verbonden aan de WMO subsidieregelingen zitten hem met name in het feit dat er rekening gehouden moet worden met een afbouwregeling wanneer besloten wordt bepaalde onderdelen van deze regelingen niet langer te subsidiëren.

Grotere financiële risico's doen zich voor bij de verstrekking van de individuele WMO voorzieningen (de hulp bij het huishouden en de voormalige WVG voorzieningen). In dit geval is namelijk sprake van open einde regelingen. Wanneer een cliënt op basis van de vastgestelde indicatiecriteria in aanmerking komt voor een bepaalde voorziening, kan deze niet op basis van het feit dat er geen financiële middelen meer beschikbaar zijn geweigerd worden. De cliënt heeft hier dan immers recht op. Uitgaande van de kosten voor de hulp bij het huishouden in 2007, is de verwachting dat het van het Rijk ontvangen budget voor de uitvoering van de hulp bij het huishouden in 2008 voldoende zou moeten zijn, maar dit valt echter niet met zekerheid te zeggen. De financiering van de overige individuele voorzieningen verloopt via de storting in de algemene uitkering. Om in dit verband een vinger aan de pols te kunnen houden, levert de ISD Bollenstreek op periodieke basis overzichten aan van de verstrekte voorzieningen en de hierbij behorende kosten.

Ambtelijke inzet

Tot op heden is de formatie voor de uitvoering van de WMO volledig gevonden binnen de bestaande formatie. Of dit in de toekomst ook mogelijk blijft, valt op dit moment niet met zekerheid te zeggen. Binnen de gemeentelijke afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling is momenteel één ambtenaar 32 uur per week expliciet belast met de uitvoering van de WMO. In 2008 zullen deze uren in ieder geval ingezet worden voor onderstaande werkzaamheden:

- Het middels een schriftelijke enquête onder alle inwoners van Teylingen uitvoeren van een nulmeting voor wat betreft de huidige situatie ten aanzien van de sociale samenhang in Teylingen (actiepunt prestatievel 1);
- Het verder ontwikkelen van het Zorgloket Teylingen zodanig dat er een volledig sluitende keten van informatie, advies en cliëntondersteuning op de gebieden wonen, zorg en welzijn ontstaat (actiepunt prestatievel 3). Hierbij zal in grote mate aandacht besteed worden aan de ondersteuningsvraag van mantelzorgers (actiepunt prestatievel 4);
- Het opstellen van een notitie over de mantelzorgondersteuning in Teylingen (actiepunt prestatievel 4);
- Het uitvoeren van het project 'Mantelzorgondersteuning' van de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek (actiepunt prestatievel 4);
- Het onderzoeken van de wenselijkheid om het project 'Let's Volunteer' van de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek uit te voeren in de gemeente Teylingen (actiepunt prestatievel 4);
- Het betrokken zijn bij de evaluatie met betrekking tot de uitwerking van de *Verordening maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* in de praktijk (actiepunt prestatievel 6);
- Het leveren van een actieve bijdrage aan de invoering van het 'Regionaal Kompas' in Zuid-Holland Noord (actiepunt prestatievel 7, 8 en 9);
- Het maken van afspraken over de inzet van de gelden behorende bij de diverse WMO subsidieregelingen voor de jaren 2009 en verder;
- Het (opnieuw) uitvoeren van de WMO benchmark en het klanttevredenheidsonderzoek.

Bovendien voert een groot aantal andere ambtenaren binnen de gemeentelijke afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling en in meer beperkte mate binnen de gemeentelijke afdelingen Beheer Leefomgeving en Ruimtelijke Ordening activiteiten uit die onder de WMO vallen. Deze uren kunnen echter niet expliciet gemaakt worden daar deze onderdeel uitmaken van de reguliere werkzaamheden van deze personen. In de gemeentelijke begroting 2008 staat een bedrag van € 99.000,-- opgenomen voor de kosten van de ambtelijke uren WMO binnen de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling (1.265 uur op jaarbasis).

Hoofdstuk 6 Alle actiepunten op een rijtje

Hieronder volgt per prestatievelde een overzicht van de voorgestelde actiepunten:

Actiepunten prestatievelde 1

1. In 2008 zal er middels een schriftelijke enquête onder alle inwoners van Teylingen een nulmeting uitgevoerd worden voor wat betreft de huidige situatie ten aanzien van de sociale samenhang in Teylingen. Mogelijk zal hierbij een koppeling gemaakt worden met de enquêtes van de drie woningcorporaties in het kader van de woontevredenheid. Deze enquête zal in 2011 opnieuw uitgevoerd worden teneinde de effectiviteit van de voorgestelde actiepunten te kunnen bepalen.
2. Het waar mogelijk en noodzakelijk medewerking verlenen aan activiteiten en/of projecten van de woningcorporaties in de gemeente Teylingen die een positieve invloed hebben op de leefbaarheid in een buurt of wijk. Deze medewerking kan op verschillende wijzen tot uiting komen.
3. Er zal onderzocht moeten worden in hoeverre het genoemde tekort aan ontmoetingsruimtes voor ouderen ook daadwerkelijk door de doelgroep zelf ervaren wordt. Hiervoor zou eventueel aangesloten kunnen worden bij het behoefteonderzoek dat tweejaarlijks door het SWOT uitgevoerd wordt. Indien de uitkomsten van dit onderzoek dit tekort ook aantonen, zullen binnen het ouderenbeleid de mogelijkheden voor dergelijke ontmoetingsruimtes onderzocht worden.
4. Het ligt in der verwachting dat uit de inventarisatie van de hangjeugd die in het kader van het project 'Jeugd in de Buitenruimte' uitgevoerd wordt, knelpunten naar voren zullen komen. Op deze knelpunten zal actie ondernomen moeten worden middels de uitvoering van het plan van aanpak dat aan deze inventarisatie gekoppeld zal worden.
5. Als gevolg van de verbreding van het project 'Multicultureel tussen Duin en Bollen' naar het niveau van Holland Rijnland (project 'Versterkte banden in Holland Rijnland') bestaat de kans dat hier acties uit voort gaan komen. Vanuit Teylingen zal dit project intensief gevolgd worden en indien gewenst zal overgegaan worden tot de uitvoering van activiteiten en/of projecten die relevant zijn voor de situatie in Teylingen.
6. Het stimuleren van burgerinitiatieven gericht op ontmoeting tussen wijkbewoners en de integratie in de wijk van mensen met een beperking. Hierbij kan gedacht worden aan de subsidiëring van de eerste activiteit bij de oprichting van een wijk- of buurtvereniging (subsidiëren vindt plaats aan de hand van het gemeentelijk subsidiebeleid).
7. Wat betreft de kern Warmond wordt zoveel mogelijk getracht het diensten- en voorzieningenniveau te handhaven. Aan het eerder door de raad in het Coalitieakkoord vastgestelde kernenbeleid zal worden vastgehouden. Letterlijk is in het Coalitieakkoord opgenomen dat de raad belang hecht aan het huidige niveau van levendigheid, kwaliteit en variëteit van het verenigingsleven in de drie kernen.
Een goed middel om een betere afstemming tussen de diensten en voorzieningen en de kenmerken van de bevolking te bewerkstelligen zijn de wijkschouwen en wijkwandelingen als onderdeel van het wijkbeheer. Tijdens dergelijke wandelingen wordt de gemeente immers geïnformeerd over de wensen en behoeften van de inwoners van een wijk of buurt.
8. Het binnen het jeugdbeleid en binnen het nog op te zetten beleid voor speeltuintjes en spelterreinen aandacht schenken aan het in alle drie de kernen geconstateerde tekort aan trapveldjes en hangplekken voor oudere kinderen en hier acties aan verbinden.
9. Het geven van prioriteit aan de verdere uitwerking en invulling van het wijkbeheer binnen de gemeente en hierbij de mogelijkheden te onderzoeken van het per wijk aanstellen van een wijkregisseur als aanspreekpunt voor knelpunten.
10. Het (in nog sterkere mate) onder de aandacht brengen van de slechte toegankelijkheid van de openbare ruimte bij zowel de Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Teylingen als de gemeentelijke afdelingen Beheer Leefomgeving en Ruimtelijke Ontwikkeling. Bij de ontwikkeling van de buitenruimte zal nog meer dan voorheen aandacht moeten zijn voor

de eventuele knelpunten die mensen met een lichamelijke beperking hierbij zouden kunnen ondervinden.

11. Ten aanzien van het in de kernen Voorhout en Warmond geconstateerde tekort aan starterswoningen en in mindere mate het tekort aan woningen voor senioren, zal er een verdere uitwerking van dit knelpunt plaatsvinden binnen de *Woonvisie Teylingen*.
12. Het verbeteren en uitbreiden van de informatieverstrekking over de gemeentelijke activiteiten en projecten en de activiteiten en producten van organisaties die door de gemeente gesubsidieerd worden. Ook het digitale meldpunt Leefomgeving behoort hiertoe.

Actiepunten prestatieveld 2

1. Naar aanleiding van het door JSO op lokaal niveau uitgevoerde behoefteonderzoek naar opvoedingsondersteuning, zal het gemeentelijk aanbod geëvalueerd moeten worden. Afhankelijk van de uitkomsten van deze evaluatie, verdient het wellicht aanbeveling het lokale beleid en aanbod voor wat betreft preventieve opvoedingsondersteuning hierop aan te passen. Kort samengevat zal er op de juiste wijze ingespeeld moeten gaan worden op de onderzoeksresultaten.
2. Er zal op actieve wijze zowel op lokaal als regionaal niveau uitvoering gegeven moeten gaan worden aan het convenant 'Ketenaanpak Jeugdzorg en Gezinsondersteuning Zuid-Holland Noord'. In het convenant zelf staan de volgende concrete actiepunten opgenomen:
  - Ten aanzien van de *informatieketen*: partijen zullen gezamenlijk een bovenlokaal meld- en registratiepunt voor vroegsignalering en het volgen van de zorg aan gezinnen met problemen op verschillende levensstadiën realiseren. Dit moet aansluiten op de bestaande lokale systemen voor (vroeg)signalering, de bestaande zorg- en signaleringsnetwerken en het nog in te voeren elektronisch kinddossier. De zorgverlenende instellingen zullen op basis van interne protocollen risico's signaleren in een op te zetten verwijzingsindex. Onderdeel van dit traject is ook de deskundigheidsbevordering bij (vroeg)signalering.
  - Ten aanzien van de *zorgketen*: partijen zullen een werkwijze ontwikkelen voor de coördinatie van zorg op lokaal niveau gebaseerd op de ervaringen opgedaan in Alphen aan den Rijn, Katwijk en Leiden. In geval van meervoudige problematiek dan wel betrokkenheid van meerdere instellingen wordt een zorgcoördinator per gezin aangewezen met als doel een optimale steun en zorg te waarborgen. Onderdeel van dit traject is ook de onderlinge afstemming en gezamenlijke methodiekontwikkeling door de instellingen.
  - Ten aanzien van de *bestuursketen*: partijen zullen afspraken maken op welke manier, onder welke condities en in welke gevallen de doorzettingsmacht van de overheden kan worden uitgeoefend.
  - Ten aanzien van de *Centra voor Jeugd en Gezin*: partijen zullen een werkwijze ontwikkelen voor Centra voor Jeugd en Gezin, die samenhangt met de werkwijze voor zorgcoördinatie en de zorgnetwerken, afhankelijk van en in overeenstemming met de lokale omstandigheden. Hiertoe wisselen partijen de ervaringen uit die worden opgedaan met de uit te voeren pilots.

Tijdens het gesprek met Het Opvoedbureau hebben de medewerkers overigens gepleit voor een goede positie van dit bureau binnen de nog op te zetten Centra voor Jeugd en Gezin. Er heerst namelijk enige angst tussen de grotere regionale en provinciale instanties 'ondergesneeuwd' te worden.
3. Los van de inventarisatie en gesignaleerde knelpunten zal er in 2008 een nota Jeugdbeleid voor de gemeente Teylingen opgesteld worden. De geformuleerde actiepunten zullen uiteraard onderdeel uitmaken van deze nota. In de nota zal, naast de component opvoedingsondersteuning, ingegaan worden op het gehele gemeentelijk jeugdbeleid inclusief de link met het onderwijsveld. Gelet op de invalshoek van de WMO is deze koppeling in dit prestatieveld achterwege gelaten.

Actiepunten prestatieveld 3

1. Het verder ontwikkelen van het Zorgloket Teylingen zodanig dat er een volledig sluitende keten van informatie, advies en cliëntondersteuning op de gebieden wonen, zorg en welzijn ontstaat.
2. Het met ingang van 1 januari 2009 beëindigen van de subsidie voor wat betreft het onderdeel 'cliëntondersteuning voor ouderen middels informatie en advies' van de activiteiten die Valent RDB in het kader van de subsidieregeling Diensten bij Wonen met

Zorg in Teylingen uitvoert. Ook andere (mogelijke) loketinitiatieven zullen niet in financiële zin door de gemeente ondersteund worden Dit als gevolg van het sinds 1 september 2007 operationeel geworden Zorgloket Teylingen.

Actiepunten prestatieveld 4

A. Mantelzorg

1. Het is niet mogelijk de uitkomsten van zowel het klanttevredenheidsonderzoek als het Holland Rijnland onderzoek naar de structuur van de mantelzorgondersteuning in Zuid-Holland Noord en de verdiepingsmodule Mantelzorg en Vrijwilligersbeleid van het SGBO in dit beleidsplan te verwerken. Daar dit essentiële gegevens zijn waar in het kader van de WMO zeker actie op ondernomen dient te worden, zal in 2008 een aparte notitie over de mantelzorgondersteuning in Teylingen opgesteld worden. Hiertoe zal in nauwe samenspraak met de organisaties die actief zijn op dit terrein (bijvoorbeeld het SWOT) en uiteraard de doelgroep zelf het benodigde beleid geformuleerd worden. In deze notitie zal tevens de specifieke doelstelling ten aanzien van dit prestatieveld opgenomen worden. Hiervoor zal worden aangesloten bij de uitkomsten van het klanttevredenheidsonderzoek.
2. Om mensen te attenderen op het feit dat zij wellicht momenteel mantelzorger zijn of dit in de toekomst zouden kunnen worden, is reeds in de eind 2006 vastgestelde *Beleidsnotitie WMO* besloten tot uitvoering van het project 'Mantelzorgondersteuning' van de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek. Bij dit project wordt huis aan huis een folder verspreid waarin uitgelegd wordt wanneer iemand mantelzorger is en welke hulp en ondersteuning een mantelzorger (onder andere) via het Steunpunt Mantelzorg Duin- en Bollenstreek zouden kunnen ontvangen wanneer hij of zij hier behoefte aan heeft. In 2008 zal tot uitvoering van dit project over gegaan worden.
3. Het in grote mate aandacht besteden aan de ondersteuningsvraag van mantelzorgers bij het (verder) ontwikkelen van het Zorgloket Teylingen. Hierbij zal in overleg met de mantelzorgers getracht worden tot de meest geschikte oplossing voor de benodigde ondersteuning te komen.

B. Vrijwilligerswerk

1. Een beter inzicht in de lokale ondersteuningsbehoeften van vrijwilligers is verkregen middels het Digimon onderzoek. Deze behoeften worden verwerkt in de nieuwe nota Vrijwilligersbeleid Teylingen.
2. Het onderzoeken van de wenselijkheid om het project 'Let's Volunteer' van de Stichting Mantelzorgondersteuning Duin- en Bollenstreek in de gemeente Teylingen uit te voeren.

Actiepunten prestatieveld 5

1. Het op zodanige wijze uitvoering geven aan de regionale prestatieafspraken wonen, zorg en welzijn van de Regionale Commissie Gezondheidszorg Zuid-Holland Noord dat de voor de gemeente Teylingen in deze afspraken neergelegde doelstellingen ook daadwerkelijk gerealiseerd worden.
2. In 2008 zal er een nota Gehandicaptenbeleid voor de gemeente Teylingen opgesteld worden. Onderwerpen waar in deze nota zeker aandacht aan geschonken zal worden, zijn (onder andere):
  - De toegankelijkheid van de buitenruimte, openbare ruimten en het openbaar vervoer voor mensen met een lichamelijke beperking;
  - De mogelijkheden voor deelname aan het reguliere verenigingsleven (sportverenigingen, sociaal-culturele verenigingen en het jeugd- en jongerenwerk) voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking (vrijtijdsbesteding). Afhankelijk van de mogelijkheden en de aard van de activiteiten, zal het hierbij gaan om deelname van mensen met een beperking aan een bestaand team of aan de bestaande activiteiten of om de samenstelling van een apart team voor deze mensen binnen de vereniging;
  - De mogelijkheden voor de inrichting van een ontmoetingsplek (soos) voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. In het verlengde hiervan zal bekeken worden in hoeverre het mogelijk is de reeds bestaande wijksteunpunten van Het Raamwerk voor meerdere doelgroepen geschikt te maken (breder te trekken). Bij dit

actiepunten liggen wellicht combinatiemogelijkheden met de eerder genoemde ontmoetingsruimtes voor ouderen. In ieder geval zullen deze partijen actief betrokken bij de planvorming rond de vervangende accommodatie voor het gebouw *De Ankerplaats* dat hoogstwaarschijnlijk in 2009 gesloopt gaat worden.

3. In 2008 zal er een nota Ouderenbeleid voor de gemeente Teylingen opgesteld worden. Onderwerpen waar in deze nota zeker aandacht aan geschonken zal worden, zijn (onder andere):
  - De mogelijkheden voor de inrichting van ontmoetingsruimtes voor ouderen. Voorwaarde hiervoor is wel dat de resultaten van het door het SWOT uitgevoerde onderzoek ook daadwerkelijk deze behoefte bij de doelgroep aantonen;
  - De wijze waarop in de komende jaren vervolg zal worden gegeven aan de uitvoering van het project 'Eenzaamheid bij ouderen'.
4. Het op actieve wijze uitvoering geven aan de in het kader van het project 'Task Force 50+' geïnitieerde activiteiten.

Actiepunten prestatieveld 6

1. Medio 2008 zal er een evaluatie plaats vinden met betrekking tot de uitwerking van de *Verordening maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* in de praktijk. Hier zullen uiteraard ook het *Verstrekkingenbeleid maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* en het *Besluit financiële bijdragen maatschappelijke ondersteuning ISD Bollenstreek* bij betrokken worden. De uitkomsten van deze evaluatie zijn mede bepalend voor de vraag of de contracten met de zorgaanbieders voor de levering van de hulp bij het huishouden met een jaar verlengd zullen worden of dat er een nieuwe aanbesteding plaats zal moeten gaan vinden.

In deze evaluatie zullen in ieder geval onderstaande onderwerpen meegenomen worden:

- de gehanteerde definitie van de hulp bij het huishouden;
- de indicatiecriteria voor de toegang tot de hulp bij het huishouden;
- de hoogte van het PGB voor de individuele voorzieningen;
- de eigen bijdrageregeling voor de hulp bij het huishouden (en in dit kader de eventuele invoering van een eigen bijdrage voor de voormalige WVG woonvoorzieningen).

Actiepunten prestatievelden 7, 8 en 9

1. Zowel binnen het lokaal gezondheidsbeleid als binnen het WMO beleid zal uitwerking gegeven worden aan de speerpunten opgenomen in de nota *Lokaal Gezondheidsbeleid Teylingen 2007-2010*.
2. De invoering van het 'Regionaal Kompas' in Zuid-Holland Noord brengt niet alleen voor de centrumgemeente maar ook voor de regiogemeenten de nodige werkzaamheden met zich mee. De gemeente Teylingen zal hier op actieve wijze haar aandeel in moeten leveren. Dit aandeel kan zowel uit de ontwikkeling en/of continuering van concrete activiteiten (hoofdzakelijk betrekking hebbende op preventie en maatschappelijk herstel) als uit de deelname aan werkgroepen bestaan.

Bijlage bij prestatieveld 1

Verslag werkconferentie Leefbaarheid gemeente Teylingen 6 maart 2007

1. Inleiding

Wethouder Hollart opent de bijeenkomst en heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat de aanleiding voor deze conferentie tweeledig is. Enerzijds hoopt de gemeente deze avond input te krijgen voor de nieuwe nota Lokaal gezondheidsbeleid gelet op de invloed van leefbaarheid op de volksgezondheid. Anderzijds dient deze avond voor het verkrijgen van informatie voor het vierjarig WMO beleidsplan waarin prestatieveld 1 'het bevorderen van de sociale samenhang in- en leefbaarheid van dorpen wijken en buurten' vorm moet gaan krijgen. Tegelijkertijd wil de gemeente met deze avond de betrokken partijen de gelegenheid geven invloed uit te oefenen op het te formuleren beleid. De wethouder benadrukt echter wel dat de politiek uiteindelijk beslist. Er kan dus geen garantie gegeven worden dat de oplossingen en acties die tijdens deze bijeenkomst geformuleerd worden, ook allemaal kunnen worden uitgevoerd.

De resultaten van de bijeenkomst kunnen tevens worden meegenomen bij de invulling van het wijkbeheer in de gemeente Teylingen.

Leefbaarheid is een breed begrip waar iedereen andere associaties mee heeft, wellicht afhankelijk van het werkveld of de instelling waarin men werkzaam is. Dat is de reden waarom er vanavond een gemêleerd gezelschap uitgenodigd is om zo alle invalshoeken van dit begrip te kunnen belichten. In het algemeen kan worden gesteld dat leefbaarheid als volgt gedefinieerd wordt: 'Leefbaarheid is het wonen in een prettige en veilige omgeving, met de mogelijkheid om (thuis of in de buurt) gebruik te kunnen maken van (eenvoudige) zorg-, welzijns- en gemaksdiensten'.

De wethouder geeft aan dat tijdens het eerste programmaonderdeel van de bijeenkomst getracht zal worden een nadere invulling te geven van dit begrip en de belangrijkste factoren die hierop van invloed zijn. Vervolgens zal in een drietal groepjes uiteen gegaan worden om met elkaar de huidige situatie en de knelpunten in kaart te brengen. Daarna zal er een plenaire terugkoppeling plaatsvinden waarin de uitkomsten van de groepsdiscussies met elkaar besproken worden. Ten slotte wordt met elkaar nagedacht over oplossingen en actiepunten voor de geconstateerde knelpunten, waarna wethouder Hollart de avond af zal sluiten.

2. Leefbaarheid tot leven geroepen

Mw. Rhemrev vertelt de aanwezigen dat als de gemeente beleid wil formuleren op het gebied van leefbaarheid, zij dan een beeld moet hebben van hoe de burgers op dit moment de leefbaarheid in de gemeente Teylingen ervaren. Om dit beeld te verkrijgen, is de gemeente voornemens in het WMO beleidsplan een nulmeting als actiepunt op te nemen. Om deze nulmeting uit te kunnen voeren moeten de belangrijkste factoren worden bepaald die van invloed zijn op de mate van leefbaarheid. Tijdens dit programmaonderdeel wil de gemeente samen met de aanwezigen de verschillende factoren inventariseren en de belangrijkste hieruit destilleren. Dit programmaonderdeel zorgt er tevens voor dat iedereen zich straks een goede voorstelling van het begrip leefbaarheid kan vormen wanneer we de huidige situatie en de knelpunten in kaart gaan brengen.

De discussie levert uiteindelijk een clustering in de volgende zeven factoren op:

1. Veiligheid
  - veiligheid op straat
  - veiligheid in de woning
  - onderhouden openbaar gebied
  - goede infrastructuur (voldoende fietspaden en voetpaden)
2. Schoon en onderhouden
  - geen geluidsoverlast
  - geen fijnstof
  - onderhouden openbaar gebied
  - schone leefomgeving
3. Recreatie/kwaliteit van de openbare ruimte
  - voldoende speelplekken voor kinderen in alle leeftijden
  - voldoende en kwalitatief hoogwaardige groenvoorzieningen

4. Voorzieningen breed
  - voldoende parkeerplaatsen
  - voldoende woningen
  - welzijnsvoorzieningen voor senioren
  - voldoende kleine middenstand
  - voldoende onderwijsvoorzieningen
  - voldoende mogelijkheden om jezelf te ontplooien
  - goede vervoersvoorzieningen
  - de voorzieningen dienen zowel fysiek als psychisch laagdrempelig te zijn
5. Sociale samenhang
  - goede samenhang tussen bewoners
  - de aanwezigheid van een preventief en outreachend vangnet
  - actief verenigingsleven
  - de mogelijkheid tot sociale contacten/voldoende ontmoetingsplekken
6. Informatie en advies
  - kennis van de aanwezige voorzieningen
  - aanwezigheid van een aanspreekpunt bij knelpunten
  - aanwezigheid van wijk- en buurtbeheerders
  - voldoende communicatie over knelpunten/gehoord worden, terugkoppeling
7. Differentiatie
  - voldoende variatie en wonen en werken
  - keuzemogelijkheden voor burgers op allerlei gebied
  - aanwezigheid van een evenwichtige bevolkingsopbouw

3. Inventarisatie huidige situatie en knelpunten

Mw. Krayenbosch geeft een toelichting op de werkwijze van de groepjes en de groepsindeling. In elk groepje zullen voor de drie thema's 'huis en directe woonomgeving', 'diensten en voorzieningen' en 'sociale samenhang' de volgende vragen worden besproken:

- Welke activiteiten vinden er op dit moment plaats om de leefbaarheid te bevorderen?
- Wat vindt u goed gaan?
- Wat vindt u voor verbetering vatbaar en in hoeverre bent u van mening dat de gemeente deze knelpunten positief kan beïnvloeden?
- In hoeverre hebben de geconstateerde knelpunten effect op de volksgezondheid?
- Kunt u verschillen benoemen tussen de kernen Sassenheim, Voorhout en Warmond?

Voor de werkbaarheid van deze bijeenkomst is gekozen voor een onderverdeling van het begrip leefbaarheid in de drie eerder genoemde thema's. Om de groepjes van een denkrichting te voorzien, wordt een korte beschrijving gegeven van deze thema's.

- Huis en directe woonomgeving: er zijn voldoende woningen voor zowel mensen met een beperking als voor mensen zonder beperking. Voor mensen met een beperking dient de woning aangepast te zijn. De woonomgeving dient schoon en onderhouden, heel en prettig te zijn. De woonomgeving is niet verloederd, beklad, er is geen straat- of zwerfvuil en er is geen sprake van langdurige leegstand. Er zijn voldoende en onderhouden groenvoorzieningen.
- Diensten en voorzieningen: er zijn voldoende kwalitatief hoogwaardige basisvoorzieningen op het terrein van zorg, welzijn, onderwijs en vrijetijdsbesteding. Er zijn voldoende faciliteiten om in de eerste levensbehoeften te voorzien.
- Sociale samenhang: er is sprake van een buurt waar mensen iets voor elkaar betekenen, iets voor elkaar over hebben en waar 'een oogje in het zeil' gehouden wordt. Kernbegrippen hierbij zijn sociale waarden en normen, hulp en contact en organisatiegraad (informele netwerken, verenigingsleven, etc.).

Groep 1 Huis en directe woonomgeving

Huidige activiteiten

- eerste opvang alarmering (veiligheid in huis)
- zorgnetwerken
- zorg aan huis diensten (hulp bij het huishouden)
- bewonersparticipatie
- projecten gericht op de woonomgeving vanuit de woningcorporaties
- woningaanpassingen (voormalig WVG)
- dagopvang voor ouderen

- het voorkomen van huurachterstanden en huisuitzettingen
- het werken aan een gedifferentieerd woningaanbod
- achterpadverlichting
- politiekeurmerk Veilig Wonen voor huurwoningen
- incidentele projecten tussen instellingen en bewoners voor een schone woonomgeving (opruimen zwerfafval door de basisscholen)
- informatiegestuurde politie (pro-actief, ter voorkoming van onveiligheid)
- graffiti verwijdering vanuit woningcorporaties en instellingen

Knelpunten

- te weinig ontmoetingsplekken
- politiekeurmerk Veilig Wonen voor koopwoningen wordt niet actief bewaakt
- participatieprojecten tussen instellingen en bewoners zijn te incidenteel, te weinig preventief en te weinig pro-actief
- onvoldoende profilering van belangrijke projecten vanuit de gemeente
- onbekendheid van het (digitale) meldpunt leefomgeving
- tekort aan starterswoningen
- slechte toegankelijkheid van de openbare ruimte voor rolstoelen
- te weinig belangstelling en draagkracht voor bewonersactiviteiten
- onvoldoende geaccepteerde verblijfplekken voor oudere kinderen (trapveldjes, hangplekken, etc.)
- te weinig PR van welzijnsactiviteiten door de gemeente
- gratis vervoer voor de leeftijdscategorie van 65 tot 75 jaar gestopt

Effecten van de knelpunten op volksgezondheid

- eenzaamheid
- sociaal isolement
- te weinig bewegen (door kinderen)
- stressklachten

Groep 2 Diensten en voorzieningen

Huidige activiteiten

- kwaliteitsverbetering op het gebied van speelterreinen/speeltuinen
- de ontwikkeling van het winkelcentrum in de kern Sassenheim in combinatie met woningen
- preventieve, outreachende, laagdrempelige hulp aan jongeren (JPP)
- project 'Jeugd in de buitenruimte'
- harmonisatie subsidiebeleid
- de ontwikkeling van de combinatie wonen en zorg (o.a. Sassembourg)

Knelpunten

- het ontbreken van schuldhulpverlening voor mensen met een inkomen hoger dan het sociaal minimum
- te weinig voorzieningen voor jongeren (speelplekken, hangplekken, trapveldjes)
- het ontbreken van afstemming van de voorzieningen in een woonwijk op de bewoners
- het te weinig oppakken van de regierol door de gemeente (bemoeizorg, outreachende zorg)
- slechte bereikbaarheid van de voorzieningen voor mensen met een lichamelijke beperking/slecht onderhoud van de openbare ruimte
- te weinig aandacht voor elkaar
- weinig transparantie in de aanwezigheid van voorzieningen
- als gevolg van de fusie onduidelijkheid over wie waarvoor verantwoordelijk is binnen de gemeente
- de centralisering van voorzieningen (bijvoorbeeld één bibliotheek)
- alcohol en drugsgebruik
- te weinig winkelvoorzieningen in de kernen Voorhout en Warmond
- onevenwichtige bevolkingsopbouw in de kern Warmond

Effecten van de knelpunten op volksgezondheid

- sociaal isolement
- psychosociale problemen

Groep 3 Sociale samenhang

Huidige situatie

- er is veel individualisme en anonimiteit waardoor mensen zich minder met elkaar bemoeien
- door de vele doorstroming van huizen ontstaat er weinig verband in sommige wijken
- de sociale controle neemt af, mensen zijn bang om anderen op ongewenst gedrag aan te spreken
- in de nieuwe vinex wijken in Voorhout komen veel mensen van buiten Voorhout wonen, een aantal daarvan integreert niet (blijven bijvoorbeeld lid van verenigingen in oude woonplaats)
- er is sprake van vervuiling/zwerfvuil als gevolg van minder normen en waarden (anonimiteitsgedrag)
- de sociale cohesie is in sommige oudere wijken hoog (bv Oranje buurt in Sassenheim) en in sommige nieuwbouwwijken laag (Hoogh Teylingen in Voorhout)

Knelpunten

- gebrek aan participatie
- gebrek aan wijkverenigingen en wijkactiviteiten
- te weinig stimulering vanuit de gemeente om de sociale samenhang te bevorderen
- te weinig ontmoetingsplekken
- te weinig ondersteuning van vrijwilligers
- dreigende bezuinigingen voor voorzieningen, dus kans op minder faciliteiten voor sociale cohesie
- ontbreken van goede informatie over alle voorzieningen in Teylingen
- afname vrijwilligerskader van verenigingen neemt, leidt tot minder activiteiten en minder ontmoetingen en contacten
- te weinig voorzieningen voor de oudere jeugd
- ontbreken van grootschalige activiteiten met een bindend element (zoals vroeger de kermis)
- met name in Voorhout zijn er veel "rijke tweeverdieners" met weinig tijd voor activiteiten buiten de deur

Effecten van de knelpunten op de volksgezondheid

- ouderen vereenzamen
- door weinig controle van ouders op hun kinderen, gaan die vaak vroegtijdig stappen en alcohol drinken
- weinig sociale cohesie leidt tot minder neiging om ongewenst gedrag te melden

4. Plenaire terugkoppeling resultaten groepsdiscussies

Een vertegenwoordiger van elk groepje presenteert de resultaten van de groepsdiscussies aan alle aanwezigen.

5. Formulering oplossingen en acties

Dhr. De Liefde vraagt de aanwezigen om voor de gedefinieerde knelpunten suggesties en ideeën ten aanzien van oplossingen en acties te geven. De aangedragen oplossingen en acties zijn in de onderstaande drie categorieën geclusterd:

1. Informatie en advies
  - betere communicatie vanuit de gemeente
  - transparantere informatievoorziening
  - snellere aanvraagprocedures voor de voormalige WVG voorzieningen
  - het stimuleren van het individu zelf door de gemeente (bijvoorbeeld middels een campagne)
  - het instellen van een wijkregisseur vanuit de gemeente als aanspreekpunt voor knelpunten (kanttekening: deze moet bevoegdheden hebben om actie te kunnen ondernemen)
2. Afstemming van voorzieningen op de bewoners van een wijk
  - het meegroeien van de voorzieningen met de bewoners van een wijk (een betere afstemming)
  - het houden van een behoefte-inventarisatie/wijkschouw (kanttekening: het resultaat mag niet te lang op zich laten wachten)

- het in stand houden van ontmoetingsplekken (dus niet opheffen) en het oprichten van nieuwe ontmoetingsplekken (kanttekening: voorzieningen zijn ook ontmoetingsplekken!)
3. Sociale cohesie in de wijk
- het vormen van een platform van instellingen die zich om een wijk bekommert
  - het stimuleren van wijkverenigingen
  - het stimuleren van buurtprojecten om elkaar te leren kennen
  - het in stand houden van ontmoetingsplekken (dus niet opheffen) en het oprichten van nieuwe ontmoetingsplekken (kanttekening: voorzieningen zijn ook ontmoetingsplekken!)
  - het bij elkaar brengen/mixen van doelgroepen en voorzieningen (bijvoorbeeld een ouderensoos en een kinderopvanginstelling bij elkaar plaatsen)
  - het initiëren van acties waarbij zowel de leefomgeving als de sociale samenhang aandacht krijgen (bijvoorbeeld prikacties zwerfafval voor jong en oud)

6. Afsluiting

Wethouder Hollart concludeert dat er sprake is geweest van een vruchtbare en constructieve avond en bedankt alle aanwezigen voor hun deelname en inbreng.